

وزارت آموزش پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشریات و فناوری آموزشی

آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

جوانه

۴۳ رشد

s a m a n k e t a b . r o s h d m a g . i r

فصل‌نامه تخصصی سامان‌دهی مواد و منابع آموزشی و تربیتی / بهار ۱۳۹۳ / ۵۲ صفحه
برای ناشران، پدیدآورندگان، مدیران مدارس، اولیا و کارشناسان آموزشی و پرورشی

ISSN1735-4862

آموزش سواد اطلاعاتی گامی برای تحقق فرهنگ مطالعه
تقویت حافظه بصری از راه هوش و نقاشی
با ناشران آموزشی رفیق هستیم نه رقیب!

مدیر مسئول: محمد ناصری

سر دبیر: فریبا کیا

شورای برنامه ریزی: بهروز رضایی، دکتر محمود معافی

داوود نجف‌زاده، علاء نوری و محبتا... همتی

مدیر داخلی: فریده نورمحمدی

ویراستار: بهروز راستانی

طراح گرافیک: عبدالحمید سیامک‌نژاد

کاریکاتور: سعید رزاقی

عکس: رضا بهرامی و اعظم لاریجانی

نشانی: تهران، پل کریمخان زند، خیابان ایرانشهر شمالی،

ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر

انتشارات و تکنولوژی آموزشی **صندوق پستی:** ۱۵۸۱۷۵/۳۳۳۱

تلفن: ۸۸۸۳۹۱۶۶ **دورنما:** ۸۸۳۰۶۰۷۱

وبگاه: samanketab.roshdmag.ir

پیام‌نگار: javaneh@roshdmag.ir

یادداشت سردبیر

مسیر ناپیموده

۳

روزنه

بهترین فکرها و قلم‌ها برای دانش‌آموزان بنویسند

سخنان حجت‌الاسلام دکتر محمدیان در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد / علی دشتی

هیچ کتابی بدون تأیید سازمان پژوهش به مدرسه نمی‌رود

سخنان دکتر کفاش در اختتامیه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد / کامران حسینی

۴

۸

بازتاب

جشنواره رشد، کیفیت کتاب‌های آموزشی را ارتقاء داده است

بیش از هفتاد درصد پاسخ‌دهندگان / دکتر نیره شاه محمدی

۱۰

گزارش

ستاره‌های جشنواره دهم

کتاب‌های برگزیده و تقدیری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد / دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

جشنواره رشد راه خود را پیدا کرده است

گپ‌وگفتی با برگزیدگان جشنواره دهم / امید خراسانی

۱۲

۱۶

مقاله

آموزش سواد اطلاعاتی؛ گامی برای تحقق فرهنگ مطالعه

دکتر اکرم عینی، دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

۲۲

نقد و بررسی

تقویت حافظه بصری از راه هوش و نقاشی / پریچهر جلی

توجه دقیق به اجزای کتاب‌سازی

نگاهی به کتاب Magic Phonics کتاب تقدیری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد / سیدعظیم عظیمی

بهشتی با تصویر و رنگ / رضا نباتی

کتابی با سه ویژگی خوب: متن داستانی، تصویرهای قوی و فعالیت‌های ساده / دکتر کتایون مهرآبادی

گام‌های نو برای آشنایی با قرآن کریم / بهروز رضایی

۲۸

۳۰

۳۱

۳۴

۳۶

گزارش

افق‌هایی روشن برای طرح «سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی»

اولین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی با هدف «تبیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن» / علی اکبر رضوانی دهاقانی

با ناشران آموزشی رفیق هستیم نه رقیب! (بخش اول)

جلسه پرسش و پاسخ اولین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی / محمد دشتی

۳۸

۴۴

مسیر ناپیموده

هم‌نشینی به از کتاب مخواه

که مصاحب بود گه و بی‌گاه

همدمی این چنین لطیف که دید

که نه رنجید و نه برنجانید

در فضیلت، ارزش و قداست کتاب بسیار گفته‌اند و حکیمان و اندیشمندان و مصلحان همواره آحاد بشری را به مطالعه کتاب‌های مفید و تدبیر در نوشته‌ها تشویق کرده‌اند. از سوی دیگر، برنامه‌ها و تجربیات گوناگون و متنوعی برای سوق دادن مردم به کتاب‌خوانی در سراسر جهان به اجرا درمی‌آیند و همه ساله نمایشگاه‌های کتاب با عظمت فراوان در کشور ما و بسیاری از کشورهای دیگر برگزار می‌شوند. همچنین در فرهنگ اسلامی، خواندن کتاب خلقت و منابع مکتوب، تفکر و تدبیر در آیات الهی عبادتی بزرگ قلمداد می‌شود. در کشور ما به‌ویژه در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با توجه به منویات و اهداف فرهنگی انقلاب، به کتاب و کتاب‌خوانی توجه ویژه‌ای شده است. بخش مهمی از اهتمام و سرمایه دولت برای ارتقای علمی و فرهنگی کشور و اعتلای معنویت عمومی صرف شده است. مقام معظم رهبری نیز همواره بر اهمیت و نقش کتاب، لزوم دعوت مردم به کتاب‌خوانی و افزایش جایگاه و نقش کتاب در زندگی مردم تأکید داشته‌اند.

خوش‌بختانه به یمن این تلاش‌ها، امروز جایگاه کتاب در کشور ما، در مقایسه با سال‌های قبل از جایگاه والاتری برخوردار شده است. ناشران و افراد بسیاری به سرمایه‌گذاری در حوزه‌های علمی و فرهنگی در عرصه کتاب علاقه‌مند شده‌اند. و همه ساله هزاران عنوان کتاب در رشته‌های گوناگون علمی، هنری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و آموزشی تألیف می‌شوند و به چاپ می‌رسند که برای اقشار متفاوت سنی و اجتماعی قابل استفاده و بهره‌برداری هستند. با وجود این، به نظر می‌رسد که هنوز راه نرفته و مسیر ناپیموده طولانی در این زمینه وجود دارد. بدیهی است جایگاه کتاب در کشوری که داعیه انقلاب فرهنگی و تربیت انسان‌های پیشرو و متخلق به آداب و سلوک اسلامی دارد، باید روزبه‌روز ارزشمندتر شود

و همه اجزا و ارکان نظام برای سرعت‌بخشی و بهتر شدن کیفیت نشر بکوشند.

بی‌شک وزارت آموزش و پرورش با توجه به نقش بی‌بدیل خود در شکل‌دهی به افکار نونهالان و دانش‌آموزان و ترسیم هویت فرهنگی جامعه، باید در عرصه نشر کتاب فعال‌تر و هماهنگ‌تر از آنچه هست، گام بردارد، اهداف رفیع‌تری را برای هم‌سویی ظرفیت‌های داخلی این دستگاه و بخش غیردولتی و ناشران و مؤلفان علاقه‌مند در نظر بگیرد و برنامه‌های جامع‌تری را برای همراهی همه عوامل تدوین نماید تا در تحقق آرمان‌های «سند تحول بنیادین» و «برنامه دسی ملی» برای تربیت دانش‌آموزان حقیقت‌جو، پرسشگر و خلاق موفق‌تر عمل کند.

تلاش همکاران ما در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، به‌عنوان بخشی از جامعه بزرگ مرتبط با ترویج و توسعه کتاب و کتاب‌خوانی و ارتقای فرهنگ جامعه، در سال ۱۳۹۲ بر این بوده است که با تلاش مضاعف راه‌های تازه و سریع‌تری برای وصول به این مهم فراهم آوریم. برگزاری جلسات هم‌اندیشی در آغاز سال ۱۳۹۳ با ناشران بزرگ و حضور فعال همکاران دفتر و کارشناسان و ارزیابان کتاب‌های آموزشی در نشست‌های گفت‌وگو و هم‌اندیشی با ناشران و برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تبیینی در موضوعات تخصصی برای ایجاد هم‌گرایی بیشتر در تولید و انتشارات کتاب‌های آموزشی، از جمله تلاش‌های مبتنی بر برنامه این دفتر بوده است.

امید است با تدبیر و هم‌نوایی کارشناسان، برنامه‌ریزان و سرمایه‌گذاران فرهنگی و حمایت فکری و معنوی خانواده‌ها و دانش‌آموزان و همچنین معلمان و مدیران مدارس، شأن کتاب در نظام آموزشی و فرهنگی کشور روزبه‌روز افزایش یابد و شاهد قوام جامعه‌ای مبتنی بر اندیشه و کتاب باشیم.

ای باغ پرسخاوت اندیشه‌های ناب

پنهان به برگ‌برگ تو اعجاز آفتاب

جان من و تو هرگز از هم جدا مباد

ای خوب جاودانه، ای دوست، ای کتاب

فریبا کیا

سخنان حجت الاسلام دکتر محمدیان در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

بهترین فکرها و قلم‌ها برای دانش‌آموزان بنویسند

علی دشتی

اشاره

دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، روز هفتم بهمن ماه سال ۱۳۹۲ در «مرکز آفرینش‌های هنری و ادبی» کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در تهران برگزار شد. در این مراسم که با حضور گروه‌هایی از پدیدآورندگان و ناشران کتاب‌های آموزشی، داوران این دوره از جشنواره، و تنی چند از مسئولان وزارت آموزش و پرورش برگزار شد، حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدیان، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی که ریاست شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی را نیز بر عهده دارد، سخنان مبسوطی در خصوص ارزش کتاب و کتاب‌خوانی، لزوم دقت در تولید محتوای آموزشی برای دانش‌آموزان، تعامل با ناشران، تدوین کتاب‌های استاندارد آموزشی و قرار دادن چنین کتاب‌هایی در اولویت اول در نمایشگاه‌های کتاب بیان داشت که گزیده‌ای از آن را به خوانندگان عزیز تقدیم می‌داریم.

همه می‌خواهیم بگوییم که کتاب را دوست داریم

کتاب همیشه برای ما ارزشمند و محترم بوده و هست و برای همین است که همه ما دوست داریم، تعدادی از کتاب‌های مورد علاقه خودمان را در قفسه محل کار یا منزل قرار دهیم و بدین گونه علاقه و دوستی خودمان با کتاب را اعلام کنیم. به گفته بزرگان، حتی اگر فرصت کتاب خواندن نداشته باشیم و کتاب‌خوان هم نباشیم، می‌خواهیم بگوییم که کتاب را دوست داریم. کتاب هدیه‌ای است که همگان از آن کسب فضل می‌کنند و از آن برای خودشان منزلت می‌جویند. به همین دلیل است که عرض می‌کنم، تمام کسانی که در تولید و خلق یک کتاب مؤثر هستند، از جمله نویسندگان، ناشران، تصویرگران، ویراستاران و همه عواملی که باعث می‌شوند، یک نوشته در قامت یک کتاب خواندنی و ماندگار صورت واقع پیدا کند، ارزشمند و محترم هستند و قدر و منزلت آنان نزد اهل نظر بسیار والا و ستودنی است.

کتاب در زمره موضوعات بااهمیتی است که خداوند متعال به آن قسم یاد کرده است. خداوند قادر متعال در کنار آسمان، زمین، ستاره، ماه و خورشید، به قلم و آنچه می‌نویسد نیز سوگند یاد می‌کند و می‌فرماید: «ن والقلم و ما یسطرون».

معجزه‌های که خود اثباتگر حقانیت خود است

بسیاری از معجزات دیگر ادیان، معمولاً یک معجزه تجربی حسی است که زمان آن به پایان رسیده است. مانند اینکه بیماری شفا می‌یابد یا مرده‌ای زنده می‌شود. همه این‌ها به ارائه شواهدی نیاز دارند. در مقابل، معجزه پیامبر خاتم (ص) معجزه‌های همیشه زنده است. قرآن به‌عنوان سندی جاودانه، در دسترس همه کسانی است که می‌خواهند روی موضوع تحقیق کنند و یا احیاناً درباره آن تردید کنند. هر تردیدی اعم از اینکه این کتاب، کتاب پیامبر بوده یا نبوده، معجزه بوده یا نبوده و یا هر سؤال دیگری که وجود داشته باشد، از طریق خود قرآن عظیم قابل پاسخگویی و اثبات است.

هنوز هم آن ادعایی که در ۱۴۰۰ سال و اندی پیش خداوند متعال نسبت به این کتاب آگاهی بخش کرده و فرموده است که: «حتی اگر می‌توانید یک آیه مانند آن بیاورید»، به‌جای خود باقی است. هنوز و تا ابد هم این باب باز است که اگر احدی، ادعای زمینی بودن این کتاب را دارد، حتی یک آیه به‌مانند آن بیاورد.

این موضوع نشانگر آن است که در دین مبین اسلام، کتابت ارزش دارد و به دنبال آن، قرائت و خواندن ارزشمند و مهم است؛ تا آنجا که باز هم خداوند متعال می‌فرماید: «اقرا باسم ربک الذی خلق». به‌همین دلیل خواندن و قرائت در آموزه‌های دینی ما در دین اسلام از جایگاه والا و ارزشمندی برخوردار است.

با اندکی توجه خواهیم دید که باز هم در اینکه اسم این معجزه جاوید هم کتاب و هم قرآن است، لطافتی وجود دارد. قرآن یعنی خواندنی و همین است که اساساً گوهر خواندن، چنین جایگاه و منزلتی نزد مسلمانان دارد. به‌همین قیاس قلم، نوشتن و کتابت در دین و سنت ائمه (علیهم السلام) از جایگاه و شأن والا و بالایی برخوردار است. لذا بسیار شایسته است که معتقدین به شریعت اسلام، اهل نوشتن و کتاب را به‌عنوان نویسنده و مؤلف گرامی بدارند و آنان را قدر بشناسند. اگر خلاف این باشد، جای تعجب و شگفتی خواهد داشت.

تولید فکر و نشر آثار خواندنی برای دانش‌آموزان، باید به‌دقت مورد توجه قرار گیرد

اگر در زمانی‌هایی ما از این آموزه‌های آسمانی فاصله گرفته‌ایم و در مقاطعی مانند زمان حکومت پهلوی، بی‌سوادی افراد جامعه (بر اساس سرشماری سال ۱۳۵۵) به بیش از نیمی از جمعیت ما بالغ می‌شده، حاکی از غفلت و دور شدن ما از این امر مهم و اساسی

بوده است. یعنی رسیدن میزان بی‌سوادی به ۵۴ درصد جمعیت، موضوعی است که جای تأسف و شگفتی دارد. یا عدم برخورداری ۴۶ درصد از دختران ما از نعمت سواد، جای افسوس و شگفتی دارد که متأسفانه ما آن را تجربه کرده‌ایم. اکنون به لطف الهی و برکت انقلاب اسلامی، این آمارهای تأسف‌بار به کل دگرگون شده‌اند و خوش‌بختانه شرایطی فراهم شده است که جمعیت قابل توجهی از جامعه ما با افتخار و سربلندی، از نعمت سواد و آگاهی برخوردار شده‌اند. البته اینکه در جمهوری اسلامی ایران همه جمعیت هم باسواد بشوند، جای تعجب ندارد و اگر هم فاصله‌ای با آن داریم، این فاصله باید جبران شود.

ما معتقدیم که تولید فکر و نشر آثار خواندنی برای احاد جامعه و به‌خصوص قشر دانش‌آموزان، باید به‌دقت مورد توجه قرار گیرد. اگر در جمهوری اسلامی مناسبت‌های متفاوتی وجود دارند که پدیدآورندگان این آثار، یعنی نویسندگان، مؤلفان، تولیدکنندگان کتاب و کسانی که در خدمت نشر هستند، مورد توجه و تقدیر قرار می‌گیرند، جای خوش‌حالی است. امیدواریم که این توجه و

قدرشناسی بیشتر از پیش انجام گیرد و موجب رونق بیشتر این حوزه شود. اساساً چنین کاری در زمره وظایف حاکمیت است و توجه به آن می‌تواند جزو انجام وظایف شایسته‌ای باشد که تلاشگران حوزه نشر و کتاب را دلگرم‌تر و نسبت‌به‌این‌کار امیدوارتر می‌سازد.

ناشران آموزشی، همکاران بی‌منت آموزشی و پرورش

جشنواره کتاب‌های آموزشی هم در همین راستا اقدام می‌کند و خدا را شکر می‌کنیم که این کار به همت و دوراندیشی همکاران ما در سال‌های گذشته آغاز شده است و با همراهی و همکاری مؤثر ناشران آموزشی و پدیدآورندگان

این آثار، به شایستگی تداوم پیدا کرده است. در این آشفته بازار اقتصاد که عده‌ای می‌کوشند سرمایه خود را در جایی به‌کار گیرند تا فردا، دو تا سه برابر سود کنند، ما هم باید به‌دنبال این باشیم که از یک ناشر یا مؤلف که عمر و سرمایه خود را برای تولید کتاب خوب صرف می‌کند، به‌خوبی و شایستگی تقدیر و قدرشناسی شود تا این رفاقت و همراهی بتواند تداوم و تأثیر بیشتری داشته باشد.

به‌همین دلیل من به نوبه خودم و به نمایندگی از سوی دستگاه تعلیم و تربیت، دست تمامی نویسندگان، ناشران و پدیدآورندگانی را که آثار خوب و خواندنی برای دانش‌آموزان تولید می‌کنند، می‌بوسم و به‌عنوان یک پدر، خودم را قدرداران این زحمات و تلاش‌های خالصانه می‌دانم. امیدوارم این عزیزان اجر نهایی و شایسته خودشان

تمام کسانی که در تولید و خلق یک کتاب مؤثر هستند، از جمله نویسندگان، ناشران، تصویرگران، ویراستاران و همه عواملی که باعث می‌شوند یک نوشته در قامت یک کتاب خواندنی و ماندگار صورت واقع پیدا کند، ارزشمند و محترم هستند و قدر و منزلت آنان نزد اهل نظر بسیار والا و ستودنی است

و کتابخانه‌های ما مملو از کتاب‌هایی باشند که دانش‌آموزان برای امانت گرفتن آن‌ها، همیشه در انتظار باشند و با شوق و علاقه آن‌ها را بخوانند. پدید آوردن چنین کتاب‌هایی وظیفه‌ما و شماست. ما سال‌هاست که این مطلب را در سازمان پژوهش تعقیب می‌کنیم و موفق شده‌ایم چند قدمی را هم در تعقیب این موضوع با همکاری شما برداریم.

اعتقاد داریم بچه‌ها بهترین‌های ما هستند و به‌همین اعتبار، بهترین فکرها، بهترین نویسنده‌ها و بهترین تصویرگرها باید برای دانش‌آموزان کار کنند و بهترین کاغذ و مواد را برای تولید کتاب درسی به خدمت بگیریم.

کتاب‌های مناسب اولویت اول نمایشگاه‌های کتاب مدارس

نکته دیگری که از سیاست‌های جدید این حوزه به شمار می‌آید این است که کتاب‌های نمایشگاه‌های کتاب که در حوزه آموزش و پرورش و یا با نظر آموزش و پرورش برگزار می‌شوند، باید از میان کتاب‌های مفید و مناسبی انتخاب شوند که این سازمان انتخاب و معرفی شده‌اند و از سامانه سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی عبور کرده‌اند. به این ترتیب، آثار ناشران و مؤلفانی که برای آموزش و پرورش و در راستای سیاست‌های این وزارتخانه کتاب تولید کرده‌اند، از امتیاز حضور و عرضه در این نمایشگاه‌ها برخوردار می‌شوند. زمانی که شهرداری تهران حدود سه میلیارد تومان بابت کتاب‌های عرضه شده در «نمایشگاه یاد یار مهربان» هزینه می‌کند، چرا نباید کتاب‌های معرفی شده و مناسب آموزشی در اولویت خرید کتاب برای این نمایشگاه قرار گیرند؟

یقین داریم که با انجام این کار هم از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که ارائه کتاب‌های مفید و منطبق بر اهداف آموزشی و تربیتی در آن اولویت دارد، پشتیبانی مؤثرتری خواهد شد و هم ناشران همراه و همدل با آموزش و پرورش از مزیت‌های خرید کتاب‌های خود برخوردار خواهند شد. این کار باعث خواهد شد تا فارغ از هر رانتی و سفارشی، کتاب‌هایی در این نمایشگاه‌ها ارائه شوند که از مسیر ارزشیابی‌های علمی و حرفه‌ای طرح سامان‌دهی عبور کرده و مجوز ورود به کتابخانه‌ها و کیف دانش‌آموزان و کلاس درس را با شایستگی به‌دست آورده‌اند.

ناشرانی که راه خود را می‌روند!

حتماً شما هم به بچه‌ها و سرنوشت این کشور علاقه‌مند هستید که عمر و سرمایه و وقت خود را گذاشته‌اید تا برایشان کاری کنید. کمک کنید و بگویید چه باید بکنیم تا تولیدات این حوزه همانی باشد که واقعاً مورد نیاز بچه‌هاست و خانواده‌های آنان با صرف هزینه و

را از خداوند متعال و خالق مهربان دریافت کنند. شک ندارم که شما عزیزان به‌عنوان همکاران بی‌منت آموزش و پرورش، با هدف پیشرفت و آبادانی ایران عزیز دست به کاری چنین بزرگ زده‌اید و بدان و نتایج درخشان آن اعتماد و اطمینان دارید. در فردای روشن این کشور، همگان قدرشناس این زحمات و تلاش‌های خالصانه و صادقانه شما خواهند بود.

به کمک ناشران آموزشی در این مسیر قدم‌های مؤثری برداشته‌ایم

انشاءالله قصد داریم در آینده، علاوه بر آنکه کتاب‌های خوب را شناسایی و در سطح جشنواره معرفی و از ناشران و مؤلفان قدرشناسی کنیم، آن‌ها را در کتاب‌های درسی به مدارس، دانش‌آموزان و خانواده‌ها معرفی کنیم تا این معرفی و شناسایی به همین جشنواره و نهایتاً کتاب‌نامه‌های رشد محدود نباشد. از سوی دیگر، علاوه بر کتاب آموزشی، دیگر مواد و رسانه‌های آموزشی، مانند آثار مجازی، مجلات مناسب و نرم‌افزارهای آموزشی هم در کتاب‌های درسی معرفی خواهند شد.

من شخصاً قائل به این هستم که هیچ چیز رسانه‌ای جای کتاب را در زمینه تعلیم و تربیت نخواهد گرفت؛ همچنان که تا امروز نگرفته است. نه سینما، نه رادیو، نه تلویزیون و نه هیچ وسیله دیگری تا به حال جایگزین کتاب نشده است. کتاب برای

همیشه کتاب می‌ماند و بوی خوش کاغذ هر شامه‌ای را می‌نوازد. اما اگر از لابه‌لای این صفحات کاغذی، عطش لازم ایجاد نشود باید مواد و رسانه‌های دیگر آموزشی هم به کمک بیایند تا هیچ نیاز و مطالبه‌ای بی‌پاسخ و سرگردان نماند و کتاب درسی مهجور نشود.

آب کم جو تشنگی آور به دست تا بجوشد آبت از بالا و پست

من در این جمع صمیمی و علاقه‌مند می‌توانم این جمله را عرض کنم و بگویم: «کاری کنید که کتاب‌های ما یک بار مصرف نباشند.» کاری کنیم که کتاب‌های ما حمل‌کننده فرهنگ غنی ایرانی و اسلامی ما باشند و آداب و سنن ما در آن متجلی باشند. در یک کلام این‌گونه نباشند که بگویند کتاب‌های شما فقط به یک بار خواندن می‌ارزند! این کتاب‌ها باید آن‌قدر ارزش، اعتبار و محتوا داشته باشند که بین دانش‌آموزان و علاقه‌مندان دست‌به‌دست شوند و بچه‌ها سراغ و نشانی کتاب‌های ما را از یکدیگر بگیرند. کتاب‌های ما باید آن‌قدر در کتابخانه‌ها ورق بخورند که جای انگشت دانش‌آموز بر گوشه صفحات مانده باشد. کتابدارها بدانند دانش‌آموزان چه کتابی را می‌خواهند

خداوند متعال می‌فرماید:
«اقرا باسم ربک الذی خلق»
و به‌همین دلیل، خواندن و قرائت در آموزه‌های دینی ما در دین اسلام جایگاه والا و ارزشمندی دارد

از زبان و ادب فارسی و رسم الخط فارسی، واژه‌گزینی و توجه به امر ویرایش شد. من همانجا عرض کردم، شما به‌عنوان دستگاه مسئول و حاکمیتی که نظارت بر این امور را بر عهده دارید، با تبلیغات صورت گرفته برای همین تولیداتی که به آن‌ها اشکال دارید، چه برخوردی می‌کنید؟ آیا با تبلیغاتی که به‌عنوان معجزه در زمینه زبان‌آموزی صورت می‌گیرند، روبه‌رو و مواجه شده‌اید؟ آیا این آثار را دیده‌اید و خوانده‌اید؟ و بعد هم عرض کردم که من این آثار را خوانده‌ام و متأسف شده‌ام. بنده معتقدم، تعصب ناشران، مؤلفان و نویسندگان کتاب‌های درسی و تولیدکنندگان و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی می‌تواند سد محکمی در برابر این انحراف و اعوجاج آموزشی ایجاد کند.

مجدداً از حضور همهٔ استادان، بزرگواران و میهمانان عزیز تشکر می‌کنم و همهٔ شما عزیزان را به خدای بزرگ می‌سپارم.

سرمایهٔ خود آن را از شما و دستگاه تعلیم و تربیت طلب می‌کنند. راهکار شما چیست؟

ما می‌توانیم به معلم‌هایمان بگوییم فلان کتاب‌های نامناسب را نخرند و بگوییم مدارس فلان کار را نکنند و آن‌ها هم با اعتمادی که به ما خدمت‌گزاران خود دارند، به این حرف‌ها گوش می‌دهند. اما بالاخره این جلدهای رنگارنگ و گاه اغواگر و گول زننده و با عناوینی که گاه القاگر روش‌های مناسب هستند، راهی برای ورود به مدارس، خانواده‌ها و کیف بچه‌ها باز می‌کنند. آیا حمیت صنفی اقتضا می‌کند که ما نسبت به این آثار موضعی صنفی بگیریم؟ من آسیب‌زایی برخی از این کتاب‌ها را بیشتر از دیگر تولیدات می‌دانم.

مدتی پیش در خدمت جناب آقای دکتر حداد عادل و برخی اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی بودیم و صحبت از صیانت

سخنان دکتر کفایش در اختتامیه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

هیچ کتابی بدون تأیید سازمان پژوهش به مدرسه نمی‌رود

کامران حسینی

این چهار نکته از مجموعه ۲۰ نکته‌ای که ایشان مطرح کردند و کاملاً کارشناسی شده و ریشه‌ای مورد توجه ایشان قرار گرفته بود، در آموزش و پرورش در دستور کار قرار گرفته است تا دوباره کتاب و کتاب‌خوانی و انشا و نوشتن در نظام تعلیم و تربیت قوت بگیرد و به دوارن عظمت گذشته و بلکه بالاتر از آن برگردد.

این موضوعات با دستور وزیر محترم آموزش و پرورش در دستور کار کمیته‌ای مشخص قرار گرفت و تاکنون مراحل زیادی از کار جلو رفته است که امیدواریم برای سال تحصیلی آینده، بسیاری از این‌ها عملیاتی شوند. به نظر می‌رسد، تحقق بخشی از سند تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت در گرو همین مسائل است.

توسعه مشارکت‌های مردمی در تمامی ابعاد تعلیم و تربیت

وزیر محترم آموزش و پرورش، جناب آقای دکتر فانی، سیاست‌های خود را به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد که در بین این سیاست‌ها -که قطعاً مد نظر شما فرهیختگان قرار گرفته است- بحث توسعه مشارکت‌های مردمی در تمامی ابعاد تعلیم و تربیت برجسته و مهم است. آقای دکتر فانی به جد معتقد است که آموزش و پرورش در بخش‌هایی که قابل واگذاری است باید به صاحبان اصلی آن یعنی مردم سپرده شود. ایشان اعتقاد راسخ دارد، توسعه مدارس غیردولتی

اشاره

در اختتامیه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، دکتر حمیدرضا کفایش، معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش، و عضو شورای سیاست‌گذاری طرح سامان‌دهی مواد و منابع آموزشی و تربیتی، در سخنانی از کتاب و کتاب‌خوانی سخن به میان آورد. او از نگاه رئیس محترم جمهور به بحث کتاب و کتاب‌خوانی و زنگ انشا گرفته تا توسعه مشارکت‌های مردمی، سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی که به مدرسه‌ها وارد می‌شوند و حمایت از نو نویسندگان معلم و دانش‌آموز سخن گفت. قسمت‌های مهم این سخنرانی را به کتاب‌دوستان و علاقه‌مندان مباحث آن تقدیم می‌کنیم.

انشاء و کتاب‌خوانی در نظام تعلیم و تربیت قوت بگیرد

در آغاز سال تحصیلی جدید و در مهرماه، حضور رئیس‌جمهور عزیز، در یکی از مدارس جنوب شهر تهران، نشان از توجه عمیق ایشان به مسائل تعلیم و تربیت داشت. ایشان ۲۰ کلمه اساسی و کلیدی را در آموزش و پرورش بیان کردند و چهار مورد را برجسته‌تر مورد توجه قرار دادند.

زنگ کتاب و کتاب‌خوانی، زنگ انشا، زنگ گفت‌وگو و اظهار نظر دانش‌آموزان و آموزش حقوق از جمله این موارد مهم و برجسته بود.

ارتباط آن با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، بیش از پیش مورد استفاده قرار گیرد.

عنوان جشنواره را متناسب با مأموریت‌های آن تغییر دهیم

نکته دیگر این موضوع مهم است که امروز جشنواره دهمین سال برگزاری خود را جشن می‌گیرد. همان‌طور که برادر عزیزم جناب آقای ناصری اشاره کردند، عنوان آیین‌نامه سامان‌دهی «منابع و مواد آموزشی و تربیتی» است. باید به این نکته که عنوان ذکر شده کامل‌تر از کتاب‌های آموزشی است، توجه کنیم. درست است که کتاب جزو منابع آموزشی و از مهم‌ترین این منابع است، اما باید توجه داشته باشیم که با تولد و حضور منابع جدید، باید در عنوان این جشنواره هم تجدید نظر کنیم و عنوانی را برگزینیم که برای این معنا کامل و جامع باشد.

لذا پیشنهاد من در این خصوص عنوان «جشنواره منابع علمی، آموزشی و تربیتی» است تا با گسترده‌تر شدن این چتر، همه منابع و مواد آموزشی بتوانند در این چرخه ارزیابی و داوری قرار گیرند و وقتی از بسته آموزشی صحبت می‌کنیم، تمامی اجزای آن را مورد توجه قرار داده باشیم.

در آغاز سال تحصیلی جدید
رئیس‌جمهور عزیز، ۲۰
کلمه اساسی و کلیدی را در
آموزش و پرورش بیان کردند.
زنگ کتاب و کتاب‌خوانی،
زنگ انشا، زنگ گفت‌وگو و
اظهار نظر دانش‌آموزان، و
آموزش حقوق از جمله این
موارد مهم و برجسته بود

بخش ویژه نویسندگان معلم و دانش‌آموز را ایجاد کنید

و آخرین پیشنهاد بنده به عزیزان همکارم در این زمینه، ایجاد بخش ویژه نویسندگان معلم و دانش‌آموز است. اگر دقت کنیم، هر دستگاهی نسبت به مجموعه همکاران خودش تعصب دارد، اما انگار ما در آموزش و پرورش تعصبی در این خصوص نداریم. باید یادمان باشد، در چنین رویکردی که قرار است از همه توان و ظرفیت خودمان استفاده کنیم، اولویت دادن به معلمان و دانش‌آموزان امری لازم است و باید کسانی که خود مخاطب و مشتری این تولیدات هستند، بتوانند با توجه و پشتیبانی بیشتری در این حرکت فرهنگی و آموزشی مشارکت کنند.

در این طرح، معلم و دانش‌آموزی که قلم می‌زند باید در اولویت باشد و تلاش کنیم که بتواند با حمایت و انگیزه بیشتری در این عرصه حضور پیدا کند و کار خود را توسعه دهد. او که عضو این خانواده است و این حوزه را بیشتر و بهتر می‌شناسد، قطعاً می‌تواند تأثیر بیشتری هم داشته باشد. لذا باید ما آثار آموزشی و کمک‌آموزشی معلمان و دانش‌آموزان را در بخش ویژه‌ای مورد توجه و بررسی قرار دهیم و فضایی را ایجاد کنیم که بتوانند در این عرصه حضور مؤثرتر و بیشتری داشته باشند.

و توسعه مشارکت‌های مردمی در مدرسه‌سازی ضرورت دارد و کتابخانه‌سازی، ساخت نمازخانه و همه آنچه را که مردم بهتر از دولت‌مردان بلد هستند و تاکنون هم این معنا را نشان داده‌اند باید به روش‌ها و شیوه‌های متفاوت به مردم واگذار کرد.

بدون تعارف، دولت آموزش و پرورش را آن‌گونه که شایسته تعلیم و تربیت نظام اسلامی است نمی‌تواند اداره کند و حتماً باید به صاحبان اصلی انقلاب، یعنی مردم در بخش‌های مختلف متکی باشد.

هیچ کتابی بدون نظر شورای سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی به مدارس راه پیدا نخواهد کرد

همان‌طور که عزیزان اعلام کردند، این نگاه به‌طور مشورتی و جمعی تأیید شد که منابع ما همان منابع تأیید شده از سوی شورای طرح سامان‌دهی مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی باشد که توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مشخص و اعلام می‌شود. بنده در اینجا به‌عنوان رئیس هیئت امنای مؤسسه منادی تربیت اعلام می‌کنم که از امروز به بعد، کتابی خریداری و به مدارس ارسال نخواهد شد، مگر اینکه توسط شورای سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی تأیید و اعلام شده باشد. ضمناً در همین جلسه در حضور شما عزیزان و از این تریبون (با اجازه از آقای ناصری)، سرکار خانم کیا، دبیر علمی دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را به‌عنوان عضو هیئت مدیره مؤسسه منادی تربیت منصوب می‌کنم تا انشاءالله با حضور خودشان مراقبت بیشتری در این خصوص داشته باشند و کمک کنند تا امور به همان شکلی که مورد توافق بزرگان قرار گرفته است و صرفاً از طریق همین مسیر قانونی و معین به پیش برود.

از توان شبکه ملی مدارس ایران (شبکه رشد) بیشتر استفاده کنیم

کتاب‌نامه رشد به‌عنوان فهرستی از کتاب‌های منتخب آموزشی و تربیتی مناسب برای دانش‌آموزان، قطعاً یکی از اجزای مهم طرح سامان‌دهی مواد و منابع آموزشی و تربیتی است. باید در خصوص افزایش شمارگان و یا راه‌های دسترسی مطمئن و آسان مخاطبان به این مجموعه، برنامه‌ریزی و دقت بیشتری صورت گیرد و به تعداد بیشتری در اختیار مدارس و معلمان قرار گیرد. در همین ارتباط باید شبکه ملی مدارس ایران (شبکه رشد) این منابع را به روز و به شکلی مناسب و قابل دسترسی و استفاده، روی سیستم مجازی خود قرار دهد و با اطلاع‌رسانی و تبلیغات لازم، زمینه آگاهی مخاطبان را از این مجموعه ارزشمند، مستند و قانونی فراهم آورد.

همچنین، باید از ظرفیت‌های رسانه‌ای متفاوت، مانند صدا و سیما، نشریات و مجلات، و دیگر زمینه‌های مطبوعاتی برای توسعه و معرفی این مجموعه‌ها استفاده کرد. مجموعه بیش از ۳۰ عنوان مجله رشد هم ظرفیت بسیار مهم و مؤثری است که باید به دلیل

بیش از هفتاد درصد پاسخ‌دهندگان

کتاب‌های آموزشی را ارتقاء داده است

جشنواره رشد، کیفیت

دکتر نیره شاه محمدی

■ بیشترین درصد فراوانی رشته‌های تحصیلی به گروه علوم انسانی با ۶۰ درصد و کمترین به گروه علوم پزشکی با ۱/۵ درصد تعلق داشت.

■ بیشترین فراوانی سابقه در حوزه تألیف و نشر زیر ۱۰ سال (۴۳/۵ درصد) و کمترین مربوط به ۲۰ سال سابقه (۱۵/۱ درصد) بود.

■ بیشترین میزان مشارکت از شهر تهران با ۷۸/۵ درصد بود.

■ تألیف و گردآوری با ۴۲ درصد فراوانی، بیشترین زمینه فعالیت شرکت‌کنندگان در جشنواره محسوب می‌شد.

■ بیشترین فعالیت شرکت‌کنندگان در گروه‌های درسی، گروه‌های درسی کار و فناوری، و زبان و ادبیات فاسی (هر یک با ۴/۶ درصد) بود.

■ بیش از نیمی از پاسخگویان از طریق دعوت‌نامه و تماس مستقیم از برگزاری جشنواره آگاه شدند. کیفیت اطلاع‌رسانی برگزاری جشنواره را نیز ۶۱/۵ درصد خیلی خوب و ۱۳/۸ درصد متوسط ارزیابی کردند.

دهمین جشنواره کتاب‌های کمک آموزشی رشد با هدف تبیین و انتقال سیاست‌ها، هدف‌ها و برنامه‌های آموزش و پرورش در حوزه انتشار کتاب‌های آموزشی، و ارزشیابی کتاب‌های آموزشی موجود به منظور گزینش و معرفی کتاب‌های برگزیده، برگزار شد. در مراسم اختتامیه جشنواره که هفتم بهمن برپا شد، پرسش‌نامه‌ای با ۱۹ سؤال به منظور آگاهی از نظرات و آرای صاحب‌نظران و فعالان این عرصه بین شرکت‌کنندگان توزیع شد تا ضمن ترسیم تصویر نسبتاً شفاف و دقیق از وضعیت موجود، از نتایج آن در برنامه‌ریزی برگزاری جشنواره در سنوات آتی بهره‌گیری شود. نتایج حاصل از تحلیل داده‌های پرسش‌نامه به‌طور خلاصه به شرح زیر است:

■ ۲۷/۷ درصد شرکت‌کنندگان در جشنواره زن و ۷۲/۳ درصد مرد بودند.

■ در مورد مدرک تحصیلی شرکت‌کنندگان، بیشترین فراوانی با کارشناسی‌ارشد بود.

■ از میان آثار ارسالی به جشنواره، ۴۹/۲ درصد به مرحله نهایی رسیدند. در بین آثار ارسالی بیشترین درصدها متعلق به ترجمه و تألیف با ۲۳/۱ درصد و تدوین و گردآوری با ۲۰ درصد بودند.

■ از میان شرکت کنندگان در جشنواره، ۳ درصد در جشنواره‌های اول و ششم و ۳/۱ درصد در جشنواره نهم شرکت داشتند. در میان پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه ۱۵/۴ درصد تا این زمان مورد تقدیر قرار گرفته بودند.

■ ۶۹/۴ درصد از حاضران در مراسم اختتامیه، سخنرانی آقای دکتر کفاش را خیلی خوب و خوب ارزیابی کردند. ۷۷/۶ درصد آنان نیز معتقد بودند که سخنرانی ریاست محترم سازمان خوب بود. بیش از دو سوم پاسخ‌دهندگان، گزارش دبیر جشنواره را خوب و خیلی خوب دانستند. همچنین ۲۷/۲ درصد گزارش تصویری جشنواره را در مراسم اختتامیه بالاتر از متوسط ارزیابی کردند. بیش از دو سوم شرکت‌کنندگان ابراز داشتند پخش کلیپ کتابخانه خوب بوده است. ۷۷/۸ درصد بخش هدای جوائز را خوب و جذاب ارزیابی کردند. ۶۰ درصد شرکت‌کنندگان از نحوه برگزاری جشنواره به میزان خیلی زیاد و زیاد رضایت داشتند.

■ ۹۳ درصد از شرکت‌کنندگان، مدت اجرای جشنواره را خوب و خیلی خوب ارزیابی کردند. ۸۸ درصد نیز فصل برگزاری جشنواره را خیلی خوب و خوب دانستند.

■ در خصوص اطلاع‌رسانی درباره قسمت‌های متفاوت جشنواره، ۲۹/۸ درصد نظر خیلی خوب داشتند.

■ ۸۶/۵ درصد مکان برگزاری جشنواره را خیلی خوب و خوب اعلام کردند.

■ ۷۴/۱۶ درصد پاسخگویان امکانات سمعی و بصری جشنواره را خوب دانستند.

■ ۸۰/۴ درصد پاسخ‌دهندگان ترکیب مدعوین را خیلی خوب و خوب ارزیابی کردند و ۹۶/۶ درصد نیز نحوه برخورد مسئولین اجرایی را خوب و خیلی خوب دانستند.

■ ۸۲/۱ درصد پاسخگویان امکانات رفاهی (پذیرایی، نور، دما،...) را خیلی خوب و خوب اعلام کردند.

■ در پاسخ به این سؤال که جشنواره به چه میزان به عمومی کردن اهداف و معیارهای تدوین و نشر کمک کرده است، ۶۰ درصد از پاسخگویان آن را بالاتر از خیلی خوب و خوب ارزیابی کردند. ۷۱/۲ درصد عقیده داشتند، جشنواره خیلی خوب و خوب توانسته است باعث ارتقای کیفیت کتب آموزشی شود. ۸۶/۵ درصد توفیق جشنواره را در تقدیر درخور شأن پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی خیلی زیاد و زیاد بیان داشتند. در رابطه با معرفی و اشاعه کتاب‌های آموزشی مناسب، ۶۴/۴ درصد

پاسخگویان معرفی و اشاعه کتاب‌ها را مناسب دانستند و آن را خوب و خیلی خوب ارزیابی کردند.

برای بهبود برنامه‌های آینده پیشنهاد شد:

■ موضوع‌های مورد نیاز آموزشی در سطح کمیته‌های تخصصی تعیین شوند تا از تکرار زیاد کتاب‌های هم محتوا جلوگیری شود.

■ نیازهای آموزشی و سرفصل‌هایی که نیازمند تولید کتاب هستند، در نشریه‌های عمومی منعکس شوند تا در سطح کشور افراد توانمند در تألیف حضور یابند.

■ زمان بیشتری برای داوری در نظر گرفته شود.

■ برای انتخاب بهترین‌ها و برگزیدگان، علاوه بر انتخاب داوران برتر، بهتر است که آمار هم از نیازها و انتخاب شاگردان در مدارس در دسترس باشد. زیرا آن‌ها بهتر می‌توانند نیازهای خود را بازگو کنند. در کنار آن لازم است، کتابخانه مدارس به کتاب‌های مفید تجهیز شود و کیفیت زنگ کتابخوانی در مدارس ارتقا یابد.

■ میزان اطلاعاتی که در پایگاه رایانه‌ای رشد در دسترس گذاشته شده، تاکنون کافی نبوده است. با توجه به استقبالی که از اینترنت می‌شود، اگر این اطلاعات جامع‌تر باشد در اثرگذاری جشنواره و رسیدن به هدف‌هایش تأثیر چشمگیری خواهد داشت.

■ بخش سلامت کودک و نوجوان جشنواره فعال‌تر شود.

■ حضور فعال‌تر در بدنه نشر کشور و خارج کردن ناشران دولتی از داوری جشنواره ضرورت دارد.

■ لازم است کتاب‌نامه رشد نامه در سطح عموم مردم تبلیغ شود.

■ بهره‌مندی از موضوعات و محتوای علمی و تربیتی و گسترده شدن چارچوب جشنواره ضرورت دارد.

■ اکثر پاسخ‌دهندگان تجویز جشنواره کتاب‌های آموزشی همه دوره‌های تحصیلی را در یک جشنواره اقدامی خوب و مناسب دانستند و از اجرای آن تجلیل، تقدیر و تشکر کردند. نحوه برگزاری آن را نیز بسیار خوب ارزیابی کردند و فضای حاکم بر برنامه را خوب و صمیمی دانستند. برخی معتقد بودند که حضور دست‌اندرکاران ارشد دوره‌های تحصیلی نیز می‌تواند در درک و تبادل ایده و تجربیات و ایجاد تعامل‌های سازنده مؤثر واقع شود. البته کارشناسان و صاحب‌نظرانی هم که مستقیماً با مخاطبان مواجه هستند، نقش ارزشمندی می‌توانند ایفا کنند. همچنین برخی از پاسخ‌دهندگان از اینکه موسیقی مورد توجه مسئولان آموزش (هرچند در حاشیه) قرار گرفته است، ابراز خرسندی کردند. چون بخشی از تعلیم و تربیت و یا آموزش و پرورش به عهده آموزش‌های فرهنگی و هنری است و فقدان آن و یا مطرح شدن عنوان‌های آموزش هنری به‌صورت غیرکارشناسانه، متأسفانه تأثیر بسیار منفی دارد.

کتاب‌های برگزیده و تقدیری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

ستاره‌های جشنواره دهم

دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

ویژه جشنواره، جایزه‌ای نقدی معادل ۲۲ میلیون ریال و به کتاب‌های تقدیری، علاوه بر لوح تقدیر، جایزه‌ای معادل هشت میلیون و نهصد هزار ریال اختصاص می‌یافت. طبعاً در مورد جوایز مشترک، این جایزه بین پدیدآورندگان کتاب‌ها تقسیم می‌شد.

مشخصات کتاب‌های برگزیده جشنواره به ترتیب گروه‌های داوری

◀ آموزش و پرورش کودکان استثنایی

داوران این گروه، کتاب «اختلال‌های یادگیری: مبانی، ویژگی‌ها و تدریس مؤثر»، ترجمه حمید علیزاده و همکارانش را از «انتشارات ارسباران»، به دلیل پرداخت همه‌جانبه به موضوع اختلال یادگیری و کامل بودن سبب‌شناسی و همچنین روش‌های درمان و ارائه نمونه‌های مناسب و قابل فهم، به عنوان کتاب تقدیری انتخاب کردند.

همین گروه، تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده این جشنواره را به دلیل جامع و کامل بودن کتاب، برخورداری از قلم روان و مناسب و قابل فهم برای همه سطوح و پاسخ‌گویی به یک نیاز اساسی جامعه، به کتاب «اختلالات طیف اتیسم»، نوشته سیدعلی صمدی و روی مک کانکی از «انتشارات دوران» اعطا کرد.

◀ اقتصاد، حسابداری و بازرگانی

در این گروه کتاب «مدیریت چه چیز نیست: چگونه مدیریت

دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، روز هفتم بهمن ۱۳۹۲، با معرفی کتاب‌های برگزیده و تقدیری خود پایان یافت. در این مراسم که با حضور گروه‌هایی از پدیدآورندگان و ناشران کتاب‌های آموزشی، داوران این دوره از جشنواره و مسئولانی از وزارت آموزش و پرورش برگزار شد، ۲۲ کتاب (دو مورد مشترک) عنوان برگزیده و تندیس جشنواره را دریافت کردند، ۲۵ کتاب عنوان تقدیری گرفتند و دو عنوان کتاب نیز جایزه ویژه دهمین جشنواره را کسب کردند.

در شش گروه از گروه‌های سی و پنج‌گانه داوری هم هیچ کتابی به عنوان اثر برگزیده معرفی نشد. همچنین، سه ناشر به عنوان ناشران برگزیده دهمین جشنواره معرفی شدند. انتشارات قدیانی، محراب قلم و مؤسسه فرهنگی برهان - انتشارات مدرسه، سه ناشر برگزیده این دوره بودند. این ناشران بر اساس تعداد کتاب‌هایی که برای دبیرخانه سامان‌دهی فرستاده بودند، تعداد کتاب‌های مناسبشان و تعداد کتاب‌هایی که به فهرست نامزدها یا کتاب‌های تقدیری و برگزیده دهمین جشنواره راه یافته بودند، انتخاب شدند.

در شماره پیشین فصل‌نامه «جوانه» به طور مبسوط به این جشنواره و فرآیند آن پرداختیم و خصوصاً نامزدهای هر یک از گروه‌های داوری را به طور کامل معرفی کردیم. در این شماره به معرفی کتاب‌های برگزیده و تقدیری جشنواره می‌پردازیم.

گفتنی است به کتاب‌های برگزیده، افزون بر لوح تقدیر و تندیس

نکنیم؟»، نوشته **عبدالعظیم کریمی** از «انتشارات عابد» و کتاب «نقشه راه موفقیت در کارآفرینی: خودآموز تدوین طرح کسب و کار (مقدماتی)»، نوشته **کامبیز طالبی و محمدرضا زارع یکتا**، از «انتشارات رشد فرهنگ»، عنوان اثر تقدیری را تصاحب کردند.

«کاربرد آمار در اقتصاد و مدیریت»، نوشته **حمید سپهر دوست** از «انتشارات دانشگاه بوعلی سینا» نیز به دلیل استفاده از منابع قوی و به روز، ویرایش علمی دقیق و منطقی، نثر روان و هم پوشانی قابل توجه با برنامه درسی این رشته در شاخه فنی و حرفه‌ای، به عنوان اثر برگزیده معرفی شد.

◀ برق

گروه داوران برق، با سپاس از «انتشارات نص» به دلیل فعالیت‌های ارزنده‌ای که در انتشار کتاب‌های فنی و حرفه‌ای دارد و با قدردانی از کتاب «نقشه‌های برق صنعتی» تألیف **بهروز احمدی**، تندیس جشنواره و عنوان کتاب برگزیده را به کتاب: «میکروکنترلرهای dsPIC» نوشته **فرزاد مظاهریان**، **محمد مهدی پرتوی فر** و **مهدیه دهاقین** از «انتشارات نص»، به دلیل توجه به مباحث جدید و به روز بودن محتوای کتاب اعطا کرد.

◀ بهداشت و کودکیاری

داوران این گروه، کتاب «مهارت‌های مورد نیاز کودکان برای ورود به مدرسه»، نوشته **احمد عابدی**، **فرزانه مؤمنی** و **آرزو و یاسمن شاه‌میوه‌اصفهانی** از «انتشارات نوشته» را مشمول کسب عنوان تقدیری دهمین جشنواره دانستند.

◀ پیش دبستانی

در گروه پیش دبستانی که در این دوره از جشنواره، بیشترین کتاب‌های مناسب را در خود جا داده بود، دو کتاب عنوان کتاب آموزشی تقدیری و دو کتاب عنوان کتاب آموزشی برگزیده و تندیس جشنواره را از آن خود کردند.

«بازی و تفریح و بازی و ورزش» از «انتشارات مدرسه»، ترجمه **جواد آزمون** و **ماندانا آجودان گرکانی** و «رنگین کمان: انس با قرآن کریم در دوره پیش دبستان» از همین ناشر، تألیف **مسعود تهرانی فرجاد** و همکاران وی، دو کتابی بودند که به عنوان اثر تقدیری شناخته شدند.

اما تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده در این گروه به دو کتاب: «بیبو بیبو» نوشته **لاله جعفری** از مؤسسه «نشر شهر» و «خروس کلاه مخملی» تألیف **شکوه قاسم‌نیا** از «انتشارات کتاب‌های ارغوانی» رسید.

◀ تفکر، پژوهش و سبک زندگی

در این گروه، مجموعه «کودکان فیلسوف» (شامل خوب و بد یعنی چه؟/ شناخت یعنی چه؟ و من یعنی چه؟) از «انتشارات شهرتاش»، ترجمه **آرزو نیراحمدی**، و کتاب «نوجوانان و رسانه‌ها» از شرکت

«انتشارات فنی ایران» ترجمه **لادن مقیمی اسکویی**، هر دو عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره دهم را تصاحب کردند. نوآوری در سبک ارائه و محتوای کتاب و انتخاب مناسب کتاب برای ترجمه، دلیل انتخاب مجموعه کتاب نخست و بومی‌سازی مثال‌ها و تصویرها و توجه به نیازهای فرد و جامعه امتیاز کتاب دوم و ارتباط خوب هر دو کتاب با برنامه درسی تفکر و سبک زندگی، از ویژگی‌های هر دو شمرده شده است.

◀ جغرافیا

از نگاه گروه داوران جغرافیا، تندیس جشنواره و کسب عنوان کتاب آموزشی برگزیده این جشنواره شایسته «دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار» (شامل نقشه‌های ایران، تهران و قاره‌های جهان در یک صدویست سال قبل)، تألیف **محمدرضا مهندس** بود که به کوشش **جواد صفی‌نژاد**، **غلامرضا سحاب** و **سعید بختیاری** و توسط انتشارات «دنیای جغرافیای سحاب» منتشر شده است. انگیزه بخشی به مخاطبان برای درک جغرافیا، از طریق نقشه‌های تاریخی، مستندسازی فعالیت‌های تاریخی در آموزش نقشه‌های جغرافیایی و رویکرد نو در تولید اطلس‌های جغرافیایی، دلایل گزینش کتاب بیان شده است.

◀ دینی و قرآن

گروه داوران دینی و قرآن، کتاب «سرود آسمانی: آموزش قرآن و زبان وحی» از «انتشارات طلایی» را که تألیف **حمیدرضا حیدری** و همکاران اوست، به عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره برگزیده همین گروه تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده را به «دائرة المعارف قرآن»، تألیف **غلامرضا حیدری ابهری**، از «انتشارات محراب قلم» واگذاشت.

◀ روان‌شناسی

گروه داوران روان‌شناسی عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره را به دلیل محتوای خوب، برخورداری از جذابیت و جامعیت در عین مختصر و مفید بودن و کاربردی بودن آن برای گروه‌های گوناگون، به کتاب «افسردگی از الف تا ی» تألیف **محمد کیاسالار** از «انتشارات شبقره» داد.

◀ ریاضی

گروه داوران پنج نفری ریاضی، کتاب «کشف کن! همه ما ریاضیدان هستیم!» ترجمه **مینا مهرورز** از «انتشارات مدرسه» را شایسته کسب عنوان کتاب آموزشی تقدیری دانست. همین گروه کتاب «فرهنگ ریاضی مدرسه»، تألیف **شهرناز بخشعلی‌زاده** از «انتشارات محراب قلم» را شایسته دریافت تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده تشخیص داد.

◀ زبان عربی

در این گروه عنوان کتاب آموزشی برگزیده و تندیس جشنواره نصیب کتاب «آموزش کامل و مفهومی عربی ۳» (برای رشته علوم

انسائی) شد. این کتاب تألیف **مرضیه سادات مرتضوی**، معلم زبان عربی مدارس تهران و از «انتشارات مشق شب» بود.

◀ زبان و ادبیات فارسی

داوران این گروه از سه سهم خود کمال استفاده را بردند. در این گروه، کتاب «انشا درس روییدن در خود»، تألیف **علی رؤوف** از «انتشارات آبیژ» عنوان کتاب آموزشی تقدیری این جشنواره را به دست آورد.

مجموعه تألیفات **حسین فرخ مهر** در موضوع انشا، یعنی «کلاس انشا» (برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی) از «انتشارات نوشته»، «زنگ انشا» (برای دانش‌آموزان چهارم و پنجم دبستان) از «انتشارات عابد»، «انشا و اندیشه» (برای دانش‌آموزان سوم دبستان) از «انتشارات عابد»، «خیال انشا از خانه تا مدرسه» (برای دانش‌آموزان چهارم و پنجم دبستان) از «انتشارات نوشته»، تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده را به خود اختصاص دادند.

در همین گروه همچنین، مجموعه «به من بیاموزید»، تألیف **عبدالرحمان صفارپور** از «انتشارات مدرسه» عنوان کتاب آموزشی برگزیده و تندیس جشنواره را کسب کرد.

◀ زبان‌های خارجی

این گروه داوری به معرفی کتاب دو جلدی «Magic Phonics» از «انتشارات غزال جوان»، تألیف **مهرداد مولودی** به عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره بسنده کرد. نوآوری در روش آموزش، انتخاب فعالیت‌های آموزشی متناسب با نیاز مخاطب و کیفیت مطلوب ظاهری و گرافیکی کتاب، از جمله تصویرسازی و صفحه‌آرایی و چاپ خوب، در کسب این عنوان تأثیر داشته است.

◀ زیست‌شناسی

«فرهنگ‌نامه بدن انسان: راهنمای مصور ساختمان، کارکرد و بیماری‌های بدن انسان»، ترجمه **احمد مختاریان** از «انتشارات طلایی» تنها کتابی بود که توانست نظر داوران این گروه را به سوی خود جلب کند. جامعیت موضوع، توسعه دانش زیست‌شناسی، طیف وسیع مخاطب، حسن انتخاب و کیفیت بالای تصویرها و چاپ کتاب، دلایلی بود که داوران محترم گروه را به تقدیر از این فرهنگ‌نامه واداشت.

◀ طراحی و نقاشی

در این گروه، کتاب «مواد و ابزار هنری ۲»، تألیف **عیسا امیری چولاندیم** از «انتشارات کتاب آبان» بود که توانست تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره را به دست آورد.

◀ علوم تربیتی

گروه داوری علوم تربیتی، در بین کتاب‌های این رشته، استحقاق کتاب «ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر»، ترجمه **طاهره رستگار** از انتشارات «منادی تربیت» را برای کسب عنوان کتاب

آموزشی تقدیری جشنواره بیش از بقیه دانست.

◀ فیزیک

گروه داوری فیزیک، تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده این جشنواره را بین دو کتاب تقسیم کرد: «الکتریسته ساکن» از «انتشارات فاطمی»، تألیف **محمود حسینی اردستانی** و همکاران، و کتاب «دانش‌آموز و کتاب کار فیزیک ۱ و آزمایشگاه»، تألیف **روح‌الله خلیلی بروجنی** از «انتشارات گل‌واژه» دو کتابی بودند که جایزه نخست جشنواره را در گروه فیزیک با هم تقسیم کردند.

◀ کار و فناوری

گروه داوری کار و فناوری، عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره را شایسته دو کتاب دانستند:

■ «مسئله‌های مقدماتی المپیاد کامپیوتر»، تألیف **یاسر و هادی احمدی فولادی** از «انتشارات فاطمی»، به دلیل توجه به فرایند حل مسئله، عمومیت تألیف و قابل استفاده بودن کتاب برای طبقات مختلف؛

■ «سازه‌ها»، تألیف **نوید اصلانی** از «انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان»، به دلیل توجه به فرایند تولید محصولات فناوری، تصویری بودن و خودآموز بودن کتاب.

داوران این گروه اما، تندیس و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره را به دلیل توجه به برنامه درسی، استناد به مراجع علمی، متن روان و سلیس و انتخاب تصویرهای مناسب به کتاب «مدیریت پایگاه داده به کمک ACCESS و SQL Server»، تألیف **حبیب فروزنده‌دهکردی** از «انتشارات عابد» تقدیم کردند.

◀ کتاب مرجع

در این گروه «فرهنگ‌نامه طلایی نوآموز» از «انتشارات طلایی»، عنوان کتاب آموزشی تقدیری را از آن خود کرد. اما «فرهنگ‌نامه طلایی کلید دانش» از همین ناشر، تندیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده را به دست آورد.

◀ کشاورزی

در نگاه گروه داوران کشاورزی، کتاب «هیدرولیک ماشین‌آلات»، ترجمه **کورس ضیایی** از شرکت «انتشارات فنی ایران»، به دلیل استفاده از تصویرها و نگاره‌های مطلوب، تطابق با محتوای آموزشی، صفحه‌آرایی مطلوب و نگارش مناسب و هماهنگ با محتوای درس‌ها، شایسته عنوان کتاب آموزشی تقدیری این جشنواره بود.

اما کتاب «کنترل و گواهی بذر»، تألیف **فرشید قادری فر** و **افشین سلطانی** از «انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد»، به دلیل تناسب خوب مطالب با محتوای درس‌ها، رعایت اصول آموزشی، توجه به عملیات آزمایشگاهی و کارگاهی، و عنایت به موضوع ارزشیابی، این شایستگی را داشت که تندیس جشنواره و عنوان

کتاب آموزشی برگزیده را تصاحب کند.

◀ گرافیک و عکاسی

در این گروه، کتاب «گذار عکاسی به دنیای دیجیتال»، تألیف **ترانه امضایی امیرخیز** از «انتشارات ناقوس»، تدیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره را ربود و بالاتر از همگان ایستاد.

◀ مدیریت خانواده

اعضای محترم این گروه داوری، کتاب «۳۶۵ روز با غذاهای گیاهی ایرانی»، تألیف **رسول حیدری و محمد دریایی** از «انتشارات سفیر اردهال» را بیش از بقیه مستحق دریافت تدیس و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره یافتند.

◀ مطالعات اجتماعی

اما گروه داوری مطالعات اجتماعی، ضمن تقدیر از دیگر کتاب‌های خوب گروه، به این نتیجه رسید که عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره را تقدیم کتاب «بیت‌المقدس»، تألیف **جعفر ربانی** از انتشارات مدرسه کند.

همین گروه تدیس جشنواره را به دست **لیلی فرهادپور**، مؤلف کتاب «به دنبال کاغذ اخبار» از «انتشارات قنقوس» سپرد. این گروه دلیل خود را برای اعطای عنوان کتاب آموزشی برگزیده به این کتاب، نوگرایی در سازمان‌دهی محتوا و بیان موضوعی تاریخی - اجتماعی به‌شکلی بدیع و ترکیبی از داستان و مستند، توضیح واژه‌های خاص و مشکل به‌شکلی ظریف و در حاشیه متن، و استفاده از تصویرگری مناسب شمرده است.

◀ معماری و نقشه‌کشی

علمی و به‌روز بودن محتوا، تدوین کتاب در راستای برنامه درسی رشته، روان و ساده‌فهم بودن متن، و انتخاب تصویرها و نقشه‌های متناسب با محتوا نیز موجب شد کتاب «طرح معماری؛ طراحی خانه مسکونی»، تألیف **ناهیدصادقی پی** از «انتشارات فاطمی»، تدیس جشنواره و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره را در این گروه کسب کند.

◀ مکانیک

در گروه مکانیک هیچ‌یک از کتاب‌ها قادر به ربودن تدیس جشنواره نشدند، اما سه کتاب عنوان کتاب تقدیری گروه را از آن خود ساختند: «بازسازی و تکنولوژی بدنه خودرو»، تألیف **شهرام و عالیه امینیان و حمیدرضا ثابت‌نژاد**، از «انتشارات سازمان فنی و حرفه‌ای کشور»؛ «راهنمای کاربردی Auto CAD 2012»، تألیف **نیما جمشیدی** و همکاران از «انتشارات عابد» و «مهرگان قلم»؛ و «فرزکاری، مته‌کاری، کام‌کنی و ابزارهای عمومی»، تألیف **محمدعلی نیکنام** از «انتشارات فدک ایساتیس».

◀ مواد

گروه داوری مواد کتاب «شیمی عمومی مدرن (جلد ۱)»، تألیف **محمدرضا ملاردی** از «انتشارات مبتکران و پیشروان» را تنها

کتابی دانست که می‌تواند عنوان کتاب آموزشی تقدیری دهمین جشنواره کتاب آموزشی رشد را روی جلد خود حک کند.

◀ موسیقی

اما در گروه موسیقی، کتاب «فرهنگ آهنگ‌سازی»، تألیف **علیرضا مشایخی** از «انتشارات سوره مهر» بود که تدیس و عنوان کتاب آموزشی برگزیده جشنواره را شکار کرد.

◀ نمایش، سینما و انیمیشن

از نگاه داوران این گروه، کوشش‌های مؤلف کتاب «مبانی تدوین»، **همایون ابراهیمی**، این ارزش را داشت که عنوان کتاب آموزشی تقدیری جشنواره را به‌خود اختصاص دهد تا به این ترتیب، «انتشارات اتحاد» نیز با دستی پر از دهمین جشنواره بازگردد.

◀ هنر عمومی

گروه داوری هنر عمومی جایزه و عنوان کتاب آموزشی برگزیده این گروه را بین دو کتاب تقسیم کرد: «بخوان با من، بساز با من»، تألیف **سودابه سالم** از «انتشارات سوره مهر» و «زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان: روند تکامل تصویری نقاشی کودک»، تألیف **رسول معرک‌نژاد** از «انتشارات نوشته». گروه داوران ترکیب هنرهای دیداری و شنیداری، بومی‌سازی سازه‌ها و انتشار شایسته را از دلایل انتخاب کتاب نخست، و انجام پژوهش مبتنی بر کلاس و آثار هنری دانش‌آموزان، برخورداری از تجربه به‌جان زیسته محقق و مؤلف کتاب به‌عنوان دبیر هنر، و فراهم کردن منبعی پژوهشی برای همکاران با هدف تحلیل نقاشی‌های دانش‌آموزان را از دلایل گزینش کتاب دوم برشمرد.

◀ گروه‌هایی که برگزیده و تقدیری نداشتند

بین گروه‌های داوری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، شش گروه اثر برگزیده نداشتند. گروه‌های داوری تاریخ، تربیت‌بدنی، زمین‌شناسی، شیمی، علوم تجربی، و فلسفه و منطق که هیچ کتابی را به‌عنوان اثر برگزیده یا تقدیری معرفی نکردند.

◀ بخش جوایز ویژه

در بخش جوایز ویژه که از دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی به پیشنهاد گروه‌های داوری و موافقت کمیته علمی جشنواره اهدا می‌شود، دو کتاب به‌عنوان کتاب برگزیده دهمین جشنواره معرفی شدند:

■ «نابینایی و زندگی مستقل»، تألیف **مریم اصغری** از «انتشارات آوای نور» به پیشنهاد گروه داوری آموزش و پرورش کودکان استثنایی، به‌دلیل طرح مسائل مهم مربوط به گروه نابینایان و بیان بسیار خوب و به زبان ساده توسط نویسنده روشن‌دل کتاب.

■ «۱۰۰۱ اختراع، میراث مسلمانان در جهان ما»، ترجمه محمد کرام‌الدینی و همکاران از «انتشارات طلایی» به پیشنهاد گروه داوری کتاب مرجع، به‌دلیل توجه و اهتمام ویژه به موضوع تمدن اسلامی و دستاوردهای آن.

گپ وگفتی با برگزیدگان جشنواره دهم

جشنواره رشد راه خود را پیدا کرده است

امید خراسانی

اشاره

مراسم اختتامیه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، روز ۷ بهمن‌ماه ۱۳۹۲ با حضور مسئولان آموزش و پرورش، ناشران، نویسندگان و کارشناسان این حوزه در محل سالن آفرینش‌های فرهنگی و ادبی «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» برگزار شد. این مراسم که با حضور پرشور مدعوین و به‌خصوص برگزیدگان جشنواره برگزار شد و به سبب حضور مشتاقانه و پرشور میهمانان، میزبانان و برخی میهمانان جشنواره مراسم اختتامیه جشنواره را ایستاده در گوشه گوشه سالن دنبال کردند.

به مناسبت این رویداد و برگزاری مراسم اهدای تندیس لوح و جوایز جشنواره به سراغ تنی چند از برگزیدگان جشنواره دهم رفتیم و نظرات آنان را جویا شدیم. آنچه می‌خوانید گزارشی از این گفت‌وگوهاست.

◀ **عبدالرحمان صفارپور**
هیچ کودکی نباید در آموختن زبان فارسی مشکل داشته باشد
عبدالرحمان صفارپور زاده شهر دزفول است. دوره تحصیلات ابتدایی خود را تا

دبیرستان در شهر اهواز گذراند و تحصیلات عالی را در دانشگاه تهران به پایان رساند. او که اقتصاد آموزش و پرورش و روش‌های تدریس را هم خوانده است در همین زمینه در مراکز آموزشی تدریس کرده است و به‌عنوان معلم زبان آموزی، آثار گوناگونی در زمینه زبان آموزی و الگوهای یاددهی و یادگیری املا و انشا دارد. مجموعه کتاب‌های «به من بیاموزید» از این معلم با سابقه در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان کتاب آموزشی برگزیده انتخاب و معرفی شد. - به نام هستی بخش! این کار سال‌ها پیش و زمانی آغاز شد که آقای محمد ناصری و آقای محبت‌اله همتی به سراغ آمدند و گفتند ما در خارج از کشور میلیون‌ها کودک داریم که باید زبان فارسی را بیاموزند تا ارتباط آنان با زبان مادری، آن هم در محیط‌هایی که این زبان رواج چندانی ندارد، قطع نشود. همچنین، در داخل کشور افرادی دوزبانه هستند که با آموزش‌های زبان معیار فارسی مشکل دارند. حدود یک سال و نیم این کار را دنبال کردم و به فکر رسیدم که ما اگر صداها را بدون نمادهایی مانند الف، ب و... معرفی کنیم، در این مسیر گام بزرگی برخواهیم داشت. چون از ۵۰ سال پیش تاکنون همه کتاب‌هایی که در این زمینه تألیف شده‌اند، این صداها را با نمادهایی مانند همان الف، ب و... یاد داده‌اند. من در این زمینه نمادهای خطی را ارائه و روی آن‌ها کار کردم. در همین زمینه شش

کتاب چاپ شد که سه تایی از آن‌ها درباره نمادهای خطی (خط نوشت) و سه تایی دیگر درباره نمادهای ریاضی است.

این کتاب‌ها برای همه بچه‌های پیش دبستانی و کلاس اول و والدینی که بخواهند با فرزندان خود کار کنند، قابل استفاده است. در ابتدای هر کتاب هم طی دو تا سه صفحه نحوه استفاده از کتاب‌ها را توضیح داده‌ام.

اگر شما خوب دقت کنید، متوجه خواهید شد که نماد بسیاری از حروف مشترک است. برای مثال، نمادهای ب، پ، ت، ث، ج، چ و خ شبیه هستند. با این نگاه ما کلاً ۱۷ نماد داریم. من این نمادها را در چند وجه توضیح داده‌ام. در این کار مهم این است که کودک بتواند این ۱۷ نماد را درک کند تا در یادگیری و کاربرد آن‌ها موفق شود. امیدوارم این کار که حاصل سال‌ها تجربه و تلاش یک معلم است، برای کودکان این سرزمین در ایران و هر کجای دنیا که هستند، مفید باشد و زبان فارسی هیچ‌گاه دچار ضعف و فراموشی نشود.

◀ حبيب فروزنده دهكردی این جشنواره در حد خود موفق بوده است

کتاب «مدیریت پایگاه داده‌ها به کمک Access و SQL server»، به نویسندگی حبيب فروزنده دهكردی، در «گروه کار و فناوری» دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان کتاب آموزشی برگزیده انتخاب شد. او که متولد سال ۱۳۶۰ در شهر کرد و دارای مدرک کارشناسی نرم‌افزار از دانشگاه صنعتی اصفهان است، درخصوص جوانب مختلف جشنواره چنین می‌گوید:

– گمان می‌کنم اگر مقدمات برگزاری این جشنواره با برنامه‌ریزی و حساسیت بیشتری فراهم شود و در ضمن، در انعکاس اخبار آن هم اقدامات بیشتری انجام گیرد، تأثیرگذاری بیشتری خواهد داشت. من به‌عنوان یک نویسنده و مؤلف چند سالی است که در این حوزه قلم می‌زنم، اما خیلی در جریان برگزاری جشنواره نبودم. به‌نظر من رسید تعداد زیادی از نویسندگانی که در این حوزه فعالیت می‌کنند نیز اطلاع کافی و شناخت لازم را از این طرح و اهداف آن ندارند. به همین دلیل آن حضور مؤثری را که باید ندارند و طبیعی است که در این شرایط، هم خودشان از شرکت در این جشنواره بی‌بهره می‌مانند و هم مخاطبان که نیازمند آثارشان هستند، از دسترسی به آثار بیشتر و متنوع‌تر محروم می‌شوند. یادمان باشد که اگر درخصوص خروجی‌های جشنواره، یعنی همان معرفی آثار برگزیده، اطلاع‌رسانی و تبلیغ لازم و کافی انجام نشود، همه تلاش‌های قبلی ما که معطوف به همین هدف (اطلاع مخاطب از انتشار این آثار) است، ابتر خواهد ماند.

از سوی دیگر، به‌نظر من رسید در بحث ارزیابی آثار هم باید دسته‌بندی‌های جزئی‌تری مورد توجه قرار گیرند. مثلاً اگر کتاب‌های

ما در گروه کار و فناوری مورد داوری قرار گرفته، بهتر است که زیرگروه‌هایی مانند IT و عمران هم داشته باشیم تا داوری‌ها دقیق‌تر و تخصصی‌تر انجام شوند.

از نگاه من جشنواره کتاب‌های آموزشی و دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع و مواد آموزشی در کار خود موفق بوده است. حضور در این رقابت و جشنواره کتاب‌های آموزشی باعث شد که با فعالیت‌های انجام شده در این حوزه بیشتر آشنا شوم. حتی ترغیب شدم که آثار بعدی خودم را خاص‌تر بنویسم.

زمانی که مشخص شد مخاطبان جست‌وجوگر و مؤثری مانند دانش‌آموزان به‌دنبال آثاری هستند که دانسته‌های خود را افزایش دهند و بتوانند اطلاعات درسی خود را تکمیل کنند، به‌نظر من رسید که می‌توانم برای این گروه هدف (دانش‌آموزان متوسطه در رشته‌های فنی‌وحرفه‌ای) کتاب بنویسم.

آموزش‌وپرورش با دانش‌آموزان و جامعه هدف ما ارتباط مستقیم دارد و از نیازها و خواسته‌های آنان آگاه است. از سوی دیگر، ما این فرصت و امکان را نداریم که برای کتاب‌هایمان نیازسنجی کنیم و این همان نقطه‌ای است که باید به نویسندگان و ناشران کمک کند تا بتوانند براساس نیاز دانش‌آموزان، کتاب و دیگر مواد خواندنی مورد نیاز آنان تولید شود.

◀ پرستو آریانزاد

حلقه مفقوده‌ای که می‌تواند باعث
وصل شود!

آریانزاد به‌عنوان داور حوزه معماری و نقشه‌کشی با دبیرخانه طرح سامان‌دهی مواد و رسانه‌های آموزشی در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد همکاری داشته است. وی که متولد سال ۱۳۵۵ در کرمانشاه و دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد معماری از دانشگاه شهید بهشتی تهران است، درخصوص آثار مربوط به حوزه داوری خود گفته است:

– جشنواره‌ای مانند جشنواره کتاب‌های آموزشی، طی ۱۰ سال برگزاری، راه و مسیر حرفه‌ای خود را پیدا کرده است و بنده به‌عنوان داور آثار حوزه فنی و حرفه‌ای شاهد هستم که کارشناسان این جشنواره کار خودشان را به‌خوبی بلد هستند و سعی می‌کنند فرایند ترسیم شده برای کارها به دقت دنبال شود.

در حوزه فنی‌وحرفه‌ای و در گروه معماری و نقشه‌کشی، ما شاهد انتشار آثار خوبی از سوی ناشران و نویسندگان هستیم، اما کتاب‌های

از نگاه من جشنواره کتاب‌های آموزشی و دبیرخانه طرح سامان‌دهی منابع و مواد آموزشی در کار خود موفق بوده است. حضور در این رقابت و جشنواره کتاب‌های آموزشی باعث شد که با فعالیت‌های انجام شده در این حوزه بیشتر آشنا شوم. حتی ترغیب شدم که آثار بعدی خودم را خاص‌تر بنویسم

و می‌تواند در سلامت و صحت داوری‌ها و ایجاد انگیزه برای نویسندگان و ناشران آموزشی مؤثر باشد.

فرصت دیگری که در سال‌های اخیر و به‌خصوص در سال جاری ایجاد شده است تا مؤلفان و ناشران (به‌خصوص ناشران شرکت‌کننده در نمایشگاه کتاب تهران) بتوانند از اهداف مأموریت‌ها و برنامه‌های طرح سامان‌دهی مواد و منابع و رسانه‌های آموزشی بهتر مطلع شوند، حضور مسئولان و کارشناسان دبیرخانه این طرح در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران است که با برپایی غرفه‌ای میزبان و پذیرای ناشران و نویسندگان هستند. من شخصاً از حضور در این رویداد تجربه‌های خوبی دارم. زمانی که درخصوص معیارهای انتشار کتاب‌های آموزشی با یکی از نویسندگانی که آثارش پذیرفته نشده بود، صحبت کردم و ملاک‌های حرفه‌ای و استاندارد این حوزه را روشن‌تر کردم، ایشان با خوشحالی و حسی خوب گفت که با دانستن این معیارها حتماً با علاقه و انگیزه بیشتری آثار خود را تولید خواهد کرد.

به‌نظرم یکی از اتفاقاتی که می‌تواند به تأثیرگذاری بیشتر جشنواره کمک کند، جدا کردن فرایند و حوزه داوری کتاب‌های دانش‌آموزی از کتاب‌های خاص معلمان است. طبیعی است که هر کدام از این دو حوزه الزامات خاص خود را دارند که در یک ارزیابی مشترک ممکن است این الزامات به حد کفایت دیده نشوند. برای مثال، ما می‌توانیم در داوری کتاب‌های مخصوص معلمان نسبت به دانش‌آموزان (ضمن رعایت اصول و استانداردها) حساسیت کمتری داشته باشیم تا نویسندگان و ناشران این بخش با انگیزه و علاقه بیشتری کارشان را ادامه دهند. زیرا معلمان خود به این رشد و آگاهی رسیده‌اند که اگر اشکالات جزئی هم وجود داشته باشد، با تشخیصی که خود دارند، از این آثار به درستی استفاده کنند. پس پیشنهاد می‌کنم که در دوره‌های آتی آثار این دو بخش به‌صورت جداگانه مورد ارزیابی و داوری قرار گیرند.

◀ دکتر عبدالعظیم کریمی

در این کار ارزشمند مراقب آسیب‌ها و آفت‌ها باشیم

«کتاب مدیریت چه چیز نیست: چگونه مدیریت نکنیم؟»، نوشته عبدالعظیم کریمی، در گروه اقتصاد، حسابداری

و بازرگانی دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان کتاب آموزشی تقدیری برگزیده و انتخاب شد. نویسنده این کتاب که متولد سال ۱۳۳۵ در اردبهال و دارای مدرک تحصیلی دکترای روان‌شناسی است، درخصوص جشنواره رشد و انتظاراتی که از آن وجود دارد گفت:

– به‌گمانم برای تشخیص اثرگذاری جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد باید پژوهشی علمی و تجربی انجام دهیم تا مشخص شود که اگر این جشنواره برگزار نشده بود، چه اتفاقاتی می‌افتاد و چه مخاطراتی دانش‌آموزان، معلمان و نظام تعلیم و تربیت را تهدید می‌کرد.

مفید و مناسبی که برای دوره‌های متفاوت تحصیلی نوشته شده باشند، کم است و به همین دلیل متأسفانه علی‌رغم همه هزینه‌ها و تلاش‌هایی که صورت می‌گیرند و آثار متنوعی که منتشر می‌شوند، با فقر منابع مفید و قابل استفاده برای مخاطبان روبه‌رو هستیم. به‌گمان من این همان حلقه مفقوده‌ای است که می‌تواند زمینه تعامل و همکاری بیشتر بین آموزش و پرورش و ناشران و نویسندگان (به‌خصوص در حوزه کتاب‌های فنی و حرفه‌ای) را بیشتر و مؤثرتر کند. این نیاز وجود دارد که ناشران و نویسندگان بخش خصوصی، با

کمک آموزش و پرورش، از نیازهای گروه هدف خود مطلع شوند تا آثاری را که پدید می‌آورند، مخاطب داشته باشد. در حال حاضر انگیزه و ظرفیت خوبی در بازار تولید و فروش این کتاب‌ها وجود دارد، اما بیشتر کتاب‌های منتشر شده در این حوزه که به دبیرخانه جشنواره رسیدند، کتاب‌های آکادمیک و دانشگاهی بودند. البته در حال حاضر ناشران و نویسندگانی که با بازار کار و در عمل با موضوعات نظری و تجربی سروکار دارند، کتاب‌های مناسب‌تری تولید می‌کنند و مثلاً ما در بخش ساختمان با آثار متعدد و مناسبی روبه‌رو هستیم که فراوانی آن‌ها از دیگر بخش‌ها بیشتر است.

خلاصه صحبت من این است که ناشران و نویسندگان این بخش باید ارتباط بیشتری با دفتر تألیف کتاب‌های فنی و حرفه‌ای داشته باشند و در تعاملی دو سویه ضمن آگاهی از نیازهای دانش‌آموزان مطلع شوند تا ان شاء الله در دوره‌های آتی شاهد انتخاب و معرفی کتاب‌های مفید و مناسب بیشتری در این حوزه باشیم.

ناشران و نویسندگان این بخش باید ارتباط بیشتری با دفتر تألیف کتاب‌های فنی و حرفه‌ای داشته باشند و در تعاملی دو سویه ضمن آگاهی از نیازهای دانش‌آموزان مطلع شوند تا ان شاء الله در دوره‌های آتی شاهد انتخاب و معرفی کتاب‌های مفید و مناسب بیشتری در این حوزه باشیم

◀ شهرناز بخشعلی زاده

کتاب‌های معلمان و دانش‌آموزان را جداگانه داوری کنیم

کتاب «فرهنگ ریاضی مدرسه»، به قلم خانم شهرناز بخشعلی زاده، در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد و در گروه

آموزشی ریاضی به‌عنوان کتاب برگزیده آموزشی معرفی شد. وی که متولد سال ۱۳۴۱ در تهران و دارنده مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد ریاضی است نظراتش را درخصوص این جشنواره این‌گونه بیان کرد:

– یک ویژگی امسال جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد که در همه دوره‌های تحصیلی برگزار شد، نگاه فرایندی به بحث شناسایی، ارزیابی و انتخاب آثار بود که اگر ان شاء الله این فرایند به همان گونه‌ای که مشخص شده بود، رعایت شده باشد، نویدبخش حرکتی اصولی و حرفه‌ای در این زمینه است

قطعاً دبیرخانه طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و این جشنواره توانسته است با معرفی معیارها و استانداردهایی معین، تحولی را در میان نویسندگان و ناشران این حوزه به‌وجود بیاورد. شما فرض کنید چنین معیارها و استانداردهایی توسط آموزش‌وپرورش تهیه و تولید نشده بودند، آنگاه نوعی سرگردانی و حیرانی به‌وجود می‌آمد که هیچکس تکلیف خودش را نمی‌دانست.

اما در این میان باید به آسیب‌های چنین کاری هم توجه داشته باشیم؛ زیرا هر کار و عملی را آسیب‌هایی تهدید می‌کند (کما اینکه گفته می‌شود حتی دین هم آفت دارد). خیلی باید مراقب باشیم که چنین جشنواره‌های مؤثری در حین اجرا و طی زمان از نیت خالصانه و هدف‌های ارزشمند خود منحرف نشوند. قطعاً جشنواره‌هایی خودانگیخته و خودجوش که براساس نیاز قشرهای آسیب‌پذیری مثل دانش‌آموزان شکل گرفته‌اند و گاه نیز در گمنامی و آرام و مؤثر حرکت می‌کنند، باید همواره مراقب باشند که مسیر خود را به‌درستی تعقیب کنند. ممکن است آفتی مانند سوگیری خاص در مورد آثار به‌وجود بیاید و در نتایج کار تأثیر بگذارد.

البته با شناختی که بنده از داوران این جشنواره دارم و اطلاعاتی که روی سایت جشنواره قرار دارد، می‌دانم که همکاران خوبی با سابقه و سلیقه‌های متفاوت برای داوری انتخاب شده‌اند که می‌توان امیدوار بود، اقدامات آینده این حوزه هم با همان سلامت و دقت انجام شود و جهت‌گیری این اقدامات خوب، در مسیر شناسایی و معرفی آثار مفید و مؤثر مورد نیاز دانش‌آموزان و دیگر مخاطبان باشد.

◀ لاله جعفری

جشنواره می‌تواند کار نویسندگان را تسهیل کند

کتاب «بیو بیو»، نوشته لاله جعفری، با موضوع رعایت نظافت در شهر در گروه کتاب‌های پیش دبستانی به‌عنوان کتاب آموزشی برگزیده شد. نویسنده این کتاب که متولد سال ۱۳۴۵ در اصفهان و دارای مدرک کارشناسی هنرهای دراماتیک از دانشگاه تهران است، می‌گوید:

«خلق اثر و نوشتن، کار اصیلی است که معمولاً نویسندگان آن را به‌دلیل علاقه و اعتقادات شخصی خودش انجام می‌دهد و ممکن است در مرحله اول نگاه و هدفش معرفی آن اثر در جشنواره و یا همایش نباشد. اما شکی نیست که اگر جشنواره‌ای شکل می‌گیرد و اثری معرفی می‌شود، نوعی راهگشایی برای صاحب اثر به‌وجود می‌آید که می‌تواند از طریق آن، اثرش را بهتر و بیشتر به مخاطبان خود معرفی کند.

کتابی که از طریق یک جشنواره معتبر معرفی می‌شود، کنجکاوی

دیگران (و به‌خصوص مخاطبان اثر را) تحریک می‌کند تا تلاش کنند این کتاب را به‌دست آورند و از محتوای آن مطلع شوند.

یکی از نقاط مثبت جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در سال جاری این بود که بخش پیش‌دبستانی از دیگر بخش‌ها جدا شده بود. این امر نشان می‌دهد که کارشناسان جشنواره به‌خوبی تفاوت‌های موجود بین این بخش با بخش‌های کودک و نوجوان را (که معمولاً

بخش مطرح در اکثر جشنواره‌های مشابه هستند) درک کرده‌اند. اساساً هم تفاوت زیادی به لحاظ حرفه‌ای و علمی بین این گروه و گروه کودک و نوجوان وجود دارد که متأسفانه نادیده انگاشته می‌شود. امسال با تفکیک مبتنی بر کارشناسی در این حوزه، این فرصت ایجاد شد که آثار این بخش به همان نحوی که شایسته است، دیده شوند. باید به نوبه خودم بابت این اتفاق خوب از دست‌اندرکاران جشنواره تشکر کنم.

این کار شروع خوبی برای توجه به بخش پیش‌دبستانی است، اما باید در سنوات آتی توجه بیشتری به بخش پیش‌دبستانی شود. همان‌گونه که آثار حوزه کودک و نوجوان در ابعاد مختلف مانند تصویرگری، داستان، صفحه‌آرایی و... مورد توجه قرار می‌گیرند، در

این بخش هم جنبه‌های مختلف یک اثر در نظر گرفته شوند و پدیدآورندگان آن در بخش‌های گوناگون مورد توجه و تقدیر قرار گیرند.

◀ مریم اصغری

کتاب «نابینایی و زندگی مستقل»، به نویسندگی مؤلف روش‌شناس، مریم اصغری، جایزه ویژه کمیته علمی جشنواره را در گروه آموزش‌وپرورش کودکان استثنایی از آن خود کرد. مریم اصغری که متولد سال ۱۳۵۷ در تهران و دارای مدرک کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی از دانشگاه تهران است، درخصوص این جشنواره گفت:

جشنواره‌ای مانند جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد می‌تواند به نویسندگان و اهالی نشر و تولید کتاب کمک کند تا از تحولات و اتفاقات این بخش بیشتر آگاه شوند؛ به‌خصوص در حیطه‌هایی مانند حوزه آموزش‌وپرورش استثنایی که مؤلفان آن نیاز دارند بدانند،

فرصت دیگری که در سال‌های اخیر و به‌خصوص در سال جاری ایجاد شده است تا مؤلفان و ناشران (به‌خصوص ناشران شرکت‌کننده در نمایشگاه کتاب تهران) بتوانند از اهداف مأموریت‌ها و برنامه‌های طرح سامان‌دهی مواد و منابع و رسانه‌های آموزشی بهتر مطلع شوند، حضور مسئولان و کارشناسان دبیرخانه این طرح در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران است که با برپایی غرفه‌های میزبان و پذیرایی ناشران و نویسندگان هستند

عمومی به‌عنوان کتاب آموزشی برگزیده این جشنواره انتخاب و معرفی شد. نویسنده که متولد سال ۱۳۳۳ در ساوجبلاغ و دارای مدرک لیسانس موسیقی از دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران است، درخصوص این جشنواره گفت:

– طرح سامان‌دهی مواد و منابع آموزشی و جشنواره کتاب‌های آموزشی حتماً مؤثرند. همه کسانی که با موضوعات درسی آشنایی دارند، می‌دانند که در دنیای امروز که نیازهای دانش‌آموزان رو به گسترش و فزاینده‌اند، کتاب‌های درسی به تنهایی نمی‌توانند پاسخگوی همه نیازهای دانش‌آموزان باشند. کما اینکه در گذشته هم به‌دلیل محدودیت ظرف کتاب‌های درسی، چنین نیازی وجود داشته است. به همین دلیل، ضرورت وجود چنین طرح و جشنواره‌ای انکارناپذیر است. باید کوشید با گسترش ابعاد گوناگون آن به همه نیازهای اصیل دانش‌آموزان به شایستگی و به‌درستی پاسخ داده شود.

من در کتاب «بخوان با من، بساز با من!» از جایی شروع کرده‌ام که بر حس شنوایی و هوش موسیقایی مخاطب تأکید دارد و همه اهل فن می‌دانند که هوش موسیقایی در حیطه‌های گوناگون رشد خصوصاً در درک و فهم و یادگیری ریاضی تأثیر فراوانی دارد. به‌نظر می‌رسد که در نظام تعلیم‌وتربیت ما جای این موضوع خالی است و توجه چندانی به هوش موسیقایی نمی‌شود. دلیل من هم برای این مدعا آن است که این کتاب به‌دلیل همین ویژگی توانست جلب توجه کند و توسط کارشناسان دیده شود. من اعتقاد دارم اساساً باید برای موفقیت این کار ما نویسندگان و ناشران و آموزش‌وپرورش یکدیگر را باور کنیم.

امروزه و در دنیای پیچیده‌ای که هر فردی برای زندگی خوب و ورود به بازار کار باید از مهارت‌های متفاوتی برخوردار باشد، دانش‌آموزان ما نیاز دارند که در حیطه‌های متفاوت از استعدادها و توانایی‌های خود استفاده کنند و این استعدادها و توانایی‌ها به آموزش و پرورش نیاز دارند.

در آزمون‌های گوناگون بین‌المللی هم که انجام گرفته‌اند، متأسفانه کشور ما در حوزه مطالعه و خواندن رتبه شایسته‌ای ندارد و ما باید از سنین کودکی به این مهارت مهم و پرورش آن توجه داشته باشیم. معرفی کتاب‌های مفید و جذاب می‌تواند کمک کند تا مخاطب ما با شناخت بیشتر و مؤثرتری دست به انتخاب نیازهای خود بزند. این موضوع مهم کاری است که باید جشنواره کتاب‌های آموزشی که متولی شناسایی و معرفی آثار مناسب و برتر است، انجام دهد.

جایزه جشنواره برای من خیلی مهم است، چون آن را برای کتابم گرفته‌ام و به همین دلیل می‌خواهم آن را با افتخار تمام تقدیم دانش‌آموزان عزیز «شین‌آباد» کنم؛ عزیزانی که نیاز به توجه و کمک ما دارند تا دوباره به زندگی بازگردند و با امید و سرزندگی در جامعه حضور پیدا کنند.

مخاطبان به چه آثاری احتیاج دارند، این کار اهمیت و ارزش بیشتری دارد. معرفی آثار مناسب در این حوزه کمک می‌کند تا مؤلفان بتوانند آثار خود را به‌دست مخاطبان برسانند که البته باید در این زمینه تلاش‌ها و هماهنگی‌های بیشتری صورت گیرند.

موضوع مهم دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد این است که باید در حد فاصل بین دو دوره جشنواره نیز فعالیت‌هایی انجام پذیرند و کارها رها نشوند. فرایندی مشخص شود تا افراد هم بتوانند با فعالیت‌های جشنواره همراه شوند و طی این مدت امور به فراموشی سپرده نشوند.

برگزاری جلسات هم‌اندیشی و کارگاه‌های آموزشی نیز می‌تواند زمینه خوبی برای تداوم این فعالیت‌ها باشد. این جلسات کمک می‌کنند تا ناشران و نویسندگان با اتفاقات این حوزه بیشتر آشنا شوند و ضمناً کارشناسان آموزش‌وپرورش هم بتوانند از یافته‌ها و دانسته‌های ناشران و نویسندگان فعال در این حوزه مطلع و بهره‌مند شوند و تعامل بیشتری بین آنان صورت گیرد. از سوی دیگر، باید درخصوص معرفی آثار برتر هم اقدامات بیشتر و مؤثرتری صورت گیرد. اینکه کتاب‌های منتخب در پایان کتاب‌های درسی معرفی شوند، کار خوبی است، اما باید به‌گونه‌ای این کتاب‌ها در بازار فروش هم معرفی شوند و تمهیداتی اندیشید تا این آثار که در رقابتی سخت توانسته‌اند به‌عنوان آثار برگزیده انتخاب شوند، به‌دست مخاطب برسند و نویسنده و ناشر انگیزه بیشتری برای نشر آثار

مناسب داشته باشند.

اگر بتوانیم راهکار اطلاع‌رسانی مؤثرتری انتخاب کنیم که این آثار به‌خوبی معرفی شوند و در مراکز برگزاری نمایشگاه‌های مدرسه‌ای در آموزش‌وپرورش نیز عرضه شوند، آنگاه است که این چرخه، یعنی تولید، معرفی و توزیع کامل خواهد شد و خواهیم توانست ادعا کنیم که این فرایند کامل شده و آثار برتر تولید شده به دست جامعه هدف که همان دانش‌آموزان و معلمان هستند، رسیده است.

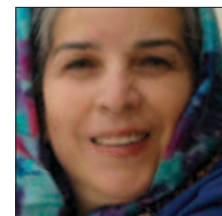
◀ سودابه سالم

جای خالی توجه به هوش موسیقایی

کتاب دو جلدی: «بخوان با من، بساز با من!» به نویسنده‌گی **سودابه سالم** (به‌طور مشترک با کتاب زیبایی‌شناسی

نقاشی کودکان: روند تکامل تصویری نقاشی کودک) در گروه هنر

قطعاً دبیرخانه طرح سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و این جشنواره توانسته است با معرفی معیارها و استانداردهایی معین، تحولی را در میان نویسندگان و ناشران این حوزه به‌وجود بیاورد. شما فرض کنید چنین معیارها و استانداردهایی توسط آموزش‌وپرورش تهیه و تولید نشده بودند، آنگاه نوعی سرگردانی و حیرانی به‌وجود می‌آمد که هیچکس تکلیف خودش را نمی‌دانست

طرح: سعید زلفی

آموزش سواد اطلاعاتی؛ گامی برای تحقق فرهنگ مطالعه

دکتر اکرم عینی، دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

اشاره

آموزش در قرن ۲۱ متفاوت‌تر از گذشته شده است و گنجاندن بحث «سواد اطلاعاتی برای آموزش مادام‌العمر» در سیاست‌های کلان آموزش و پرورش از ضروریات است. از آنجا که مطالعه و خواندن با آموزش و یادگیری در یک مدار در حرکت هستند، آموزش «سواد اطلاعاتی» به‌عنوان عنصر کلیدی برای توسعه توانمندی‌های فردی مورد توجه است. تسلط بر سواد اطلاعاتی می‌تواند بستر لازم برای توانمندسازی دانش‌آموزان را در فرایند علمی و تولید دانش جدید فراهم آورد و باعث ارتقای فرهنگ مطالعه شود. سواد اطلاعاتی دانش و مهارت ضروری برای تشخیص صحیح اطلاعات، مورد نیاز، سازمان‌دهی اطلاعات، تفسیر و تجزیه و تحلیل اطلاعات، ارزیابی صحت و اعتبار اطلاعات، به انضمام رعایت حق مؤلف و منابعی که اطلاعات را از آن به‌دست آورده است، و به‌کارگیری آن برای به‌دست آوردن نتایج و اعمال آن نتایج تلقی می‌شود.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ مطالعه، خواندن، آموزش سواد اطلاعاتی، کتابخانه مدرسه

از سواد پایه تا سواد اطلاعاتی

آموزش در قرن ۲۱ متفاوت‌تر از گذشته شده است. نظام آموزشی

در هر جامعه دارای کارکردهای متفاوتی است که یکی از این کارکردها، آموزش سواد است. دامنه سواد از آموزش ابتدایی (سواد پایه) تا سواد اطلاعاتی و سواد علمی گسترده است و ابزار کلیدی آن خواندن و مطالعه کردن است. براساس تعریف «یونسکو»، سواد حق اساسی بشر و کلید یادگیری است. سواد مفهومی پویا و سوادآموزی فرایندی مادام‌العمر است.

مطابق تعریف سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۸، سواد عبارت است از توانایی خواندن و نوشتن یک نامه ساده به زبانی که شخص تکلم می‌کند. در تعریف ۱۹۵۱ سازمان ملل آمده است: باسواد کسی است که مطالبی را که می‌خواند، درک کند و می‌تواند وقایع ساده زندگی خود را بنویسد. کسی که فقط توانایی خواندن دارد، «نیمه باسواد»^۱ شناخته می‌شود. سواد عبارت است از «توانایی استفاده از نمادهای گرافیکی به‌منظور بازنمایی زبان گفتاری، به‌گونه‌ای که آنچه از سوی جمع مورد فهم عمومی قرار می‌گیرد، به بیان آید و در زمان و مکان تثبیت شود» (مک‌گری، ۱۹۹۱؛ بودون، ۲۰۰۱).

تغییر نگرش از آموزش به‌سوی یادگیری و یادگیری مادام‌العمر، افزایش نیاز به منابع اطلاعاتی معتبرتر و روزآمدتر، افزایش حجم اطلاعات، تنوع و پیچیدگی نظام‌ها و منابع اطلاعاتی، و افزایش دشواری جست‌وجو و بازیابی اطلاعات را سبب شده است. برای عمق بخشیدن به دانش و رسیدن به نتایج موفقیت‌آمیز، باید از

مهارت‌های سواد اطلاعاتی بهره گرفت. سواد اطلاعاتی به‌عنوان سواد حیاتی قرن ۲۱ شناخته شده است و جزء لاینفک انجام همه فعالیت‌ها و تفکر انتقادی در جامعه اطلاعاتی است.

تعریف سواد اطلاعاتی معمولاً شامل توانایی دسترسی، ارزیابی و استفاده از اطلاعات است و اینکه افراد چگونه مهارت‌های سواد اطلاعاتی را کسب می‌کنند. اکثر نظریه‌پردازان سواد اطلاعاتی معتقدند که این مهارت‌ها در سراسر زندگی فردی کسب می‌شوند و مدارس را اولین مرحله بنیادی در این زمینه تشخیص داده‌اند (راسل، ۲۰۰۴). در بسیاری از کشورها برای سواد اطلاعاتی استاندارد ملی تدوین و از دوره ابتدایی تا متوسطه به این مقوله پرداخته شده است. تسلط بر سواد اطلاعاتی می‌تواند بستر لازم را برای توانمندسازی دانش‌آموزان در فرایند کسب علم و تولید دانش جدید فراهم آورد. زیرا بر اساس یافته‌های پژوهشی، بین سطح سواد اطلاعاتی جامعه و میزان رشد دانش در آن رابطه مستقیم وجود دارد. مشخصه آموزش سواد اطلاعاتی آن است که این آموزش به‌طور بالقوه عمیق است، فراگیرندگان مستقل و خودآموزند، و یادگیری مادام‌العمر است (ورمن، ۲۰۰۱). **برودریک** (۱۹۹۸) معتقد است، طرفداران ضرورت تغییر نظام آموزشی باید بدانند که توان بالقوه آموزش سواد اطلاعاتی، یادگیری مادام‌العمر است.

آموزش سواد اطلاعاتی عامل مهم تغییر جامعه اطلاعاتی امروز به جامعه یادگیرنده فرادست. از آنجا که مهارت‌های ضروری جامعه اطلاعاتی سواد اطلاعاتی است، پس باید یکی از اهداف اصلی سیاست‌های آموزش و پرورش باشد.

خواندن پیش‌نیاز فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی

بنا بر نظر **چال** (۱۹۹۶)، آموزش و پرورش و مطالعه و خواندن در یک مدار دایره‌وار می‌گردند و هرچه دانش آموز بهتر آموزش ببیند و باسواد باشد، بهتر می‌تواند مطالعه کند و بخواند. لذا سواد رکن اصلی مطالعه و خواندن است.

در «لغت نامه دهخدا» ذیل لغت «مطالعه» آمده است: نگرستن به هر چیز برای واقف شدن به آن و تأمل و تفکر و ... در «فرهنگ لغت عمید»، «مطالعه» اطلاع یافتن از چیزی با ادامه نظر در آن، خواندن کتاب یا نوشته دیگر و دقت کردن در آن، و بررسی تعریف

شده است (سایت واژه‌یاب)

در «فرهنگ معین» برای «مطالعه» این تعریف‌ها آورده شده است: ۱. به‌دقت نگرستن به چیزی برای وقوف به آن؛ ۲. خواندن کتاب یا هر نوشته دیگر؛ ۳. نگاه در چیزی برای وقوف به آن؛ ۴. قرائت نوشته‌ای برای درک آن (معین، ۱۳۷۵، ج ۳: ۴۱۹۵).

آدلر و ون درون نیز مطالعه را کسب اطلاعات یا فهمیدن مطالب و نتیجه آن را، ادراک و فهم بیشتر انسان دانسته‌اند. در «ویکی‌پدیا» نیز آمده است: مطالعه (خواندن) یک فرایند شناختی پیچیده بازشناسی نمادها به‌منظور ساختاردهی یا کشف معناست.

بلوم مطالعه واقعی را فهمیدن و درک مطالب خواندنی بدون کمک دیگران می‌داند. همچنین در تعریف بلوم از مطالعه، بر یادگیری و فهم مطالب نیز تأکید شده است.

در یک برداشت کلی می‌توان گفت: «مطالعه جریانی است که بدون کمک منبع خارجی (یعنی فردی دیگر برای فرد بخواند) و با تمرکز روی مطلب، با استفاده از نیروی خویش، سبب افزایش آگاهی و دانش فرد شود.»

مطالعه گاهی با کتاب‌خوانی مترادف تلقی می‌شود. اما مطالعه مفهومی فراتر از خواندن کتاب و مجله را در برمی‌گیرد. مطالعه کردن و خواندن بر پیشرفت سواد تأثیر دارد و نتایج بسیار دیگری نیز حاصل می‌شود. **هولدن** (۲۰۰۴) معتقد است: خواندن مهم‌ترین درگاه برای توسعه فردی، و زندگی اجتماعی، اقتصادی و شهروندی است. **لیون** (۱۹۹۷) می‌نویسد: مطالعه و خواندن این امکان را می‌دهد که با مردم دیگر آشنا شویم و درباره تاریخ، مطالعات اجتماعی، زبان، علوم، ریاضیات، و موضوعات دیگر که باید در مدرسه بر آن‌ها تسلط یابیم، بیشتر بدانیم و یاد بگیریم. مؤسسه فرهنگی سی ام اس (۲۰۰۳) می‌نویسد: شهروندی مطلع و فعال است که مطالعه کند و مطالعه و خواندن تقریباً برای تمام فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی پیش‌نیاز است.

مور و همکارانش (۱۹۹۹) در گزارش «انجمن بین‌المللی خواندن» آورده‌اند: نوجوانان و بزرگسالان جهان در قرن ۲۱ بیش از هر زمان دیگر در تاریخ بشر مطالعه می‌کنند و می‌نویسند. آن‌ها برای انجام شغل خود، اداره خانواده، شهروند فعال بودن و انجام زندگی شخصی خود، به سطح پیشرفته سواد نیاز دارند. آن‌ها برای مقابله با سیل

مطالعه	خواندن
وقتی متنی با هدف و با تمرکز خوانده شود.	وقتی متنی جدی خوانده نشود و هدف از خواندن ارزشیابی نباشد.
تمرکز مورد تأکید است.	مشاهده مورد تأکید است.
ذهن و فکر به‌صورت هدفمند به‌منظور کسب دانش و یا درک موضوعی به‌کارگرفته می‌شود.	فکر و ذهن کمتر درگیر می‌شود و متن به‌صورت گذرا مرور می‌شود.
به‌خاطر سپاری در نظر است.	بدون به‌خاطر سپاری در نظر است.

جدول ۱. تفاوت‌های مفهومی برای مطالعه و خواندن (نادری، شعبانی و عابدی، ۱۳۸۹: ۱۵ و ۱۶)

اطلاعاتی که در همه جا جاری است، و برای آنکه دنیای آینده را با تصوراتشان بسازند، به سواد نیاز دارند. در دنیای پیچیده و مبهم و گاهی حتی خطرناک امروز، توانایی مطالعه و خواندن بسیار مهم است.

بر اساس نتایج تحقیقات، مطالعه و خواندن دانش عمومی فرد را افزایش می‌دهد (برای مثال، کانینگهام و استانوویچ، ۱۹۹۸)، باعث درک بهتر از فرهنگ‌های دیگر می‌شود (میک، ۱۹۹۱) به مشارکت فعال در جامعه می‌انجامد (پلگرینی، ۱۹۹۵)، و باعث ایجاد بینش عمیق‌تر و قدرت تصمیم‌گیری بهتر خواهد شد (برونر، ۱۹۹۶). به این ترتیب سواد اطلاعاتی یکی از ابزارهای تحقق فرهنگ مطالعه در هزاره سوم است.

سه ضلع مثلث آموزش رسمی

پشتیبانی از فعالیت‌های آموزشی و پرورشی در مدرسه‌ها یکی از بارزترین اهداف کتابخانه مدرسه است. امروزه کتابخانه‌های آموزشگاهی نقش بسیاری در فرایند تعلیم و تربیت دارند. آموزش رسمی بدون وجود کتابخانه استاندارد امکان‌پذیر نیست (کالینری، ۱۳۸۵). رویکرد نوین تعلیم و تربیت در جهان و آموزش بر مثنی تأکید دارد که رئوس آن را دانش آموز، معلم و کتابخانه مدرسه (شامل کتاب‌ها و منابع آموزشی) تشکیل می‌دهند (مرتضوی، ۱۳۷۹).

کتابخانه مدرسه، مرکز منابع آموزشی یا مرکز یادگیری محسوب می‌شود. کتابخانه به گسترش افق فکری، ایجاد میدان وسیعی از رغبت‌ها و سرگرمی‌های متنوع با ارزش و مفید، فراهم ساختن امکانات رشد و پرورش ذوق هنری و حس زیباشناسی، تقویت و قدرت ارزیابی هنری، و همچنین، تشویق دانش‌آموزان به فعالیت‌های اجتماعی و شرکت در کارهای دسته‌جمعی کمک می‌کند. هدف کتابخانه آموزشی پشتیبانی از برنامه‌های درسی، فراهم آوردن شرایط ارتقای فردی و تأمین شرایط کسب لذت از مطالعه و مراجعه به کتابخانه است. آشنا کردن دانش‌آموزان با کتابخانه مدرسه به‌عنوان محلی برای یافتن پاسخ پرسش‌ها و نیازهای اطلاعاتی، به تقویت رشد فکری، کسب مهارت اطلاع‌یابی و مهارت استفاده از کتابخانه در آن‌ها می‌انجامد. در واقع با کمک کتابخانه مدرسه، توان بهتر خواندن، بیشتر خواندن، و علاقه به مطالعه در کودکان و نوجوانان پایه‌گذاری می‌شود تا ضمن ایجاد عادت به مطالعه و آموختن روش درست خواندن، برای استفاده از سایر کتابخانه‌ها در دوره‌های متفاوت آماده شوند (حری، ۱۳۸۳).

کتابخانه آموزشی با هدف یاددهی - یادگیری برای همه، اندیشه و اطلاعاتی را تأمین می‌کند که برای حضور موفق در جامعه رو به رشد امروز، مبتنی بر دانش و اطلاعات، ضروری و اساسی است. کتابخانه آموزشی جزء لاینفک فرایند آموزشی است. دانش‌آموزان را به مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر مجهز می‌کند

و آن‌ها را توانمند می‌سازد، به‌عنوان شهروندی مسئول زندگی کنند. یکی از وظایف کتابخانه آموزشی، آموزش سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان و ارتقای آن است. دانش‌آموزی که سواد اطلاعاتی دارد، فراگیرنده‌ای مستقل و باصلاحیت است. دانش‌آموزان باید از نیازهای اطلاعاتی خود آگاه باشند و در دنیای اندیشه‌ها و تفکرات فعالانه درگیر شوند. آن‌ها باید در توانایی حل مسئله اعتماد به نفس نشان دهند و بدانند اطلاعات مرتبط چیست. دانش‌آموزان باید قادر باشند برای دسترسی به اطلاعات از ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده کنند و در موقعیت‌هایی که برای یک سؤال چندین پاسخ وجود دارد، یا اصلاً پاسخی وجود ندارد، به راحتی تصمیم بگیرند. دانش‌آموز دارای سواد اطلاعاتی منعطف است و توانایی سازگاری با تغییرات را دارد. او قادر است در کارهای گروهی یا فردی عملکرد خوبی داشته باشد. سواد اطلاعاتی برای دانش‌آموزان یک فرایند یادگیری را در حوزه‌های محتوایی و موضوعی و محیط‌های آموزشی و علمی مهیا می‌کند که قابل انتقال به زندگی واقعی است (ایفلا، ۲۰۰۲).

سواد اطلاعاتی

واژه سواد اولین بار توسط افلاطون مطرح شد (تینر، ۱۹۹۸). سؤال فلسفی زمان افلاطون این بود که: معنا چگونه از طریق سواد و اطلاعات تشخیص داده می‌شود؟ گرچه خواندن و نوشتن مهارت‌هایی هستند که قدمت هزار ساله دارند، اما از نظر تاریخی، در فرهنگ‌های گذشته، داشتن سواد فقط برای طبقه نخبه قدرتمند و به‌طور قابل ملاحظه‌ای برای طبقه اعیان و روحانیون قابل دستیابی بوده است (بومان و وولف، ۱۹۹۴؛ بریت نل، ۱۹۹۷). تا اینکه در قرن ۱۹ در دنیای غرب بر اساس یک ایدئولوژی جهانی، سواد به مهارتی عمومی تبدیل شد. در پی انقلاب صنعتی و در جریان اصلاحات اجتماعی، آموزش و پرورش به طبقات کارگری وارد شد. در نتیجه سواد هدف اصلی آموزش و پرورش به‌شمار آمد و مدرسه وسیله حرکت به سوی این هدف شد (وینست، ۱۹۸۹).

تعاریف متفاوت سواد و انواع آن

راس توید و بیلی^۹ (۱۹۹۴) سواد را به‌عنوان سوادها معرفی کردند. آن‌ها با تعریف دوره‌های سواد، یکی از دوره‌ها را به‌عنوان سواد کتاب‌شناختی معرفی کردند؛ یعنی دوره‌ای که با «فناوری گوتنبرگ»^{۱۰} آغاز شد. آن‌ها معتقدند که سواد «رمزگذاری و رمزگشایی نمادها»^{۱۱} برای تفسیر نمادها به پیام‌های معنادار است.

«گروه جدید لندن»^{۱۲} واژه «سوادهای چندگانه»^{۱۳} را در سال ۱۹۹۴ ابداع کرد. برخی سوادها در دهه ۱۹۶۰، اما بقیه مثل «سواد اینترنت» در دهه ۱۹۹۰ آغاز شدند. اگرچه سوادها هر کدام رویکرد خودشان را دارند، اما همه بر اساس کاربرد خواندن و نوشتن قرن

الف. سواد اطلاعاتی

استاندارد ۱. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که به‌شکل مؤثر و کارآمد، به اطلاعات دسترسی دارد.	
۱-۱	فرایند امانت و گردش منابع کتابخانه را می‌داند و با نحوه استفاده از تجهیزات کتابخانه آشناست.
۲-۱	بخش‌های متفاوت یک کتاب و یک منبع دیجیتال را می‌شناسد.
۳-۱	انواع منابع کتابخانه و نحوه جایابی آن‌ها را می‌داند.
۴-۱	استفاده از نظام رده‌بندی کتاب‌های کتابخانه را یاد می‌گیرد.
۵-۱	چگونگی الفبایی کردن بر اساس نام خانوادگی نویسنده را می‌داند.
۶-۱	از فهرست خودکار کتابخانه استفاده می‌کند.
۷-۱	برای دستیابی به اطلاعات از منابع دیجیتال استفاده می‌کند.
۸-۱	منابع مناسب کتابخانه را انتخاب می‌کند.
۹-۱	از یک فرایند مناسب پیشبرد پژوهش برای دسترسی به اطلاعات استفاده می‌کند.
استاندارد ۲. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که به‌صورت انتقادی و رقابتی اطلاعات را ارزیابی می‌کند.	
۱-۲	اطلاعات مرتبط و مناسب منابع داستانی و غیرداستانی، اعم از چاپی و دیجیتالی را جایابی می‌کند.
۲-۲	اعتبار، روایی و صحت اطلاعات را ارزیابی می‌کند.
۳-۲	طی فرایند پژوهش، اطلاعات مرتبط را انتخاب می‌کند.
استاندارد ۳. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که از اطلاعات به‌دقت و خلاقانه استفاده می‌کند.	
۱-۳	برای استخراج و سازمان‌دهی اطلاعات مرتبط از فنون پیش‌نویس استفاده می‌کند.
۲-۳	پیش‌نویس‌هایی را تهیه و بازبینی می‌کند.
۳-۳	تبادل و ترکیب‌دهی اندیشه‌ها را به شیوه‌های نو یا خلاق و منطقی انجام می‌دهد.
ب. فراگیرنده مستقل	
استاندارد ۴. دانش‌آموزی فراگیرنده مستقل است که سواد اطلاعاتی دارد و با توجه به علاقه‌های شخصی اطلاعات را پیگیری می‌کند.	
۱-۴	برای پیگیری علاقه‌های فردی از منابع کتابخانه مدرسه و کتابخانه عمومی استفاده می‌کند.
۲-۴	برای پیگیری علاقه‌های شخصی به‌طور مستقل از مهارت‌های سواد اطلاعاتی استفاده می‌کند.
استاندارد ۵. دانش‌آموزی فراگیرنده مستقل است که دارای سواد اطلاعاتی است و ادبیات و هرگونه اطلاعات بیان خلاق را تحسین می‌کند (از آن استقبال می‌کند).	
۱-۵	مطالبی را درباره ادبیات کودک و نوجوان، نویسندگان و تصویرگران این حوزه یاد می‌گیرد.
۲-۵	از بیان خلاق در هر شکل و قالبی استقبال می‌کند.
استاندارد ۶. دانش‌آموزی فراگیرنده مستقل است که دارای سواد اطلاعاتی است و به ادبیات علاقه دارد و برای پیشرفت در اطلاع‌یابی و تولید دانش می‌کوشد.	
۱-۶	فرایند و نتیجه پژوهش را ارزیابی می‌کند.
۲-۶	به‌منظور ارتقای مهارت‌های اطلاع‌یابی، نسبت به فرایندها واکنش نشان می‌دهد.
ج. مسئولیت‌پذیری اجتماعی	
استاندارد ۷. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که تعامل مثبتی با جامعه آموزشی و اجتماع دارد، و اهمیت اطلاعات را برای جامعه دموکراتیک درک می‌کند.	
۱-۷	می‌داند که جریان آزاد اطلاعات برای جامعه دموکراتیک ضروری است.
۲-۷	اطلاعات را از منابع مورد نظر و پیشینه‌های فرهنگی متفاوت بازیابی و از آن استفاده می‌کند.
استاندارد ۸. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که تعامل مثبتی با جامعه آموزشی و اجتماع دارد و در قبال اطلاعات و فناوری اطلاعات، به مبانی اخلاقی پایبند است.	
۱-۸	به استفاده منصفانه و رعایت حق مؤلف متعهد است.
۲-۸	اصول آزادی اندیشه و مالکیت معنوی را می‌داند و به آن احترام می‌گذارد.
۳-۸	از مقررات مدرسه در خصوص استفاده مسئولانه از فناوری ارتباطی و اطلاعاتی پیروی می‌کند.
استاندارد ۹. دانش‌آموزی دارای سواد اطلاعاتی است که تعامل مثبتی با جامعه آموزشی و اجتماع دارد، و برای تولید اطلاعات در کارهای گروهی مشارکت می‌کند.	
۱-۹	با گروه‌های رسمی و غیررسمی مطالعه و تحقیق، همکاری و مشارکت دارد.
۲-۹	در گروه‌های مطالعه و تحقیق به نظرات و دیدگاه‌های دیگران احترام می‌گذارد.

جدول ۲

نوزدهم توسعه یافته‌اند (المبورگ^۴، ۲۰۰۶).

سوادهای چندگانه عبارت‌اند از:

سواد رسانه‌ای؛ سواد فناوری؛ سواد اجتماعی؛ سواد تابعی و عملکردی؛ سواد بهداشتی؛ سواد اینترنت؛ سواد انتقادی؛ سواد اطلاعاتی؛ سواد رایانه‌ای؛ سواد محاسبه؛ سواد فرهنگی؛ سواد شبکه‌ای (راسل، ۲۰۰۴).

از نظر **دویل**^{۱۵} فرد دارای سواد اطلاعاتی کسی است که:

■ می‌داند اطلاعات کامل و دقیق اساس تصمیم‌گیری خردمندانه است؛

■ می‌داند به اطلاعات نیاز دارد؛

■ بر اساس نیاز اطلاعاتی سؤال‌هایی را تدوین می‌کند؛

■ منابع بالقوه اطلاعات را شناسایی می‌کند؛

■ راهبردهای جست‌وجوی موفق را تدوین می‌کند؛

■ به منابع اطلاعاتی از جمله منابع رایانه‌ای و مبتنی بر فناوری‌های

دیگر دسترسی دارد؛

■ اطلاعات را ارزیابی می‌کند؛

■ اطلاعات را برای کاربردهای عملی ساماندهی می‌کند؛

■ اطلاعات جدید را به دانش مجموعه دانش قبلی تلفیق می‌کند؛

■ از اطلاعات در تفکر انتقادی و حل مسئله استفاده می‌کند

(دویل، ۱۹۹۴).

کمیته ریاست سواد اطلاعاتی «انجمن کتابداران آمریکا» (ALA) سواد اطلاعاتی را چنین تعریف کرده است: «فرد دارای سواد اطلاعاتی به فردی اطلاق می‌شود که می‌تواند تشخیص دهد، چه وقت به اطلاعات نیازمند است و توانایی **جایابی**^۶، **ارزیابی**^۷ و **استفاده مؤثر**^{۱۸} از اطلاعات مورد نیاز را دارد (ALA، ۱۹۸۹).

«انجمن کتابداری استرالیا» سواد اطلاعاتی را شناسایی، جایابی، دسترسی و به‌کارگیری اطلاعات مورد نیاز می‌داند (آلیا، ۲۰۰۷).

افراد، مؤسسات و سازمان‌ها تعاریف بسیاری درباره سواد

15. Doyle
16. locate
17. Evaluate
18. Use effectively

منابع

۱. معین، محمد (۱۳۷۵). *فرهنگ فارسی*. نشر سپهر. تهران.
۲. نادری، فاطمه؛ شعبانی، احمد؛ عابدی، محمدرضا (۱۳۸۹). *مطالعه در عصر دیجیتال: از اندیشه‌های کنتون ۱ و هارا تا زایمینگ لیو*. چپار. تهران.
۳. آدلر، مارتیمر و ون دورن، چارلز (۱۳۷۱). *چگونه کتاب بخوانیم*. ترجمه محمد صراف‌تهرانی. آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی. مشهد.
۴. سالاری، محمود (۱۳۹۱). «نقد و نظری بر ابهام‌های موجود در مفهوم مطالعه». نشریه الکترونیکی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز آثار آستان قدس رضوی (شمسه). دوره ۴، شماره ۱۴ و ۱۵، بهار و تابستان.
۵. حری، عباس و نشاط، نرگس (۱۳۸۳). *کتابخانه آموزشی در مدرسه کتابخانه‌مدار*. شبکه کتاب. تهران.
۶. ری، کالین (۱۳۷۵). *کتابخانه آموزشی: راهنمایی برای معلم - کتابدار*. ترجمه مهرداد نیکنام و نیر امامی. دبیرخانه هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور. تهران.
۷. عینی، اکرم (۱۳۹۱). *سواد اطلاعاتی در مراکز یادگیری مدرسه*. نشر عابد. تهران.
8. Tyner, K. (1998). Literacy in a digital world: Teaching and learning in the age of information
9. Doyle, C. S. (1994). **Information literacy in an information society: a concept for the information age**. Syracuse, NY: ERIC Clearinghouse. (ERIC document ED 372763)
10. Bawden, David. (2001) "Information and digital literacies: a review of concepts." *Journal of Documentation* ,57 (2), 218-259
11. Vincent, D. (1989). *Literacy and popular culture*. England 1750-1914. Cambridge: UK: Cambridge Press.
12. Russell, Pia (2004) *Information Literacy and Education Policy: AN instrumental CASE STUDY OF THE ONTARIO PUBLIC SCHOOL CURRICULUM*. A thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Master of Information Studies Faculty of Information Studies University of Toronto.
13. Britnell, R. (1997). Pragmatic literacy beyond latin christendom. In R. Britnell (Ed.), *Pragmatic literacy east and west*, 1200-1330. *Woodbridge: Boydell Press*. In Mahwah: NJ: Erlbaum Associates
14. Harris, T., & Hodges, R. (1995). *The literacy dictionary: The vocabulary of reading and writing*. Newark, DE: International Reading Association
15. <http://www.vajehyab.com/amid>
16. Vincent, D. (1989). *Literacy and popular culture*. England 1750-1914. Cambridge: UK: Cambridge Press.
17. Diepenbrock, C. (1997). *Literacy definitions*. Available: http://129.7.160.115/CourseDocs/COMM_3037/3037handouts/Webpages/litdef.html, March 22, 2008.
18. Langford, Linda (1998) *Information Literacy: A Clarification Libraries Worldwide School*, Volume 4, Number 1, 1998, 59-72.
19. Lau, Jesús(2006). **GUIDELINES ON INFORMATION LITERACY FOR LIFELONG LEARNING** Final draft. IFLA Information Literacy Section
20. Clark, Christina and Rumbold, Kate (2006) *Reading for Pleasure: A research overview*. London. National Literacy Trust.
21. American Library Association (1998). **INFORMATION LITERACY STANDARDS FOR STUDENT LEARNING STANDARDS AND INDICATORS**. Association for Educational Communications and Technology
22. IFLA/2002/THE IFLA/UNESCO SCHOOL LIBRARY GUIDELINES.unesco.
<http://www.ifla.org/VII/s11/pubs/school-guidelines.htm>

اطلاعاتی ارائه کرده‌اند که تمامی آن‌ها وجوه مشترکی دارند. همه تعریف‌کنندگان هم از تعریف انجمن کتابداران آمریکا الگو گرفته‌اند.

در حقیقت سواد اطلاعاتی دانش و مهارت ضروری برای تشخیص صحیح اطلاعات مورد نیاز، به‌منظور انجام یک وظیفه مشخص یا حل یک مشکل، تحقیقی کارآمد برای کسب اطلاعات، سازمان‌دهی اطلاعات و تفسیر و تجزیه و تحلیل اطلاعات هنگامی که بار اول کشف و بازیابی می‌شود، ارزیابی صحت و اعتبار اطلاعات، به انضمام رعایت حق مؤلف منابعی که اطلاعات از آن‌ها به‌دست آمده، ارائه نتایج تجزیه و تحلیل و در صورت لزوم ترجمه آن به زبان‌های دیگر و سپس به‌کارگیری اطلاعات برای به‌دست آوردن نتایج و اعمال آن نتایج تلقی می‌شود (لاو، ۲۰۰۶).

استانداردهای بین‌المللی سواد اطلاعاتی

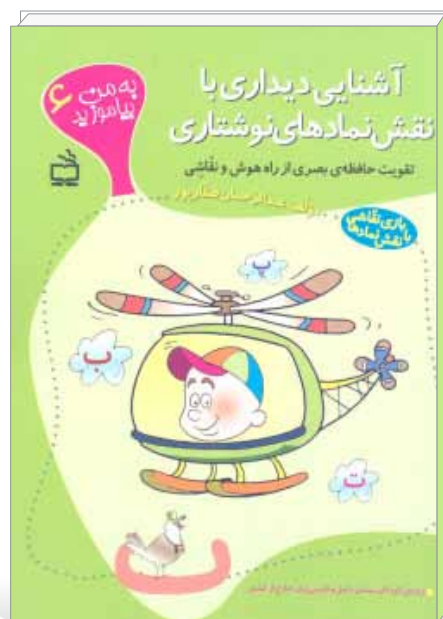
در جامعه اطلاعاتی و عصر اطلاعات، دستیابی و نیل به سواد اطلاعاتی امری ضروری و حیاتی است. نیاز دانش‌آموزان برای دستیابی به منابع موثق، معتبر و کارآمد بر همگان آشکار است و می‌دانیم که بیشتر استانداردها به‌وسیله انجمن‌های کتابداری ایجاد شده‌اند. یکی از استانداردهای سواد اطلاعاتی انجمن کتابداری ای اس ال (عینی، ۱۳۹۱) در سه طبقه، ۹ استاندارد و ۲۹ شاخص تعیین شده است:

نتیجه‌گیری

پیشینه‌های پژوهشی نشان می‌دهند که یکی از توانمندی‌های ضروری دانش‌آموزان برای آینده، داشتن سواد اطلاعاتی و مهارت‌های مرتبط با آن است. دامنه سواد از سواد پایه تا سواد اطلاعاتی و سواد علمی گسترده است و سواد اطلاعاتی یکی از عناصر اصلی تحقق فرهنگ مطالعه به‌شمار می‌آید.

پی‌نوشت‌ها

1. Semi - literate
2. McGarry
3. Bawden
4. wurman
5. Tyner
6. Bowman & Woolf
7. Britnell
8. Vincent
9. Ross Tweed and Bailey's
10. Gutenberg's technology
11. Code and decode symbols
12. New London Group
13. Multiple literacies
14. Elmborg

تقویت حافظه بصری از راه هوش و نقاشی

بر ریچهر جلی

مبتدی برای شناخت نمادهای اولیه و کلی مورد استفاده در خط فارسی در پایه اول ابتدایی، تألیف شده است. این کتاب به کودک کمک می‌کند تا به‌طور غیرمستقیم و به دور از مفهوم، اسم، صدا، و شکل خوانداری، نوشتاری و محاسباتی این نقش نمادها، آن‌ها را با چشم بشناسد. مؤلف کتاب، آقای **عبدالرحمان صفارپور**، یکی از پیشکسوتان دلسوز و باتجربه در امر آموزش ابتدایی و تألیف کتاب‌های درسی و آموزشی است.

کتاب با یک پیشگفتار، بیان اهداف خاص و در سه بخش تألیف شده است. عنوان بخش اول، «درک و تقویت حافظه کودک مبتدی از راه به یادسپاری نقش نمادهای نوشتاری» (تشخیص دیدن نمادی) است. در این بخش دستور کار انجام فعالیت‌ها، در ارتباط با نگاه کردن با دقت نوآموز مبتدی به نقش نمادهای هر

در آموزش کودکان، آنچه که باید مورد توجه مربیان و والدین قرار گیرد، ایجاد انگیزه و شوق یادگیری در کودکان و برانگیختن حس کنجکاوی آنان برای انجام فعالیت‌های پیش‌بینی شده است. فراهم آوردن فضای فیزیکی و عاطفی امن، آرام و توأم با شادی و نشاط، اولین گام در به‌وجود آوردن زمینه یادگیری هدفمند و شادی‌بخش است. هر قدر مربیان و والدین، انگیزه‌های درونی را برای یادگیری کودکان تقویت کنند و فرصت تفکر و کشف مفاهیم را برای آن‌ها بیشتر فراهم می‌سازند، امر یادگیری، تثبیت و تعمیق آن سهل‌تر و بهتر انجام خواهد گرفت.

کتاب «آشنایی دیداری با نقش نمادهای نوشتاری»، ششمین کتاب از مجموعه «به من بیاموزید» است که با هدف تقویت حافظه بصری از راه هوش و نقاشی و برانگیختن حس کنجکاوی کودک

ردیف از سمت راست به چپ و پیدا کردن نقش نماد متفاوت در میان سایر نقش نمادها، بیان دلیل تفاوت آن با بقیه و رنگ‌آمیزی نقش نماد متفاوت است. این بخش شامل نقش نمادهای نوشتاری مربوط به نشانه‌های خط فارسی (حروف الفبای فارسی) است. رنگ‌آمیزی در این بخش با رنگ دلخواه کودکان انجام می‌گیرد. پیدا کردن تفاوت‌ها و ارائه دلیل برای تفاوت‌ها، زمینه آموزش تفکر و استدلال منطقی را فراهم می‌آورد و از محاسن این بخش به‌شمار می‌رود.

«درک بصری نقش نمادهای نگارشی آهنگین یا اصلی» عنوان بخش دوم است. دستور کار این بخش پیدا کردن نقش نماد سمت راست از بین نقش‌های سمت چپ و رنگ‌آمیزی آن است. نقش نمادهای این بخش شامل نقش نمادهای نگارشی مانند «، ؛، !، ؟،» هستند. در این بخش کودک مبتدی با شکل درست نقش نمادهای نگارشی خط فارسی از طریق حافظه دیداری آشنا می‌شود. عنوان بخش سوم، «درک بصری نقش نمادهای نگارشی غیر آهنگین یا فرعی» است. در این بخش نیز نوآموز مبتدی به نقش نمادهای سمت راست با دقت نگاه می‌کند و آن را در بین نقش نمادهای سمت چپ می‌یابد و رنگ می‌کند. نقش نمادهای این بخش شامل «، -، (،)، *، »، تعداد نقطه‌ها ...، ... می‌شوند. در هر سه بخش حرکت چشم از راست به چپ مدنظر قرار گرفته است. در بخش‌های دوم و سوم نقش نماد مشابه نقش نماد سمت راست با رنگ تعیین شده توسط مؤلف، رنگ‌آمیزی می‌شود که کمک شایانی به شناخت رنگ‌ها توسط کودک مبتدی خواهد کرد و از محاسن این دو بخش است. از اهداف خاصی که مؤلف در این کتاب مدنظر داشته است، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- آشنایی چشم مبتدی با شکل نمادهای رسم شده در هر قسمت.
- اجرای دستور کار مربوط به فعالیت‌ها.
- آشنایی بصری مبتدی با ویژگی‌های نمادهای رسم شده در هر

- قسمت و شناخت شباهت‌ها و اختلاف‌های آن‌ها با هم.
- تشخیص شکل نماد موردنظر از راه مقایسه شکل نمادها.
- رنگ‌آمیزی نقش نماد موردنظر که موجب ماندگاری شکل آن نماد در ذهن مبتدی، از راه استمرار در طول زمان می‌شود.
- آشنایی بصری کودک مبتدی با ویژگی‌های نمادهای متفاوت و شناخت دیداری آن‌ها.
- تقویت حافظه دیداری کودک مبتدی، در خوب دیدن، خوب به‌یاد سپردن و به موقع به‌یاد آوردن.

قطع کتاب، جلد و تصویرهای مربوط به نقش نمادهای داخل کتاب و رنگ‌آمیزی کردن و تصویرهای جلد، برای کودک مبتدی جالب و جذاب است، اما پیشنهاد می‌شود:

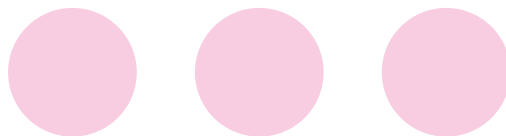
- نام‌گذاری فعالیت‌ها یعنی «بازی نقاشی» در این کتاب به «بازی تصویرها» یا «بازی با رنگ» تغییر یابد، زیرا کودک بعد از تشخیص تفاوت‌ها یا تشابه‌ها فقط به رنگ‌آمیزی تصویر ارائه شده می‌پردازد.

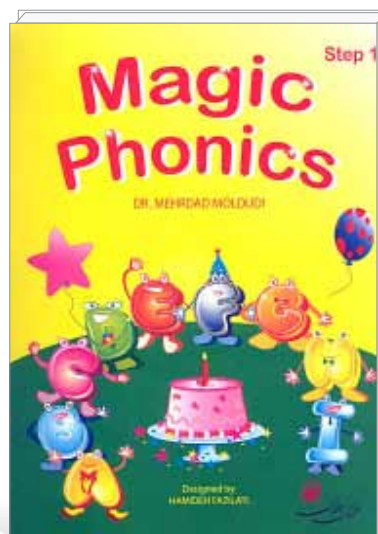
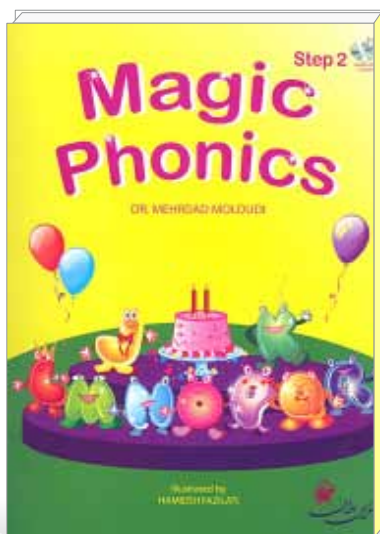
- استفاده نکردن از رنگ‌های شاد در صفحات کتاب ممکن است کودک مبتدی را خسته کند. بنابراین برای ایجاد و تقویت انگیزه در کودک برای انجام فعالیت‌ها و

جذاب شدن صفحات کتاب می‌توان از حاشیه‌ای با تصویرهای رنگی گوناگون برای هر صفحه استفاده کرد یا حداقل به‌جای استفاده از رنگ سبز در لابه‌لای فعالیت‌های صفحات کتاب، از رنگ‌های گوناگون و شاد بهره گرفت.

در مجموع، با توجه به تجربیات ارزشمند مؤلف گرامی در زمینه آموزش کودکان، این کتاب می‌تواند برای آموزش کودکان مبتدی فارسی زبان در داخل و خارج از کشور مؤثر باشد.

ایجاد انگیزه و شوق یادگیری در کودکان و برانگیختن حس کنجکاوی آنان برای انجام فعالیت‌های پیش‌بینی شده است. فراهم آوردن فضای فیزیکی و عاطفی امن، آرام و توأم با شادی و نشاط، اولین گام در به‌وجود آوردن زمینه یادگیری هدفمند و شادی بخش است

نگاهی به کتاب Magic Phonics کتاب تقدیری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

توجه دقیق به اجزای کتاب‌سازی

سید عظیم عظیمی

برای مثال واژه‌های «dab» و «cod» را پیش از «fish» و واژه «hag» را پیش از «with» فرامی‌گیرد.

وجود فعالیتهای دست‌ورزی پیش از شروع به نگارش هر حرف، وجود نمادهای تشویقی و شرح اهداف در پایین هر صفحه از کتاب، و معرفی جمله «It is a ---» در قالبی جالب، از جمله مزیت‌های کتاب حاضر است.

نکته قابل توجه دیگر در تهیه و تدوین این کتاب، توجه دقیق به اجزای کتاب‌سازی است. گرافیک جذاب و متناسب با سن مخاطبان، تصویرسازی و صفحه‌آرایی مناسب، روی جلد گیرا، و صحافی صحیح که کار با کتاب را برای کودک آسان می‌سازد، و لوح‌های فشرده همراه کتاب، از ویژگی‌های مثبت و قابل ذکر در این مجموعه است.

فضای آموزشی زبان انگلیسی کشور از یک طرف مستعد و از طرف دیگر نیازمند تولید مواد کمک‌آموزشی تألیفی است که متناسب با نیازهای داخلی آماده شوند. انتشار این کتاب که مبتنی بر تجربه، دانش و احترام به حقوق مؤلفان نشر است، در راستای حمایت از تألیفات داخلی قابل توجه است.

■ عنوان: Magic Phonics

■ تألیف: مهرداد مولودی

■ ناشر: غزال جوان

■ سال نشر: ۱۳۹۱

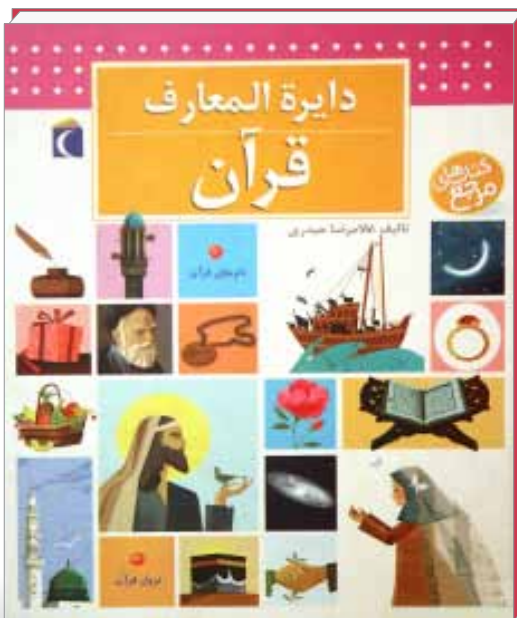
در کتاب‌های Magic Phonics 1,2، نام، صدا و روش نگارش

حروف زبان انگلیسی به ترتیب الفبایی ارائه شده است. به دلیل تناظر یک‌به‌یک بین حروف و صداها در واژه‌های ارائه شده، زبان آموز می‌تواند از طریق «Blending» یا همان ترکیب حروف و صداها، به سرعت مهارت خواندن و نوشتن واژه‌های مذکور را کسب کند. به همین ترتیب از خواندن و نوشتن واژه به عبارت، سپس به جمله و در نهایت به متن کوتاه برسد.

علی‌رغم تسریع در کسب مهارت‌های

خواندن و نوشتن و قابل ملاحظه بودن تعداد واژه‌ها، کم بسامد بودن آن‌ها یکی از نقاط ضعف مجموعه حاضر است. چنان‌که زبان آموز

فضای آموزشی زبان انگلیسی کشور از یک طرف مستعد و از طرف دیگر نیازمند تولید مواد کمک‌آموزشی تألیفی است که متناسب با نیازهای داخلی آماده شوند

بهشتی با تصویر و رنگ

رضا نباتی

اشاره

وقتی برای اولین بار کتاب «دایرةالمعارف قرآن» را در دست گرفتم، احساس خوبی پیدا کردم. زیرا با موضوع جالب، سرفصل‌های مناسب، تصویرگری زیبا و چاپ نفیس، توانسته بود بخشی از آرزوهایم را در ارتقا و بهبود وضعیت کتاب‌های کودکان با موضوع قرآن محقق سازد. هنگامی هم که به‌عنوان داور دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد آن را با دقت بیشتری مطالعه کردم، آن را به دلایلی که خواهم آورد، بسیار مناسب و شایسته و بلکه کتابی فاخر و در شأن قرآن و کودکان مسلمان میهنمان یافتیم. آنچه در این مجال تقدیم می‌شود، علاوه بر نقد منصفانه کتاب دایرةالمعارف قرآن، معرفی آن است. امید آنکه حق مطلب ادا شده باشد.

الف) مشخصات

عنوان: دایرةالمعارف قرآن برای کودکان

نویسنده: حجت‌الاسلام والمسلمین غلامرضا حیدری

ناشر: محراب قلم

تصویرگر: خانم هدی حدادی

چاپ اول: ۱۳۸۹

تعداد صفحه: ۱۳۶

قطع: رحلی

فصل‌ها: ۱۴ فصل با این عنوان‌ها: نام قرآن؛ نزول قرآن؛ تاریخ تدوین قرآن؛ اعجاز قرآن؛ آیه‌های نامدار؛ سوره‌ها؛ قرائت و حفظ

قرآن؛ احکام شرعی مرتبط با قرآن؛ ترجمه و تفسیر؛ خداشناسی قرآنی؛ قرآن و چهارده معصوم (علیهم‌السلام)؛ دانستنی‌های قرآنی؛ درس‌هایی از قرآن؛ قرآن و ادبیات ایران.

ب) ویژگی‌ها

۱. با توجه به نام و موضوع و ساختار کتاب، جای آن در کتابخانه دانش‌آموزان، چه در منزل و چه در مدرسه خالی است. بسیار پیش می‌آید که معلم و مدرسه یا رسانه‌های جمعی، مطالبی را با توجه به موقعیت‌های زمانی و

مکانی مطرح می‌کنند و انگیزه خوبی در کودکان و نوجوانان به‌وجود می‌آورند. این کتاب می‌تواند مرجع خوبی برای مراجعه کودکان و نوجوانان باشد. همچنین، معلمان محترم از این کتاب به عنوان کتابی مناسب در راستای دانستنی‌های معلم می‌توانند استفاده کنند. ۲. «جامعیت موضوعات» در این کتاب بسیار چشم‌گیر است. کتاب به ۱۴ موضوع متنوع که اغلب آن‌ها به علوم قرآنی اختصاص دارند، می‌پردازد؛ یعنی آن دسته از مباحث و مطالبی که پیرامون قرآن باید دانسته شوند، تا در مراجعه به قرآن و آیات و معارف آن، فهم و دقت بیشتری صورت پذیرد.

۳. بیش از ۱۵۰ مطلب کوتاه در ۱۳۶ صفحه کتاب و ارتباط آن‌ها با مخاطب و اعتقادات او، از توجه بالای نویسنده به مخاطب، یعنی کودک و نوجوان حکایت دارد. حجت‌الاسلام والمسلمین غلامرضا

پرهیز از تکرار، تمجید و کلیشه در ارائه موضوعات و مطالب از نکات قابل توجه و بلکه قابل تقدیر است

مهم نباید مورد غفلت قرار گیرد. در این کتاب ارتباط جدایی ناپذیر قرآن کریم و سنت و سیره ۱۴ معصوم مورد توجه قرار گرفته است. ۹. از دیگر ویژگی‌های قابل ذکر کتاب، «ساختار شکنی» و پرهیز از شیوه‌های رایج در ارائه مطالب است. برای مثال، در معرفی مفسرین، خانم **سیده نصرت بیگم امین**، معروف به «بانوی مجتهده امین اصفهانی»، صاحب تفسیر ۱۵ جلدی «مخزن العرفان» و نیز خانم **طاهره صفارزاده**، مترجم قرآن معرفی شده‌اند. این عطف توجه به جایگاه و نقش زنان مسلمان ایرانی در اعتلای فرهنگ ناب قرآنی قابل تقدیر و توجه است.

۱۰. فصل آخر کتاب با عنوان «قرآن کریم و ادبیات فارسی» کوششی به حق برای معرفی جایگاه مؤثر قرآن در زبان، فرهنگ، شعر و ادب فارسی است. تأثیر مذکور آن چنان است که تصور جدایی قرآن کریم و اسلام عزیز از زبان و شعر و ادب فارسی غیرممکن است. مثلاً، آن چنان که در کتاب می‌خوانیم، **حافظ و سعدی** اگر امروز همچون خورشیدی بر تارک ادبیات فارسی می‌درخشند، بی‌شک و آن چنان که خود گفته‌اند، از برکات قرآن کریم به این مقام رسیده‌اند.

صبح‌خیزی و سلامت‌طلبی چون حافظ

هرچه کردم همه از دولت قرآن کردم
۱۱. همان‌طور که از نام کتاب مشخص است، در این کتاب آموزش‌محور نیست، بلکه ارائه اطلاعات قرآنی دسته‌بندی شده متناسب با ویژگی‌های مخاطب مورد نظر بوده است. از آنجا که علوم پیوسته در حال تغییر و تحول‌اند، انتخاب موضوعات باید به‌گونه‌ای صورت گیرد که با تحول و پیشرفت علوم دچار کهنگی نشوند؛ یعنی همان ویژگی که در قرآن کریم است: «کتابی برای همه فصل‌ها و همه سال‌ها». در این کتاب به ویژگی مزبور توجه خوبی شده است. یعنی گذشت زمان آن را دچار کهنگی نمی‌کند و پیشرفت علوم، مطالب را دچار تزلزل نمی‌سازد.

۱۲. اغلب مباحث مطرح شده در کتاب با مباحث کتاب‌های درسی دینی و قرآن و حوزه یادگیری حکمت و معارف اسلامی تناسب دارند و این کتاب را می‌توان کتاب مکمل برای برنامه‌های درسی دینی و قرآن به‌شمار آورد. از این‌رو استفاده از این دایرةالمعارف قرآنی را در شش پایه ابتدایی توصیه می‌کنیم.

۱۳. تصویرگری کتاب توسط خانم **هدی حدادی** انجام گرفته که در نوع خود چشم‌گیر است و بی‌شک در موفقیت کتاب نقش داشته است. وی بیش از ۴۰۰ تصویر آماده کرده و در تبیین مطالب و توجه به آن‌ها، هم‌پا و همراه مؤلف قدم برداشته است. وحدت رویه بین تصویرها، فصل‌ها و موضوع‌ها چنان زیباست که گویی وارد پهنستی شده‌ای و حاضر به خروج از آن نیستی. اغلب تصویرها کاملاً با کودکان و نوجوانان ارتباط بصری و مفهومی برقرار می‌کنند و آنان را به سمت خواندن مطالب سوق می‌دهند. تنوع موضوعات

حیدری کتاب‌های متعددی برای کودکان نوشته است که عمدتاً هم موفق بوده‌اند. قلم شیوا و احاطه علمی و تخصص ایشان در نوشتن برای کودکان، زمینه جلب نظر هر معلم و شاگرد و حتی اولیای ایشان را فراهم می‌آورد. به‌عنوان نمونه، می‌توان به سؤالی بودن تمامی ۱۵۲ مطلب کتاب اشاره کرد. سؤالی‌های خوب و دقیقی که انگیزه و عطش دانستن را تقویت می‌کنند و مصداق «حسن السؤال نصف الجواب» هستند.

۴. «پرهیزهای مؤلف» از ویژگی‌های دیگر کتاب است: پرهیز از اطالۀ کلام، پرهیز از ارائه مطالب ضعیف و سطحی، پرهیز از مطالب و مباحث دور از عقل و منطق بشری و به‌ویژه درک و فهم کودکان، پرهیز از معما شدن مطالب در ذهن خوانندگان، و پرهیز از ارائه مباحث مفصل و پیچیده که با هاضمه کودکان و نوجوانان تناسب ندارند و سعی تمام در جلب اعتماد خوانندگان.

۵. «خواندن کتاب، کودکان را به یاد قرآن می‌اندازد.» این موضوعی است که کمتر مورد توجه نویسندگان، هنرمندان و فیلم‌سازان قرار می‌گیرد. اثر هنری خوب آن است که باعث تقویت زمینه‌های انس مستمر فرد با آن مطلب شود؛ مانند توجه جدی به انس مادام‌العمر مسلمانان با قرآن و مراجعه به آن. کتاب تا حدودی در این امر موفق بوده است. آوردن آیات بیشتر با رسم‌الخط مناسب می‌توانست در تحقق این هدف مقدس مؤثر باشد.

۶. پرهیز از تکرار، تمجید و کلیشه در ارائه موضوعات و مطالب از نکات قابل توجه و بلکه قابل تقدیر است. زیرا اگر بگوییم اغلب کتاب‌های دینی به‌ویژه برای کودکان، حاوی کلیشه‌ای‌ترین موضوعات و مطالب هستند، حرفی به‌گزار نگفته‌ایم. نویسنده محترم به دلیل توانایی خوبی که در این باب داشته و نیز شجاعتی که در حذف بسیاری از این‌گونه مطالب از خود نشان داده است، باعث به‌وجود آمدن اثر هنری و دینی موفق شده است.

۷. بهره‌گیری از «زبان کودکانه»، توجه به ساده‌گویی و پرهیز از استفاده از واژگان مرسوم و نیز ساده‌سازی آن‌ها، از دیگر ویژگی‌های مثبت کتاب است. برای مثال، در اغلب موارد به‌جای واژه «معجزه» که درک آن برای کودکان و نوجوانان چندان ساده نیست، از واژه «شگفت‌انگیز» استفاده شده است. این ویژگی چه در فهرست‌بندی مطالب، چه در طرح سؤال‌ها و چه در متن مباحث مورد توجه بوده است.

۸. قرآن کریم مهم‌ترین و اساسی‌ترین منبع هدایت انسان است و نه یکی از منابع اسلامی. در واقع سایر منابع، مانند احادیث، روایات، و سنت نبوی (ص) و سیره اهل بیت (علیهم‌السلام) تبیین‌کنندگان، تفسیرکنندگان و تأویل‌کنندگان قرآن کریم به‌شمار می‌روند و این

نویسنده محترم به دلیل توانایی خوبی که در این باب داشته و نیز شجاعتی که در حذف بسیاری از این‌گونه مطالب از خود نشان داده است، باعث به‌وجود آمدن اثر هنری و دینی موفق شده است

نه تنها در تصویرگر نگرانی به وجود نیآورده و او را خسته نکرده است، بلکه در برخی از موارد سبب خلاقیت و نوآوری هرچه بیشتر او شده است. لذا آینده درخشانی را برای خانم حدادی در عرصه تصویرگری کتاب‌های از این دست می‌توان پیش‌بینی کرد. رنگ‌بندی و نمادسازی در فصل‌بندی کتاب و آسان‌سازی مراجعه به آن و یافتن مطالب نیز در نوع خود از امتیازات صفحه‌آرایی و طراحی کتاب است. ۱۴. مجموعه کتاب‌های «مہتاب» از انتشارات «محراب قلم» را می‌توان در زمره کتاب‌های مرجع و فاخر برای کودکان و نوجوانان قلمداد کرد. قطعاً تجارب موفق مدیران هنری آن مجموعه در آماده‌سازی کتاب‌های درسی آموزش و پرورش در طول سال‌های متمادی، زمینه‌های موفقیت این اثر را فراهم آورده است؛ خدمتی درخور و شایسته قرآن کریم و نیز در شأن کودکان و نوجوانان مسلمان ایرانی.

ج) پیشنهادها

در راستای غنای هرچه بیشتر این گونه کتاب‌های مفید و ارزشمند بیان چند نکته و پیشنهاد را خالی از لطف نمی‌دانم، باشد که مفید واقع شود:

■ فرهنگ بهره‌مندی از قرآن کریم و احادیث اهل بیت (علیهم‌السلام) مورد توجه بیشتری واقع شود؛ همان‌طور که فرهنگ استفاده از اشعار فارسی باید در جامعه تقویت شود. این خواهش ممکن نیست مگر اینکه نویسندگان ابتدا خود به این امر ایمان و اعتقاد داشته باشند و به آن عمل کنند و سپس در آثار و افکار خود

به معرفی آن بپردازند.

■ آوردن آیات، احادیث و اشعار برای تزئین نباشد، بلکه قابل استفاده بودن آن نیز موضوعیت دارد. بنابراین لازم است، در اعراب‌گذاری‌ها و استفاده از شیوه‌های مناسب کتابت، از نظر کارشناسان رسم‌الخط و تجارب ایشان استفاده شود. این کار بر غنای کتاب‌ها خواهد افزود.

■ در حوزه قرآن و معارف و علوم مربوط به آن، توجه به این موضوع که مطالب کتاب باید شوق مراجعه به قرآن و منابع اسلامی

(احادیث) را فراهم آورد، مدنظر قرار گیرد.

این کار در درازمدت باعث می‌شود که مردم جامعه هدایت و رستگاری دنیا و آخرت خود را در مراجعه و عمل به قرآن بدانند.

در این کتاب فاصله خطوط کم است

و فشردگی مطالب امکان خستگی چشم

خوانندگان را فراهم می‌آورد؛ مخصوصاً

دانش‌آموزان و کودکانی که هنوز عادت به

مطالعه طولانی ندارند. همچنین با توجه به

چهار رنگ بودن کتاب، خوب بود در بعضی

از مباحث و مطالب، متن‌های مهم با رنگ

دیگری متمایز می‌شدند. علاقه‌مندان به

کتاب‌های دینی را به تهیه و مطالعه این

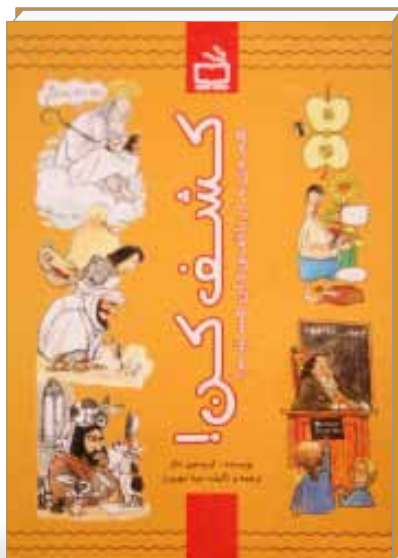
کتاب دعوت می‌کنم. این کتاب هدیه خوبی

است از بزرگ‌ترها به کوچک‌ترها. باشد که

مقبول درگاه حق قرار گیرد. ان شاء الله...

در معرفی مفسرین،
خانم سیده نصرت بیگم
امین، معروف به «بانوی
مجتهدده امین اصفهانی»،
صاحب تفسیر ۱۵ جلدی
«مخزن‌العرفان» و نیز خانم
طاهره صفارزاده، مترجم
قرآن معرفی شده‌اند. این
عطف توجه به جایگاه و
نقش زنان مسلمان ایرانی
در اعتلای فرهنگ ناب قرآنی
قابل تقدیر و توجه است

کتابی با سه ویژگی خوب: متن داستانی، تصویرهای قوی و فعالیت‌های ساده

دکتر کتابون مهرآبادی

است. این کتاب سال گذشته، در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، به عنوان اثر تقدیری شناخته شد.

مشخصات محتوایی

کتاب دارای یک بخش اصلی و دو بخش پیوسته است. در بخش اصلی کتاب، موضوع‌های متفاوتی در دانش ریاضیات به‌طور ساده و خلاصه معرفی می‌شود. برای هر موضوع نویسنده با طرح یک مسئله یا روایت یک داستان، پرسشی را در ذهن خواننده ایجاد می‌کند. سپس با پردازش آن یا روایت روند تاریخی و رشد علمی‌اش، مخاطب را به پاسخ می‌رساند. این مباحث گاهی با طرح پرسشی تکمیلی یا مسئله‌ای در امتداد همان روند رشد موضوع، به پایان می‌رسد که ذهن مخاطبش را درگیر می‌سازد. همچنین، در بسیاری از موضوع‌ها فعالیت‌هایی ساده و قابل اجرا نیز طرح شده‌اند که به کودک این امکان را می‌دهد تا به‌صورت عملی درگیر ماجرا شود. در پیوست یک، پاسخ مسئله‌ها و پرسش‌های مطرح شده در بخش اصلی آمده است. در پیوست دو، الگوهایی از شکل‌ها و حجم‌های هندسی‌ای که در بخش اصلی کتاب به آن‌ها اشاره شده، آمده است. کودک می‌تواند با بریدن و چسباندن این الگوها حجم‌های موردنظر را بسازد.

مشخصات عمومی

کتاب «کشف کن! همه ما ریاضی‌دان هستیم» در حقیقت ترجمه‌ای است از کتابی با عنوان «عددها، ماریچ‌ها و مربع جادویی - ریاضیات برای همه» که نویسنده آن کریستن دال و تصویرگر آن سون نوردکویست است. مخاطب اصلی کتاب می‌تواند کودک ۹ تا ۱۴ سال باشد.

این کتاب را مینا مهرورز احتمالاً از زبان آلمانی به فارسی ترجمه کرده است. البته در نسخه فارسی آن نام تصویرگر اثر که فرد برجسته‌ای در حوزه ادبیات و تصویرگری کودک و برنده جوایز متعددی در این حوزه است، روی جلد کتاب نیامده است که این امر برای کتابی که نقش تصویر در آن اساسی است، توجیه‌پذیر نیست. همچنین، در نسخه فارسی این اثر نام مترجم به‌عنوان مترجم و مؤلف ثبت شده است. به‌دلیل یکدست بودن موضوعات و هماهنگی تصویرهای مرتبط با آن‌ها، نقش تألیفی نامبرده قابل درک نیست متأسفانه به‌دلیل در اختیار نبودن نسخه اصلی اثر، بار تألیفی مترجم در این نقد قابل ارزیابی نیست.

«انتشارات مدرسه» چاپ اول این کتاب را به‌صورت تمام رنگی و در ۸۸ صفحه به قیمت ۵۵۰۰۰ ریال در سال ۱۳۸۹ عرضه کرده

همان‌طور که گفته شد، سطح دانشی کتاب برای کودک ۹ تا ۱۴ ساله مناسب است. به همین دلیل شاید فهم همه مطالب آن برای مخاطبان کم‌سال‌تر به سادگی ممکن نباشد، ولی به هر روی خواندن داستان‌وار آن‌ها نیز برایشان خالی از جذابیت و فایده نخواهد بود.

■ ضعف دیگر کتاب به ترجمه آن باز می‌گردد. مسامحه‌های روی داده در ترجمه کتاب، سبب پیش آمدن دو ایراد شده است:

۱. شماری از تعریف‌ها یا توضیح‌ها به‌گونه نادرستی برگردان شده‌اند؛ برای نمونه، تعریف تقارن و دوران‌های حول محور تقارن در صفحه‌های ۲۳ و ۲۴.

۲. برخی نام‌ها و اصطلاحات تخصصی به‌گونه نامتداول و خارج از دامنه واژگان علمی زبان فارسی ترجمه شده‌اند؛ برای نمونه: «طرح» به جای «الگو»، «چینش» به جای «کاشی‌کاری»، «محاسبه ترکیب» به جای «ترکیبات» و

در یک کلام

مطالعه این کتاب به کودکان ۹ تا ۱۴ سال و حتی بزرگ‌تر توصیه می‌شود، ولی نه به‌صورت یکجا و نه تنها یک بار، بلکه با حوصله و وقت‌گذاری و طی چند نشست، تا کودک فرصت دریافت و درک مطالب آن را داشته باشد. به‌ویژه مطالعه کتاب سودمندتر خواهد بود اگر فعالیت‌های آن انجام پذیرد و برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های آن تلاش شود. همچنین در صورت نیاز کودک می‌باید بتواند در حین یا پس از خواندن کتاب، از یاری یک بزرگ‌سال نیز بهره ببرد.

به علاوه بهره‌گیری از مطالب این کتاب به آموزگاران گرامی نیز توصیه می‌شود. طرح موضوع‌های کتاب برای آشنایی دانش‌آموزان با سرفصل‌های دانش ریاضی و انجام فعالیت‌های کتاب به‌صورت گروهی در کلاس ریاضی می‌تواند سودمند باشد.

نقاط قوت اثر

■ بدون شک بر خورداری از تصویرهای جذاب برجسته‌ترین ویژگی این اثر است. تصویرگر چیره‌دست کتاب، سون نوردکویست، نه تنها توانسته است موضوع‌های ریاضیاتی مدنظر نویسنده را به‌خوبی به تصویر بکشد و به درک مفهوم‌ها کمک فراوانی کند، بلکه طنز تصویری زیبا و قوی او سبب جذابیت اثر شده است.

■ طرح داستان‌گونه و جذاب مباحث و مسئله‌ها، دیگر ویژگی مثبت این اثر محسوب می‌شود. نویسنده توانسته است با لحنی روایی ذهن کودک را با موضوع پیوند دهد و به موازات آن حس کنجکاوی او را برانگیزد و او را با خود همراه سازد.

■ نکته مثبت دیگر کتاب، تعریف فعالیت‌های ساده برای کودک است که این نیز به فهم بهتر موضوع‌ها کمک می‌کند و او را به‌گونه عملی با مباحث ریاضی درگیر می‌سازد.

■ طرح پرسش و ایجاد چالش ذهنی برای کودک پس از ارائه تعریف‌ها و مفهوم‌ها، عاملی دیگر برای برانگیختن ذهنی مخاطب است و از نکات مثبت اثر به‌شمار می‌آید.

نقاط ضعف کتاب

■ برخی موضوع‌های مطرح شده به شرح و توضیح بیشتری نیاز دارند و درک آن‌ها بدون نیاز به بزرگ‌سال و حتی گاهی بزرگ‌سال

گام‌های نو برای آشنایی با قرآن کریم

بهبروز رضایی

کتاب «پنجره‌ای به روشنی» توسط دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، مناسب تشخیص داده شده است. این کتاب با وجود رقابت‌های شدید و احتمالاً به‌خاطر کوشش‌هایی که نویسندگان دیگر به خرج داده بودند و به زعم داوران مهم‌تر بود، به مراحل نهایی دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی راه نیافت. منتقد کتاب در این نوشته می‌کوشد نشان دهد، نباید نگران به‌کارگیری قالب‌های نو برای آموزش قرآن به کودکان، همانند فعالیت‌های معرفی شده در این کتاب بود.

کتاب «پنجره‌ای به روشنی: گامی نو در جهت حفظ و شناخت قرآن کریم» نامی است که محمد سهیلی پور برای یک مجموعه پنج‌جلدی از سودوکوهای قرآنی برگزیده و آن را برای دانش‌آموزان دبستانی توسط نشر خوش سابقه «نوشته» (در سال ۱۳۹۱) منتشر کرده است. هر جلد از کتاب ۸۰ جدول را در بر می‌گیرد و تصویرگران کتاب،

مجید طرقي و زهره صادقیان، به کمک آب و رنگ، کوشیده‌اند فضاهای شاد و متنوعی بیافرینند تا این جدول‌ها در چشم مخاطب کودکشان جذاب‌تر بنمایند.

درباره جدول‌های سودوکو

سودوکو اصطلاحاً به جدول‌های سرگرمی‌بخشی گفته می‌شود که تعدادی از خانه‌های آن از پیش توسط طراح پر شده‌اند و هر کاربر یا حل‌کننده باید با توجه به خانه‌های پر شده، بقیه خانه‌ها را به شکلی منطقی و با رعایت قواعد این سرگرمی تکمیل کند.

جدول‌های سودوکو شکل‌ها و اندازه‌های گوناگونی دارند، اما رایج‌ترین آن‌ها جدول‌های ۹ در ۹ هستند. این جدول‌های ۸۱ خانه‌ای به ۹ جدول کوچک ۹ خانه‌ای هم تقسیم می‌شوند. در چنین جدولی ارقام ۱ تا ۹ باید طوری در خانه‌های جدول چیده شوند که در هر ردیف، هر ستون و هر یک از جدول‌های نه خانه‌ای مزبور، هر رقم فقط یک بار آورده شود.

«پنجره‌ای به روشنی: گامی نو در جهت حفظ و شناخت قرآن کریم» نامی است که محمد سهیلی پور برای یک مجموعه پنج‌جلدی از سودوکوهای قرآنی برگزیده و آن را برای دانش‌آموزان دبستانی توسط نشر خوش سابقه «نوشته» (در سال ۱۳۹۱) منتشر کرده است. هر جلد از کتاب ۸۰ جدول را در بر می‌گیرد و تصویرگران کتاب،

این قاعده ساده اساس حل جدول‌های سودوکو است که امروزه افراد زیادی را در جهان سرگرم خود کرده است. افزون بر مجله‌های جدول، وبگاه‌های زیادی نیز برای علاقه‌مندان سودوکو وجود دارند که می‌توانند آن‌ها را به صورت در لحظه (آنلاین) تکمیل سازند یا نسخه‌ای از آن‌ها را به رایگان چاپ بگیرند و روی کاغذ حل کنند.

طراحان این جدول‌ها، برای دامن زدن به جذابیت بیشتر، آن‌ها را با توجه به سطح علاقه‌مندان خود، در طیفی از سطوح بسیار آسان تا خیلی دشوار طراحی و عرضه می‌کنند. افراد برای سرگرم شدن با این جدول‌ها، به جز دانستن قاعده مذکور، که در عمل هم با وجود خانه‌های از پیش پر شده کنترل می‌شود، به هیچ دانش دیگری نیاز ندارند و همین امر یکی از علل گسترش این جدول‌ها در سطح جهان است.

سودوکوهای به‌کار گرفته شده در کتابی که ما از آن سخن می‌گوییم، از نظر اندازه ۴ در ۴ هستند که کوچک‌ترین اندازه این جدول‌ها محسوب می‌شود و برای کودکان سنین پایین مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اتفاقی که در این کتاب افتاده است

در اینکه تلفیق پیام‌های قرآنی و جدول سودوکو، گامی نو در جهت حفظ و شناخت قرآن کریم به‌شمار می‌رود، تردیدی نیست. طبعاً این نخستین‌بار است که چنین اتفاقی می‌افتد. اما به‌نظر می‌رسد نگرانی بیشتر و پرسش مهم‌تر خانواده‌ها و کارشناسان متشرع این است که آیا قالب سرگرمی برای آموزش قرآن مناسب است؟

در یک لحظه، که می‌توان آن را لحظه خلاقیت خواند، این فکر در ذهن طراح کتاب شکل گرفته است که از قالبی جذاب بهره جوید تا محتوایی ارزشمند را در آن بریزد و به خوانندگان کودک خود عرضه کند.

هدف او از این کار چنان‌که در مقدمه کتاب هم به آن اشاره کرده، آشنا کردن کودکان با مفاهیم ارزشمند قرآن است که طبعاً هر انسان متشرعی بر آن انگشت تأکید می‌گذارد. البته این قالب موجب شده است پیام‌ها صرفاً و ضرورتاً پیام‌های چهار کلمه‌ای باشند؛ پیام‌هایی از این دست: ان الله بصیرٌ بالعباد؛ قل هو الله احد؛ إنه بكل شیءٍ علیم؛ أنه لا یحب الظالمین؛ إن وعد الله حق؛ فله الآخرة و الاولى؛ أصحاب الجنة هم الفائزون؛ و الله خیر الرازقین؛ من عمل صالحاً فلنفسه.

به‌نظر می‌رسد با وجود اندک خرده‌هایی که می‌توان بر بعضی انتخاب‌ها یا زبان برخی ترجمه‌ها گرفت، در مجموع پیام‌های متنوعی از لحاظ مضمون و محتوا در هر کتاب و خصوصاً در

مجموعه پنج کتاب پوشش داده شده است. اتفاق اساسی و مهمی که در مسیر فعالیت کودک رخ می‌دهد، این است که او با کسب موفقیت و تکمیل هر جدول، این پیام‌ها و حداقل کلمه‌ها را چند بار تکرار می‌کند و در نهایت هم آن‌ها را با دست خود می‌نویسد.

نتیجه کار آن است که کودک در هر کتاب دست کم با ده‌ها کلمه قرآنی آشنا می‌شود که آن‌ها را خوانده و با دست خود نوشته است. او اگر جدول‌های هر پنج کتاب را تکمیل کند، این رقم به صدها کلمه بالغ می‌شود. نکته مهم‌تر اینجاست که چنین فعالیتی با میل و رغبت صورت می‌گیرد و با چاشنی لذت همراه است.

نویسنده البته برای بهره‌مندی هرچه بیشتر خواننده فارسی زبان خود، ترجمه هر پیام را هم آورده و به این ترتیب کوشیده است، خواننده را افزون بر واژه‌ها با محتوای پیام هم درگیر سازد. «و رتل القرآن ترتیلاً (قرآن را شمرده شمرده

تلاوت کن)، «ألیس الله أحکم الحاکمین» (آیا خدا بهترین داوران نیست؟)، «و اغفر لنا ربنا» (و پروردگارا ما را ببامرز)، «قل أعود برب الفلق» (بگو پناه می‌برم به پروردگار سپیده دم)، و «هو یحیی الموتی» (حال آنکه او مردگان را زنده می‌کند)، نمونه‌هایی از پیام‌ها و ترجمه آن‌ها هستند.

ایجاد زمینه برای آشنایی با قرآن امروزه دغدغه بسیاری از مسئولان است. کافی است چرخ در فضای مجازی بزیند تا ببینید مسئولان و سازمان‌ها برای نیل به مقصود، چه کوشش‌هایی به خرج می‌دهند تا بازی‌ها و فعالیت‌هایی را طراحی و به کودکان عرضه کنند و طبعاً اغلب این فعالیت‌ها از شکل سنتی آموزش قرآن کریم فاصله دارند.

این انتظاری موجه است که کودک در مسیر این فرایند و بر اثر تکرار، دست کم با کلمات قرآنی مؤانست پیدا کند و در کنار سرگرمی مفید خود، هرازگاهی با محتوای برخی پیام‌ها ارتباط برقرار سازد. چه بسا به واسطه برخی از این پیام‌ها، به خواندن و آشنایی با همه آن‌ها علاقه‌مند شود. اگر چنین اتفاقی اکنون رخ ندهد، می‌توان امیدوار بود که این پس‌زمینه دلنشین و خاطره خوش، نزدیکی و انس با قرآن را در آینده آسان‌تر سازد.

از این‌رو نه‌تنها به‌نظر نمی‌رسد انتخاب چنین فعالیت‌هایی برای انس با قرآن اشکالی داشته باشد که حتی امری پسندیده است و طراح چنین فعالیت‌هایی و ناشران آن‌ها را باید عمیقاً ستود.

نویسنده کوشیده است به شکلی نوآورانه از یک سرگرمی بهره بگیرد و با تکرار واژه‌های قرآنی و خواندن و نوشتن آن‌ها توسط خواننده، بین او و قرآن مؤانست برقرار سازد

اولین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی با هدف
«تبیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن»

افق‌هایی روشن برای طرح «سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی»

علی اکبر رضوانی دهقانی

اشاره

پس از برگزاری دهمین «جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد»، اولین کارگاه آموزشی ناشران با هدف «تبیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن برای ناشران کتاب‌های آموزشی ریاضی» برگزار شد. در این کارگاه که روز چهارشنبه هفتم اسفندماه سال ۱۳۹۰ در قالب نشست‌های یک روزه، در محل «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» برگزار شد، مؤلفانی از ۳۰ مؤسسه انتشاراتی، محمد ناصری، مدیرکل «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، فریبا کیا، معاون برنامه‌ریزی و سامان‌دهی منابع مکتوب این دفتر، محمود امانی‌طهرانی، مدیرکل «دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری»، حمیدرضا امیری، مدیر گروه ریاضی دفتر تألیف، خسرو داوودی، کارشناس دفتر تألیف و تنی چند از ارزیابان کتاب‌های آموزشی ریاضی حضور داشتند. آنچه می‌خوانید گزارش این کارگاه آموزشی یک روزه است.

محمد ناصری، مدیرکل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی به آرمان‌ها و ایده‌آل‌های خودمان نرسیده‌ایم، ولی تجربه‌های بسیار خوبی اندوخته‌ایم

امروز اولین کارگاه از کارگاه‌هایی که دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی قول برگزاری آن‌ها را به ناشران محترم داده بود، برگزار می‌شود. در چنین کارگاهی شاید نقش بنده در حد گفتن یک خیرمقدم و تشکر از

حضور عزیزانی باشد که قبول زحمت کردند و در این نشست حضور یافتند و بهتر است که زمان این هم‌نشینی به بحث‌های موردنظر در کارگاه اختصاص یابد.

در خصوص فعالیت سیزده، چهارده ساله‌ای که در حوزه سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی انجام شده است، تحلیل بنده - که از ابتدا با آن همراه بوده‌ام - این است که روند بسیار خوبی را با هم طی کرده‌ایم. شاید به آرمان‌ها و ایده‌آل‌های خودمان نرسیده باشیم، ولی در طول این مسیر تجربه بسیار خوبی اندوخته‌ایم که باید چراغ راه فعالیت‌های آینده ما باشد.

روزی، روزگاری در سال ۱۳۷۹ که اولین جشنواره کتاب‌های آموزشی در دوره ابتدایی برگزار شد و برنده‌های آن اعلام شدند، ۸۲ درصد کتاب‌های تولید شده مغایر استانداردهای آموزش و پرورش بودند. اما امروز خوش‌بختانه بالغ بر ۵۰ درصد این کتاب‌ها منطبق و همراه با استانداردهای اعلام شده تولید می‌شوند و جریان تولید به این سمت‌وسو می‌رود که کتاب‌های استاندارد تولید شوند.

دوستان حاضر در این نشست مؤلف کتاب درسی، مدیر تولید و یا مدیر مسئول یک انتشاراتی هستند و به اعتقاد بنده، این جنس از بحث‌ها می‌تواند کمک کند تا کتاب‌هایی که تولید می‌شوند، همانی باشند که مخاطب و دانش‌آموز بدان‌ها نیاز دارد و ان‌شاءالله افق‌های روشنی در چشم‌انداز این طرح قرار دارند.

در همین سالی هم که گذشت و در همین سالن، آقای دکتر فانی اعلام کردند، کتاب آموزشی و کمک‌آموزشی باید از مسیر سامان‌دهی کتاب‌های آموزش گذشته باشد تا بتواند در مدرسه حضور پیدا کند. همچنین، معاون محترم پرورشی و فرهنگی وزیر آموزش و پرورش، در مراسم دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد صریحاً اعلام کردند: تنها کتاب‌هایی در نمایشگاه‌های برگزار

شده توسط آن معاونت پذیرفته خواهند شد که مسیر سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی را پشت سر گذاشته باشد.

در همین ارتباط، رئیس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی ابلاغ و تأکید کردند که عنوان کتاب‌های برگزیده و مناسب در پایان کتاب‌های درسی جدیدالتألیف پایه چهارم و پایه هفتم درج و معرفی شود. دلیل این حمایت‌های همه‌جانبه آن است که ما در آموزش و پرورش اعتقاد داریم، خلأهای موجود در کتاب‌های درسی، می‌تواند با کتاب آموزشی مناسب و استاندارد پر شود. عاقلانه هم همین است که ما از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی حمایت و پشتیبانی کنیم و از حاصل کار آن‌ها به بهترین نحو استفاده ببریم.

اولین کارگاه را هم برای کتاب‌های ریاضی گذاشته‌ایم، چون شأن و جایگاه کتاب ریاضی خیلی بالاست و هم دانش‌آموزان، هم اولیا و هم معلمان اهمیت خاصی برای آن قائل هستند. آمار کتاب‌های ریاضی در جشنواره و کمیت این کتاب‌ها هم گویای همین موضوع است. البته و متأسفانه کتاب‌های ریاضی بی‌کیفیت هم زیاد فراوان‌اند. یعنی اقبال به این حوزه زیاد است و به همین دلیل کتاب‌های تولید شده در این حوزه از شمارگان بالا و تنوع خاصی برخوردارند. در همین ارتباط حتماً شما حرف‌هایی دارید که اتفاقاً در همین کارگاه‌ها باید گفته شوند و دوستان ما هم تلاش خواهند کرد در این زمینه بحث و گفت‌وگو شود و از این هم‌نشینی بیشترین استفاده را ببریم.

دکتر محمود امانی‌طهرانی، مدیر کل دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری نسلی قوی، پرتوان، تاب‌آور، و اهل کار و تلاش تربیت کنیم

صحبت امروز ما به‌طور خاص ناظر بر درس ریاضی نیست و می‌خواهم خیلی کوتاه نگاهی به کلیت موضوع داشته باشم. ما کشوری با آینده‌ای روشن و قابل پیش‌بینی، به‌لحاظ مسائل اقتصادی، اجتماعی و اعتقادی داریم

و ترسیم آینده برای ما خیلی پیچیده نیست. کشوری که الان به‌طور متوسط و روزانه حدود ۲۰۰ میلیون دلار پول نفت وارد آن می‌شود و اگر قرار بود این پول نفت نباشد و با کار ما این ثروت به‌وجود بیاید، با استانداردهای موجود دنیا باید روزانه یک میلیارد ساعت کار می‌کردیم. معنی این حرف آن است که اگر از ۷۰ میلیون نفر

جمعیت، ۳۰ میلیون در موقعیت کار باشند، هر نفر باید روزانه ۳۳ ساعت کار کند. پس مسئله ما روشن شد: یک نفر که نمی‌تواند در ۲۴ ساعت، ۳۳ ساعت کار کند. حالا یا باید افراد را زیاد کرد، یا باید سطح توقعات و انتظارات را پایین آورد. در هر صورت این آینده، به‌لحاظ اقتصادی به ما هشدار می‌دهد که نباید نسبت به آن بی‌اعتنا باشیم.

همین موضوع به‌شکلی دیگر در آموزش و پرورش هم مصداق دارد که ما باید مراقب این هشدارها باشیم و در برنامه‌های خودمان جایی را هم برای پرداختن به آن‌ها در نظر بگیریم.

نتایج مطالعه‌ای با عنوان «پیزا»^۱ به‌معنای «مطالعه ارزیابی بین‌المللی دانش‌آموزان» حدود سه ماه پیش منتشر شد، اما چون ایران در این مطالعه شرکت نکرده، نتایج این مطالعه هم در کشور ما چندان مورد توجه قرار نگرفته است. همین‌جا به‌نظرم رسید که خوب است دوستان ما در مجله رشد آموزش ابتدایی و رشد معلم، گزارشی از نتایج این مطالعه را منتشر کنند.

مطالعه «پیزا» که توسط اتحادیه اروپا انجام شده است، میزان یادگیری دانش‌آموزان کلیدی و مهارت‌های ضروری زندگی در جوامع مدرن را در دانش‌آموزان ۱۵ ساله می‌سنجد. این ارزیابی که بر خواندن،

ریاضیات، علوم و حل مسئله تمرکز می‌کند، صرفاً برای حصول اطمینان از توانایی بازتولید آموخته‌های دانش‌آموزان نیست. بلکه همچنین بررسی می‌کند که دانش‌آموزان تا چه میزان می‌توانند از آنچه یاد گرفته‌اند، استنباط کنند و آن دانش را در موقعیت‌های ناآشنا، هم در داخل و هم در خارج از مدرسه به‌کار گیرند. این رویه نشان می‌دهد در جوامع مدرن افراد نه برای دانسته‌هایشان، بلکه برای آنچه که می‌توانند با دانسته‌های خود انجام بدهند، تحسین می‌شوند.

این مطالعه تا اندازه‌ای شبیه مطالعات «تیمز» و «پرلز» و کمی گسترده‌تر از آن‌هاست.

بر اساس نتایج حاصل از مطالعه پیزا تحلیل‌هایی صورت گرفته است که من در اینجا چند جمله از یکی از این تحلیل‌ها را برایتان می‌خوانم. گروه مجری مطالعه پیزا از سوی «سازمان اقتصادی و توسعه» مأموریت یافته است، رابطه بین عملکرد افراد یک کشور را با تولید ناخالص ملی داخلی آن کشور - تولید ناخالص ملی یعنی همین نفتی که می‌فروشیم - را از طریق تست‌هایی که هر دو سال یک بار مهارت‌های ریاضی و علوم را اندازه می‌گیرند، بررسی کند، آن‌ها درک خواندن افراد بالای ۱۵ سال را در ۶۵ کشور ارزیابی و این درک را در ریاضی و علوم مقایسه کردند. نتیجه بسیار جالب این است که در تمام این کشورها، رابطه‌ای فوق‌العاده منفی بین پولی که

دکتر امانی:

در جوامع مدرن افراد نه برای دانسته‌هایشان، بلکه برای آنچه که می‌توانند با دانسته‌های خود انجام بدهند، تحسین می‌شوند

دکتر خسرو داوودی، کارشناس دفتر تألیف کتاب‌های درسی کتاب درسی تنها یک جزء از بسته آموزشی است

عنوان موضوعی که می‌خواهم در این نشست ارائه کنم، «برنامه درسی و تولیدات مکتوب آموزشی» است. در این فرصت مقداری درباره برنامه درسی ریاضی صحبت خواهم کرد تا با برنامه‌ها و رویکردهای

جدید در این درس بیشتر آشنا شویم و بتوانیم تصمیم بگیریم که بر اساس این برنامه، چه مواد مکتوبی باید تولید شود تا در راستای اهداف این برنامه درسی باشد.

برنامه درسی سندی است که در آن مشخص شده است، دانش‌آموزان از ابتدای کار (یعنی سال اول دبستان) تا پایان (یعنی سال دوازدهم) چه باید انجام دهند، با چه روشی باید یاد بگیرند و با چه شیوه‌ای باید ارزشیابی شوند. در گروه ریاضی هم برنامه درسی وجود دارد، اما چون مراحل تصویب آن کامل نشده است، فعلاً در اختیار ما نیست و ان شاء الله به زودی و پس از نهایی شدن در اختیار قرار خواهد گرفت.

هر برنامه درسی چهار مؤلفه اصلی دارد که عبارت‌اند از: رویکرد برنامه؛ هدف و محتوا؛ روش تدریس؛ شیوه ارزشیابی. این چهار مؤلفه که باید در هر برنامه درسی وجود داشته باشند، در برنامه درسی ریاضی هم وجود دارند. من در این فرصت بیشتر در خصوص بخش رویکردی برنامه صحبت خواهم کرد. در هر برنامه درسی علاوه بر این چهار مؤلفه که از آن یاد کردیم، مؤلفه‌های دیگر هم وجود دارند. از جمله اینکه اگر قرار باشد این برنامه اجرا شود، شرایط اجرای آن چیست؟ کدام معلم می‌تواند این برنامه را اجرا کند؟ چه شرایط مکانی و فیزیکی برای اجرای آن مورد نیاز است تا اهداف برنامه محقق شود؟

اصل صحبت من این است که مهم‌ترین معیار داوری و قضاوت ما این است که این کتاب و این تولید مکتوب تا چه میزان در راستای برنامه درسی است. حالا ادامه صحبت من این است که چگونه تولید کنیم تا کتاب ما در راستای برنامه درسی باشد.

در برنامه درسی ریاضی جدید روی چند محور تأکید شده است. اولین محور آن توجه به سبک‌های یادگیری است. در گذشته بیشتر از «سبک برونر» استفاده می‌شده است. برونر می‌گوید: اگر می‌خواهید مطلبی را آموزش دهید، ابتدا از موضوعات ملموس شروع کنید. سپس سراغ موضوعات نیمه‌ملموس بروید و بعد به مجردات بپردازید. در آموزش معلمان در تربیت معلم هم به سه مرحله مجسم،

کشورها از منابع طبیعی خود به دست می‌آورند و دانش و مهارت‌های جمعیت دبیرستانی آن‌ها وجود دارد. یعنی هر چه پول نفتی و درآمد ناخالص کشوری بیشتر باشد، عملکردهای مهارتی دانش‌آموزان آن پایین‌تر است.

ما در این مطالعه شرکت نداشتیم، اما مطالعات پیزا نشان می‌دهد که در کشورهای همسایه ما با درآمد نفتی بالا، مثل قطر، قزاقستان، عربستان سعودی، کویت، عمان، الجزیره، بحرین و سوریه، نسبت به کشورهایی که در همین حوزه جغرافیایی قرار دارند، مثل لبنان، اردن و ترکیه، اما درآمد نفتی کمتری دارند، عملکرد دانش‌آموزان و مهارت‌های آنان کمتر و پایین‌تر است.

من معتقدم ناشران به دو گروه تقسیم می‌شوند: یک گروه کسانی هستند که در این زمینه دغدغه دارند. یعنی در عین اینکه یک بنگاه اقتصادی هستند، خودشان را نسبت به آینده مخاطبان‌شان مسئول می‌دانند و برای آن برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری می‌کنند. این دسته از ناشران اعتقاد دارند، ما در عین حال که اهداف اقتصادی خود را دنبال می‌کنیم، باید اهداف والا تر و مهم‌تری مثل آموزش و تربیت مخاطب و آماده کردن او برای زندگی آینده را هم در برنامه‌های خود مدنظر قرار دهیم.

من گمان می‌کنم ما گاهی در آموزش و پرورش ناخواسته و نادانسته این اشتباه را مرتکب می‌شویم که فکر می‌کنیم، اگر بچه‌های ما هیچ زحمتی نکشند، موفق هستند، در حالی که تنها نتیجه‌ای مفید خواهد بود که حاصل تلاش و زحمت و سخت‌کوشی باشد.

اما دسته دوم ناشران کسانی هستند که در واقع به جز منافع کوتاه و یا درازمدت اقتصادی، هدف دیگری برایشان مهم نیست. این گونه ناشران معمولاً هم در چنین جمع‌هایی که امروز تشکیل شده است کار زیادی هم ندارند و متأسفانه به دنبال کار خودشان هستند.

خوش‌بختانه ناشرانی که مسئولیت‌پذیر هستند و آینده‌فرزندان این کشور برایشان مهم است، در این صحنه‌های همکاری حضور دارند و نتیجه این همکاری‌ها خواهد توانست اثرات مثبت و قابل توجهی از خود

به جا گذارد. طبیعی است که این دوستان ما باید فکوره‌تر و مسئولانه‌تر گام بردارند تا بتوانیم در کنار هم از همه فرصت‌های موجود به خوبی و شایستگی استفاده کنیم.

شروع این نشست‌ها که در قالب کارگاه‌های آموزشی و تبیینی و از کتاب‌های ریاضی آغاز شده، شروع بسیار خوبی است. امیدوارم در خصوص بقیه درس‌ها هم این نشست‌ها تکرار شوند و نتایج خوبی را به دنبال داشته باشند.

دکتر خسرو داوودی:
در کتاب‌های درسی جدید ریاضی، به یک روش خاص اکتفا نمی‌شود. تا جایی که ممکن است برای بیان یک مفهوم بازنمایی‌های متفاوتی داشته باشیم تا دانش‌آموز به خوبی آن را بفهمد

نیمه مجسم و مجرد اشاره می‌شد. این موضوع نظریه‌ای بود که تا به حال کتاب‌ها بر اساس آن نوشته می‌شده‌اند.

الان این حرف مطرح است که همه بچه‌ها یک جور یاد نمی‌گیرند و هر کودکی برای یادگرفتن سبک خاص خود را دارد. در زمینه سبک‌های یادگیری هم حرف بسیار زیاد است و نظریه‌های مختلفی ارائه شده‌اند. یکی از این نظریه‌ها (و طبقه‌بندی‌هایی) که در برنامه درسی جدید از آن استفاده می‌شود، این است که دانش‌آموزان را در سه گروه طبقه‌بندی می‌کنند: سبک یادگیری دست‌ورز، سبک یادگیری تصویری، و سبک یادگیری کلامی. در کتاب‌های درسی گذشته، سبک کلامی خیلی غالب بود. عمده مطالب کتاب را متناسب با سبک کلامی می‌نوشتند و برای سبک دست‌ورز و به خصوص سبک تصویری محتوای کمی وجود داشت. در برنامه درسی جدید یکی از تأکیدات مؤکد این است که در تدوین کتاب درسی حتماً به هر سه سبک توجه داشته باشیم. فرض ما این است که استفاده از این سه روش کمک خواهد کرد، هر دانش‌آموزی با هر نوع سبک یادگیری فرصت استفاده از کتاب را داشته باشد.

در همین راستا انتظار ما از ناشران آموزشی که در واقع کتاب‌های مکمل را تولید می‌کنند، این است که آن‌ها و مؤلفان این‌گونه کتاب‌ها هم به استفاده توأمان از این سه روش در تولیدات خود توجه داشته باشند. متأسفانه هنوز نگاه و مدل همان سبک گذشته است. در بررسی کتاب‌های موجود کمک آموزشی هنوز هم شاهد هستیم که سبک غالب آن‌ها سبک کلامی است. در همین ارتباط برای برخی جای سؤال است که چرا ما یک موضوع را سه بار در کتاب‌های جدید تکرار کرده‌ایم. اگر کمی دقت کنیم، متوجه خواهیم شد که این سه بار گفتن یک مطلب تکرار نیست و در واقع ما یک مطلب را به سه سبک متفاوت بیان کرده‌ایم.

محور بعدی که خیلی خیلی اهمیت دارد، بحث رویکرد حل مسئله و آموزش راهبردها در کتاب‌های درسی جدید است. باز هم در این مورد مقایسه‌ای با گذشته می‌کنم تا متوجه شویم چه تفاوتی ایجاد شده است. در گذشته، رویکرد کتاب آموزش برای حل مسئله بود. یعنی می‌گفتیم به دانش‌آموزان ریاضی یاد می‌دهیم تا با استفاده از دانش ریاضی، خود مسئله حل کنند. سبک نوشتن کتاب‌های درسی هم همین‌گونه بود، یعنی وقتی ضرب را به دانش‌آموز یاد می‌دادیم، در آخر کتاب هم مسائل ضرب قرار داشت که دانش‌آموز باید آن‌ها را حل می‌کرد تا نشان دهد که ضرب را یاد گرفته است.

اما در روش جدید ما کار را تا حدودی برعکس کرده‌ایم. یعنی برای یک آموزش ریاضی خوب، کارمان را با بیان یک مسئله خوب شروع می‌کنیم. در واقع در روش جدید، آموزش خوب، آموزشی است که با یک مسئله شروع می‌شود و ذهن بچه‌ها را درگیر می‌کند تا مفهوم مورد نظر ما را به خوبی یاد بگیرند. به این روش، «آموزش از

طریق حل مسئله» می‌گویند که در مقابل روش قدیمی «آموزش برای حل مسئله» قرار دارد.

شرط اینکه دانش‌آموزان در این روش موفق شوند آن است که توانایی حل مسئله را داشته باشند. برای آنکه این توانایی ایجاد بشود، آموزش راهبردها در نظر گرفته شده است. هشت راهبرد در حال حاضر در کتاب‌های درسی آموزش داده می‌شوند تا بچه‌ها بتوانند به کمک این راهبردها مسائل خود را حل کنند.

موضوع مهم دیگر این است که در کتاب‌های درسی جدید ریاضی، به یک روش خاص اکتفا نمی‌شود و در ارائه روش‌ها و بازنمایی‌ها تنوع وجود دارد. ما سعی می‌کنیم تا جایی که ممکن است برای بیان

یک مفهوم بازنمایی‌های متفاوتی داشته باشیم تا دانش‌آموز به خوبی آن را بفهمد. برای مثال، کتاب ریاضی اول دبستان تا صفحه ۸۶ مملو از مفاهیم مربوط به جمع است، ولی هیچ‌جا علامت جمع وجود ندارد. یعنی اول همه بازنمایی‌های جمع گفته شده و تازه بعد از صفحه ۸۶ علامت جمع آمده است.

یکی دیگر از محورهای برنامه جدید، استفاده از ماشین حساب و سایر ابزارهای در دسترس است. حالا دیگر استفاده از ماشین حساب در ریاضی یک مسئله حل شده است و معمولاً کسی درباره آن بحث نمی‌کند و بحث بر سر چگونگی استفاده از این ابزار است که کی، کجا و چگونه باید از آن‌ها استفاده کرد. تحقیقات هم نشان داده‌اند که فواید استفاده از ماشین حساب بیش از مضرات آن است.

موضوع آخر هم نقش دانش‌آموز در یادگیری است که در کتاب‌های جدید توجه خاصی به این موضوع شده است. دیگر معلم انتقال دهنده یکسویه نیست و همه درس‌ها با فعالیت شروع می‌شوند. بچه‌ها هم باید در جریان یاددهی و یادگیری فعال باشند

و در همه فعالیت‌ها شریک و درگیر باشند. بر اساس همین نقش جدید برای دانش‌آموزان، انتظار داریم دیگر تولیدات مکمل که توسط شما برای دانش‌آموزان مهیا می‌شوند نیز با چنین نگاهی تدوین و ارائه شوند و به دانش‌آموز به‌عنوان عنصری فعال و مؤثر در جریان یادگیری توجه شود.

در کتاب‌های جدید بر مجموعه‌ای از مهارت‌ها تأکید می‌شود. باز هم من به‌عنوان یک داور مشاهده کرده‌ام که در کتاب‌های جدید

دکتر خسرو داوودی:
یکی از این نظریه‌ها (و طبقه‌بندی‌هایی) که در برنامه درسی جدید از آن استفاده می‌شود، این است که دانش‌آموزان را در سه گروه طبقه‌بندی می‌کنند: سبک یادگیری دست‌ورز، سبک یادگیری تصویری، و سبک یادگیری کلامی. در کتاب‌های درسی گذشته، سبک کلامی خیلی غالب بود. عمده مطالب کتاب را متناسب با سبک کلامی می‌نوشتند و برای سبک دست‌ورز و به خصوص سبک تصویری محتوای کمی وجود داشت. در برنامه درسی جدید یکی از تأکیدات مؤکد این است که در تدوین کتاب درسی حتماً به هر سه سبک توجه داشته باشیم

حمیدرضا امیری، رئیس گروه ریاضی و شورای برنامه‌ریزی درسی دفتر تألیف کتاب‌های درسی فعالیت‌های یکدیگر را بی‌اثر نکنیم.

از اینکه در جمع شما عزیزان هستم، خوش‌حالم. موضوع صحبت این است که ما باید در برنامه‌ی درسی خود پویایی مشاهده کنیم و این پویایی در برنامه‌ی درسی که در حال حاضر در دفتر تألیف در دست تهیه است و ان‌شاءالله تا یک سال آینده

به تصویب نهایی خواهد رسید، دیده خواهد شد تا دانش‌آموز ما به آن شایستگی‌هایی که مورد نظر است برسد. آنچه اهمیت دارد این است که در این میان، ناشران کتاب‌های آموزشی می‌توانند نقش مهمی در ایجاد این پویایی داشته باشند. در حالی که آموزش و پرورش با گستردگی حوزه‌ی کاری خودش، با محدودیت‌هایی روبه‌روست و به‌طور طبیعی هم نمی‌تواند پاسخ‌گوی همه‌ی نیازهای دانش‌آموزان باشد، ناشران می‌توانند با ظرفیت و امکاناتی که در اختیار دارند، کمک زیادی به این وزارتخانه بکنند.

موضوع دیگر بحث متمرکز بودن برنامه‌ی درسی است. نظام آموزشی ما متمرکز است و یک برنامه‌ی درسی برای همه‌ی دانش‌آموزان نوشته و ابلاغ می‌شود و براساس آن کتاب‌های درسی و دیگر کتاب‌های مکمل نوشته می‌شوند. کتاب‌ها هم عموماً برای گروه متوسط دانش‌آموزان نوشته می‌شوند و ناخواسته گروه‌های کم‌توان‌تر و با نیازهای ویژه از دسترسی به مطالب مورد نیاز خود از طریق کتاب‌های درسی محروم می‌مانند. به‌همین دلیل، ناشران آموزشی با امکانات و فرصت‌هایی که در اختیار دارند، می‌توانند این قشر دارای نیازهای ویژه را تحت پوشش قرار دهند و با تولیدات مناسب به نیازهای آنان پاسخ دهند.

موضوع مهم این است که شما اگر مخاطب خودتان را به‌خوبی بشناسید، خواهید توانست با استفاده از استانداردهای برنامه‌ی درسی، کتاب‌های مناسبی را تولید و ارائه کنید. اتفاقاً کار شما کار سخت‌تری است، زیرا برای تدریس کتاب درسی، معلم در کلاس و بالای سر دانش‌آموز حضور دارد، اما از کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی به‌صورت خودخوان استفاده می‌شود و به‌همین دلیل هم باید به‌گونه‌ای نوشته شوند که دانش‌آموز بتواند بهره‌ی لازم را از آن‌ها ببرد. به‌گمان من، رعایت استانداردهای درسی و آموزشی که از سوی این سازمان اعلام می‌شوند، کمک خواهد کرد تا کتابی که توسط ناشران آموزشی تولید می‌شود، در هم‌سویی با اهداف آموزشی و درسی، بهتر فهمیده شود و مورد استفاده قرار گیرد.

که تولید می‌شوند، مؤلفان و ناشران ما کمتر به این مهارت‌ها بها می‌دهند. مهارت‌هایی مانند استدلال، مهارت‌های ذهنی، درک شهودی و چندین مهارت دیگر وجود دارند که ما تا به‌حال کمتر به آن‌ها پرداخته‌ایم.

در برنامه‌ی درسی جدید بر مفهوم‌سازی به جای آموزش‌های رویه‌ای و دستورالعملی تأکید شده است. یعنی ما ضمن اینکه رویه‌ها را آموزش می‌دهیم، تأکیدمان بیشتر بر مفهوم‌سازی است. اگر قرار است یک دوم را با یک سوم جمع بزنند، از آن‌ها می‌خواهیم همین مفهوم ساده را با شکل نشان دهند تا بهتر متوجه اتفاقی بشوند که در این جمع کردن می‌افتد. در اینجا متوجه خواهیم شد که آیا دانش‌آموزان می‌دانند باید ابتدا شکل مورد نظر را به شش قسمت مساوی تقسیم کنند یا خیر. بعد هم عملیات بعدی را که به نوعی همان مخرج‌مشترک گرفتن است، انجام دهند. درک این موضوع از انجام رویه‌ی مرسوم، یعنی همان مخرج‌مشترک گرفتن و جمع زدن مهم‌تر است و دانش‌آموز مفهوم را بهتر از رویه یاد خواهد گرفت.

متأسفانه در حال حاضر همه‌ی آموزش‌ها در خدمت ارزشیابی قرار گرفته‌اند، در حالی که در رویکردهای جدید می‌گوییم ارزشیابی باید در خدمت آموزش باشد. در حال حاضر همگی بسیج شده‌ایم که بچه‌ها در امتحانات موفق شوند و همه همتان را در خدمت ارزیابی پایانی قرار داده‌ایم. هنگامی که ما همگی در خدمت ارزشیابی قرار می‌گیریم، تولیدات آموزشی ما هم در خدمت همان آموزش‌هایی قرار می‌گیرد که به بحث ارزشیابی می‌پردازند. البته این اشکال به آموزش و پرورش برمی‌گردد و تا آموزش و پرورش نظام ارزشیابی خود را اصلاح نکند، همین آس و همین کاسه خواهد بود و تولیدات

کمک‌آموزشی هم در خدمت همان ارزشیابی خواهند بود. البته و الحمدلله در نظام جدید با تغییر نظام ارزشیابی به نظام توصیفی این مشکل مرتفع خواهد شد. الان فرصت خوبی است که ناشران محترم هم در دوره‌ی ابتدایی متونی را تولید کنند که در خدمت ارزشیابی توصیفی برنامه‌های درسی و اهداف آموزشی باشد. امیدواریم به تدریج این تغییرات نظام ارزشیابی به پایه‌های بالاتر هم تسری باید و دست شما هم برای تولیدات خوب بازتر شود.

کتاب‌هایی که موفق بوده‌اند و در جشنواره‌های رشد هم برگزیده شده و جایزه گرفته‌اند، چند ویژگی داشته‌اند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها این بوده است که به‌جای توجه به جنبه‌های کمک‌درسی، به جنبه‌های کمک‌آموزشی توجه کرده‌اند.

حمیدرضا امیری:
موضوع مهم این است که شما اگر مخاطب خودتان را به‌خوبی بشناسید، خواهید توانست با استفاده از استانداردهای برنامه‌ی درسی، کتاب‌های مناسبی را تولید و ارائه کنید

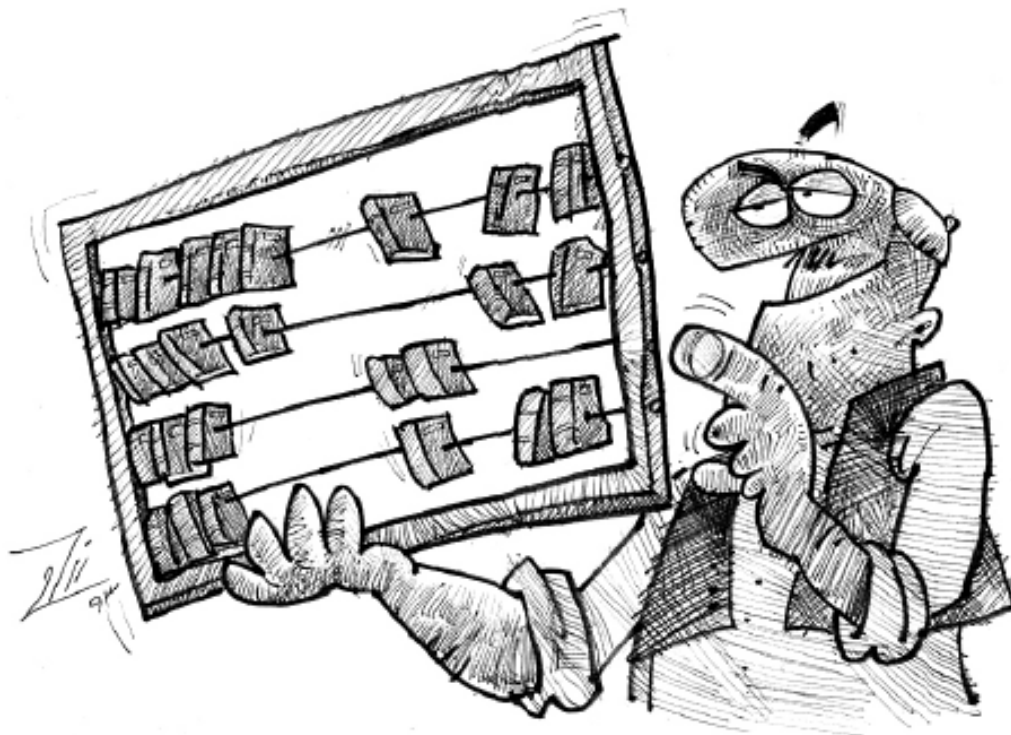
دانش آموز، کتاب برای اولیا و کتاب ارزشیابی در نظر گرفته شده است که به اعتقاد ما، این کتاب ارزشیابی خیلی اهمیت دارد و متأسفانه کمتر بدان پرداخته شده است. موضوع مهم این است که در این برنامه‌ها، به شرط رعایت استانداردهای درسی و آموزشی، هیچ محدودیتی برای ناشران آموزشی وجود ندارد و شما می‌توانید در همه زمینه‌ها به آموزش و پرورش کمک کنید. ناشران آموزشی چنانچه امکان تولید بسته آموزشی را هم داشته باشند، می‌توانند در این زمینه هم مانند کتاب‌های مورد نیاز دانش آموزان به ما کمک کنند. امیدوارم ان‌شاءالله این همکاری‌های متقابل زمینه‌ای را فراهم آورد که تولیدات ما و شما مورد استفاده مخاطبان، یعنی دانش آموزان و معلمان قرار گیرند.

◀ پی‌نوشت

1. PISA

به‌همین دلیل پیشنهادم به ناشران محترم این است که در دفتر خود کمیته‌ای تشکیل دهند و این کمیته به‌طور مرتب برنامه‌های درسی را رصد کند. ما هم آمادگی داریم که ضمن همکاری به‌طور مرتب اطلاعات مورد نیاز را در اختیار شما عزیزان قرار دهیم. ما به یک ارتباط مداوم دوطرفه نیاز داریم تا بتوانیم با پوشش دادن به کار یکدیگر، نتیجه نهایی را به نفع دانش آموز رقم بزنیم. اگر قرار باشد ما برای دانش آموزان فعالیت درسی تعریف کنیم و شما بیاید همان فعالیت‌ها را در قالب کتاب پرسش و پاسخ ارائه دهید و منتشر کنید، در واقع فعالیت‌های ما را بی‌اثر کرده‌اید. اگر ما هم استانداردهای لازم را در اختیار شما قرار ندهیم، نمی‌توان انتظار داشت این همکاری و تعامل شکل بگیرد.

موضوع بعدی، بحث بسته آموزشی است. در شورای علمی سازمان موضوع بسته آموزشی و محتویات آن به تصویب رسیده است. در بسته آموزشی کتاب درسی، کتاب معلم، کتاب کار برای

جلسه پرسش و پاسخ اولین کارگاه آموزشی ناشران آموزشی

با ناشران آموزشی رفیق هستیم نه رقیب!

تبیین برنامه درسی ریاضی و رویکردهای جدید آن

محمد دشتی

یحیی دهقانی، نشر مبتکران و پیشگامان

این جلسات به صورت تعاملی و دوطرفه برگزار شوند

ما به عنوان ناشران آموزشی از برگزاری چنین جلساتی استقبال می‌کنیم. بهتر است این جلسات به صورت تعاملی برگزار شوند و این امکان هم وجود داشته باشد که ما کارشناسان خود را بیاوریم تا بهره ببرند.

من در جلسه دو سال پیش هم مطرح کردم، بیاییم از خودمان بپرسیم این کتابها را چه کسی می‌خرد؟ بدون شک این کتابها را معلمان و مدیران مدارس می‌خرند. حالا حرف من این است که اگر شما در آموزش و پرورش نمی‌توانید همکاران خود را متقاعد کنید

اشاره

در اولین نشست تبیینی برنامه درسی ریاضی و پس از سخنان محمد ناصری، مدیرکل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و دکتر محمود امانی طهرانی، مدیرکل دفتر تألیف کتابهای درسی ابتدایی و متوسطه نظری، و بیان رویکردهای جدید درس ریاضی توسط دکتر خسرو داودی و حمیدرضا امیری، ناشران حاضر در جلسه دیدگاهها و پیشنهادهای خود را بیان کردند که به دلیل طولانی شدن مطالب ناشران، نظرات بعضی از ایشان در شماره بعدی این فصل نامه تقدیم مخاطبان عزیز خواهد شد. در پایان جلسه نیز توضیحاتی از سوی فریبا کیا، معاون برنامه‌ریزی و سامان‌دهی منابع مکتوب دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و آقایان داودی و امیری و همچنین، دو تن از داوران کتابهای ریاضی حاضر در جلسه ارائه شد. قسمت اول گزارش این جلسه را در ادامه می‌خوانید.

که کتاب‌های باکیفیت و استاندارد بخرند، چرا اصرار می‌کنید که ناشران وارد مدارس نشوند، با مدیران تماس نگیرند و کتاب تولید نکنند؟ کتاب بد وقتی تولید می‌شود که شما به‌عنوان مصرف‌کننده علاقه‌مند و عاشق خرید آن کتاب باشید.

شما روزهای اول مهر را در نظر بگیرید. اگر کمی دقت کنید، می‌بینید که همین کتاب‌ها توسط ناشران با وانت به مدارس حمل می‌شوند و این‌گونه نیست که دانش‌آموزان گول بخورند و ببینند این کتاب‌ها را از انتشاراتی‌های اطراف دانشگاه تهران بخرند. پس من و شما و همهٔ دوستان باید با تعامل، هم‌فکری و همکاری به راه‌حلی برسیم که هم اهداف آموزش و پرورش برآورده شود و هم ما بتوانیم کارمان را در حد ایده‌آل و مطلوب به پیش ببریم.

درس قبل از اجرا بسنجند.

به گمان من، در تدوین کتاب‌های درسی فاصلهٔ بین واقعیت‌ها و آرمان‌ها در نظر گرفته نمی‌شود. این فرصت و فضا هم وجود ندارد که مؤلفان ما با آگاهی و شناخت از محیط مدرسه و کلاس درس، بین اهداف آرمانی خود و واقعیت‌های موجود تعادلی سازنده و مثبت به‌وجود بیاورند. در نتیجه مؤلفان راه خودشان را می‌روند، معلمان که در فضای واقعی مدرسه حضور دارند، کار خودشان را می‌کنند، کتاب‌های آموزشی (که ممکن است کتاب‌های نازلی هم بین آن باشد) راه خودشان را پیدا می‌کنند. در چنین شرایطی و بدون توجه به واقعیت‌ها، این نشست‌ها و جلسات هم راه به جایی نمی‌برند.

◀ کاظم قلم‌چی، کانون فرهنگی

آموزش
تلاش کنیم تا همراه با تحولات
جهانی در حوزهٔ ریاضی گام
برداریم

دنیا به‌سرعت در حال تحول و پیشرفت است. این موضوع در خصوص تعلیم و تربیت هم مصداق دارد. ما باید دستاوردهای روز دنیا را در این حوزه به‌دقت رصد کنیم. بکوشیم که همراه با این تحولات گام برداریم و بنا به مقتضیات و امکانات بومی خود، در حد مقدرات از این تحولات عقب نمانیم. ما باید نتیجهٔ این تحولات را به‌خصوص در حوزهٔ ریاضیات مطالعه و نتایج آن را منتشر کنیم. آقای امانی اشاره کردند که آزمون «پیزا» در سال ۲۰۱۲ برگزار شد و نتایج آن هم حدود دو ماه پیش انتشار یافت که تمرکز این آزمون روی ریاضیات بوده است. به پیزا به‌لحاظ اهمیت و نتایج راهگشای آن جام جهانی آموزش هم گفته‌اند. در این آزمون آمریکا و اروپا باز هم عقب‌تر رفته‌اند و آسیای جنوب شرقی، فاصله‌اش را از آمریکا و اروپا کمتر کرده است.

پیشنهاد مشخص من این است که از دستاوردهای جدید حوزهٔ ریاضی که به‌صورت روزانه هم در دسترس هستند، استفاده کنیم و به مسائل نگاه سیاه و سفید نداشته باشیم.

◀ برائی‌نژاد، نشر نوبل
تا کنکور هست، امکان
پرداختن به مفاهیم به‌جای
رویه‌ها را نداریم

اینکه می‌گویید به‌جای رویه‌ها باید به مفاهیم بپردازیم، امری نسبی است. مثلاً در سال‌های سوم و چهارم دبیرستان که با فشار و موضوع استرس‌زای کنکور روبه‌رو هستیم، اساساً و عملاً امکان پرداختن به مفاهیم به‌جای رویه‌ها را نداریم. دانش‌آموز ما، به‌دلیل مواجهه

◀ سید رضا تهامی، نشر فردین
اعتقاد به مفهوم‌سازی را در
اعمال و رفتارمان نشان دهیم

صحبت از تحول بنیادین، برنامهٔ
درسی ملی و این مفاهیم بلند،
صحبت‌هایی بامعنا و والا هستند، اما

اصل بر این است که در عمل هم این حرف‌ها مصداق پیدا کنند. اگر توانستید و توانستیم در این زمینه‌ها مفهوم‌سازی کنیم و به آن مفاهیم لباس عمل ببوشانیم، آن وقت خواهیم توانست پیرامون آن‌ها بحث و تبادل نظر کنیم باید دید آیا واقعاً شأن شما که آن طرف میز نشسته‌اید، شأن تألیف است و شأن دیگران شأن چاپ و نشر و توزیع است؟ این دو هیچ نقطهٔ اشتراک و تطابقی با هم ندارند.

نکتهٔ مهم دیگر هم این است که در این جلسات باید روی مفاهیمی که در ارتباطات بین ناشران و آموزش و پرورش مطرح می‌شوند، توافق صورت گیرد. برای مثال، عنوان می‌شود که در داوری کتاب‌ها ملاک‌های داوری که اعلام شده‌اند، کاملاً رعایت می‌شوند، اما من عرض می‌کنم که تشخیص و نگاه کارشناسان هم در این موضوع خیلی دخالت دارد. برخی کارشناسانی که خودشان هم در نشر بسیاری از همین آثار حضور و دخالت دارند، داوری آثار را هم بر عهده دارند و این موضوعی است که جای بررسی آن در همین جلسات است.

◀ فرامرز فرقانی، نشر گلاژه
در تدوین کتاب‌های درسی فاصلهٔ بین واقعیت‌ها و
آرمان‌ها در نظر گرفته نمی‌شود

به‌نظر من، هنگامی که کتاب‌های درسی را تدوین می‌کنیم، کمی از فضای واقعی جامعه دور هستیم. گمان می‌کنم کسانی که قرار است کتاب‌های درسی را بنویسند، قبل از آن باید یک سالی را در مدارس حضور داشته باشند تا بتوانند مفهوم‌های موردنظر خود را در مقام عمل هم ارزیابی کنند و میزان اجرایی شدن آن‌ها را در کلاس

نشسته‌ایم تا این شکاف را کمتر کنیم باید یک نگاه دوطرفه وجود داشته باشد.

در مجموع، اگر قرار است ما و شما با یکدیگر مسائل موجود را حل کنیم، باید مسائل شما، مسائل ما و مسائل ما، مسائل شما به حساب بیایند تا راه به جایی ببریم. قیمت عاملی مهم و تأثیرگذار در انتخاب کتاب آموزشی توسط مخاطب است. اگر قیمت از حد معقولی بالاتر برود، مخاطب بدون در نظر گرفتن کیفیت مطالب از خرید کتاب خودداری خواهد کرد. این موضوع یعنی شکست یک مؤسسه فرهنگی که باید مسائل اقتصادی را به‌دقت مورد توجه قرار دهد. آشنایی بیشتر ما و شما بسیار خوب است، اما انتظار من و دیگر همکارانم در بخش نشر این است که ما و شما در این جلسات بیشتر روی این مسائل و چالش‌ها صحبت کنیم و برای آن‌ها راه‌حلی پیدا کنیم تا بتوانیم به اهداف و آرمان‌های مشترکی که داریم برسیم.

◀ حجت‌الله انصاری، نشر علامه حلی در برنامه‌های جدید، نقش آموزش و آماده‌سازی معلمان را فراموش نکنیم

نکته‌ای که در مباحث مطرح شده هم خوش‌بختانه ذکر شد، نقش بی‌بدیل معلم برای عملیاتی کردن این نوع نگاه در فرایند آموزش و در کلاس درس است. به نظر من، با وجود یک معلم توانا و مسلط می‌توانیم همه اهداف و مأموریت‌های آموزشی یک کتاب را در کلاس درس پیاده کنیم. متأسفانه باید بگویم، چنانچه معلمی با شرایط لازم حضور نداشته باشد، کتاب هر قدر هم خوب و با هدف نوشته شده باشد، در مرحله اجرا و در کلاس درس از رسیدن به اهداف خود باز خواهد ماند. پس اگر قرار است کتاب‌های ما با رویکردهای جدید تألیف و تدوین شوند، نباید نقش آموزش و آماده‌سازی معلمان را فراموش کنیم و گرنه این رویکردها به شایستگی در عمل پیاده نخواهند شد.

نکته دیگر هم اینکه ما و شما نمی‌توانیم موضوع کنکور را که بر همه جوانب نظام ارزشیابی ما در سال آخر تحصیلات دانش‌آموزان سایه افکنده است، نادیده بگیریم. حتی اگر شما بتوانید، ما نمی‌توانیم. این در حالی است که این تب به سال‌های قبل از سال چهارم دبیرستان هم کشیده شده و متأسفانه شاهد هستیم که دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی هم دغدغه کلاس تست‌زنی و آمادگی برای امتحانات تستی مراکز مختلف آموزشی را دارند. اگر ما این واقعیت‌ها را نادیده بگیریم، اتفاقی در بازار نشر نخواهد افتاد، زیرا این بازار از سازوکاری واقعی که همان عرضه و تقاضاست، پیروی می‌کند و خیلی تابع بخش‌نامه و دستورالعمل نیست.

با کنکور، اصلاً نمی‌پذیرد که مسائل را با روش مفهومی یاد بگیرد. مؤلف هم وقتی دست به قلم می‌شود، نمی‌تواند نسبت به این موضوع و دغدغه مهم دانش‌آموزان بی‌توجه باشد. من که در این مرحله نمی‌توانم تازه مفهوم مشتق را برای او توضیح بدهم، چون اگر دانش‌آموزی که هدفش قبولی در کنکور است و از طرف خانواده و جامعه هم تحت فشار قرار دارد که در فلان رشته قبول شود، با چنین کتابی رویه‌رو شود، آن را کنار می‌گذارد و طبیعی است که هیچ ناشر و مؤلفی کتابش را برای کنار گذاشتن و نخریدن تألیف و چاپ نمی‌کند.

از سوی دیگر، موضوع انتخاب و تربیت معلم، موضوع بسیار مهمی است که باید به‌دقت مورد توجه قرار گیرد تا نسل‌های آینده ما نسل‌های اهل زندگی و کار و تلاش باشند. از معلمان خود الگو بگیرند و وظایف خود را به‌درستی انجام دهند. پس اگر معلم ما آمادگی لازم و انگیزه کافی برای کار معلمی نداشته باشد، بافته‌های ما و شما از بین می‌روند و به سرانجام نخواهند رسید.

◀ نادیا اسکویی، نشر بنی‌هاشمی باید مسائل شما، مسائل ما و مسائل ما، مسائل شما باشد تا راه به جایی ببریم

مایلم در مورد فاصله هست‌ها و نیست‌ها و بایدها و نبایدها صحبت کنم. شاید در همه جامعه‌ها بین آنچه هست و آنچه باید باشد، فاصله وجود داشته باشد. ما امروز اینجا جمع شده‌ایم که با بحث و گفت‌وگو فاصله‌ها را کمتر و کمتر کنیم و به گمانم تداوم این جلسات به کم شدن این فاصله‌ها خیلی کمک خواهد کرد.

در صحبت‌هایی که مطرح شد به نقش معلمان کمتر توجه شده بود. آنچه هم که مطرح شد، ناظر بر این موضوع بود که بیشتر معلمان کتاب‌های ما را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. حالا باید کمی ببیندیشیم و ببینیم چه اتفاقی می‌افتد که معلمان کتاب‌هایی را که انگار از نظر استانداردهای آموزش و پرورش مناسب نیستند، به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. آیا این احتمال وجود ندارد که معلمان ما خلاً و جای خالی برخی موضوعات را در کتاب درسی احساس می‌کنند و در نتیجه به کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی روی می‌آورند و این کتاب‌ها را به دانش‌آموزان معرفی می‌کنند؟ پس این اشکال در وهله اول به دوستان ما در آموزش و پرورش برمی‌گردد.

آیا ما و شما نباید از خودمان بپرسیم که چه عاملی وجود دارد که بین انتخاب و توصیه ما و شما و خانواده‌ها و دانش‌آموزان این قدر فاصله وجود دارد؟ وجود چنین شکافی تا اندازه‌ای قابل درک است، اما متأسفانه این شکاف خیلی زیاد است. حالا اگر ما و شما کنار هم

فرزندانشان نخرند. جالب است که در این مقطع که می‌تواند گل کار ناشران باشد، کتاب‌های مناسب و تأیید شده هم در محرومیت قرار می‌گیرند و اصلاً به مجاز بودن آن‌ها و سفارش برای خرید آن‌ها توسط مخاطبان و والدین اشاره‌ای نمی‌شود. جالب‌تر اینکه در همین مقطع، والدین به ناشران هجوم می‌آورند و تقاضای کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی می‌کنند. واقعاً چه کسی مسئول شکل گرفتن این آشفته بازار است؟

◀ حمیدرضا امیری شأن ما و شما تألیف است، دلیل برگزاری این جلسه هم همین موضوع است

من از صحبت‌های همه عزیزان استفاده کردم و اصلاً هم در مقامی نیستیم که بخواهم پاسخ بدهم. اما گمان می‌کنم آقای تهامی در صحبت‌هایشان کمی پیشداوری کردند. حالا هم برای روشن شدن موضوعاتی که ایشان مطرح کردند، عرض می‌کنم که: نه، اصلاً این‌گونه نیست که من فکر کنم ما در جایگاه تألیف قرار داریم و دوستان ناشر در جایگاه نشر و چاپ. اگر این‌گونه فکر می‌کردیم که این جلسات اصلاً محلی از اعراب نداشت. شاهد عرض بنده هم همین حرف‌هایی است که در این صحبت‌ها و گفت‌وگوهای خوب و سازنده، بین ما و شما مطرح شد. همه

◀ حسن دلغندی، نشر امید مهر هجوم رسانه‌ای علیه کتاب‌های آموزشی

گاهی برخی کتاب‌های مشابه که از متن و محتوا، طراحی و گرافیک مشابهی برخوردارند، در داوری‌ها به دو گونه دیده می‌شوند و در حالی که برخی از این کتاب‌ها تأیید می‌شوند، برخی دیگر با همان شرایط از رقابت در جشنواره کتاب رشد و یا اعلام در کتاب‌نامه رشد، به‌عنوان کتاب مناسب، باز می‌مانند. جالب این است که برخی از این کتاب‌ها که مناسب تشخیص داده نمی‌شوند، توسط کسانی تألیف شده‌اند که خود به‌عنوان کارشناس و یا مؤلف با گروه‌های آموزشی و یا تألیف کتاب‌های درسی همکاری داشته‌اند و از معیارها و ملاک‌های کتاب‌های آموزشی آگاه هستند. این در حالی است که برای مثال در یک کار مشابه، یک داور به صفحه‌آرایی یک کتاب نمره سه و داور دیگری به صفحه‌آرایی همان کتاب نمره صفر داده است. این موضوع خودش جای سؤال دارد که مگر می‌شود یک صفحه‌آرایی هیچ مزیت و امتیازی نداشته باشد و حداقل نمره یک هم نگیرد؟

مشکل دیگر ما این است که در ابتدای مهرماه، به یکباره هجوم رسانه‌ای علیه کتاب‌های آموزشی شکل می‌گیرد و علاوه بر بخش‌نامه‌های داخلی آموزش و پرورش، رسانه‌ها و به‌خصوص صداوسیما به مردم توصیه می‌کنند که کتاب‌های آموزشی را برای

دوستان بدون هیچ ملاحظه خاصی همه حرف‌هایشان را بیان کردند و ما هم استفاده کردیم.

در مورد تأکید دوستان بر تعامل بیشتر هم شاید خوب باشد که همان صحبت آقای دکتر محمدیان، رئیس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را سرلوحه کارمان قرار دهیم که گفتند: «ما با ناشران رفیق هستیم، رفیق نیستیم.»

◀ **فریبا کیا، معاون برنامه‌ریزی و سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سرمایه‌ای که در راه فرهنگ هزینه شود، ماندنی است**

یکی از دغدغه‌هایی که در صحبت‌های بیشتر ناشران مطرح شد، این موضوع بود که گاهی کتاب‌های مناسب و معرفی شده هم در هیاهوی ممنوعیت ورود کتاب‌های آموزشی به مدارس، گم می‌شوند و نمی‌توانند در کیف بچه‌ها قرار بگیرند و در کلاس درس حضور پیدا کنند. این حرف درستی است و من و همکارانم ان‌شالله پیگیر خواهیم بود که

این مشکل مرتفع شود.

ما در دوره و زمانه‌ای قرار داریم که تنها آموزش‌های رسمی و کتاب درسی نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای دانش‌آموزان باشد. اما آموزش‌های غیررسمی (آموزش در سایه) هم باید باعث هم‌افزایی آموزش‌های رسمی شوند و کار نباید به‌گونه‌ای پیش رود که خواسته یا ناخواسته زمینه برای منابع کم‌ارزش و احياناً آسیب‌زا باز شود و افراد محدود و اندکی که برای رسیدن به مطامع خود کوشش می‌کنند، از این زمینه فرهنگی برای اهداف سودجویانه خود بهره ببرند.

در خصوص استفاده از معلمان در داوری کتاب‌های درسی باید عرض کنم که ما برای هر کتاب حداقل دو داور داریم؛ یکی از آن‌ها حتماً مؤلف است. بیشتر مؤلفان ما با استفاده از بخش نامه ۲۳۰ به سازمان و حوزه ستادی منتقل شده‌اند و حتماً هم معلم بوده‌اند. نفر دوم هم حتماً از بین معلمان انتخاب می‌شود که با برنامه درسی آشنایی دارد و در حال حاضر در مدرسه تدریس می‌کند. ما سعی داریم این جلسات تداوم داشته باشند و با تعداد و کیفیت بیشتری در سال آینده ادامه یابند. در جلسه برنامه‌ریزی سازمان در روزهای گذشته هم آقای دکتر محمدیان بر استمرار این جلسات تأکید کردند.

دوستان درباره نظرات آقای دکتر محمدیان در خصوص کتاب‌های آموزشی صحبت کردند. خوش‌بختانه متن آخرین سخنرانی ایشان که در آستانه برگزاری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی صورت گرفته، اینجا موجود است. من سوتیتری از این سخنرانی را برایتان عیناً نقل می‌کنم: «ناشرانی که با درک این مسئولیت در مسیر اهداف آموزش و پرورش قدم برمی‌دارند، شایسته تقدیر و احترام هستند. آن‌ها گرچه احياناً انتخاب‌های دیگر و پرسودتری هم داشته‌اند، اما سرمایه و امکانات خود را در این مسیر به کار گرفته‌اند و با درک نیاز فرزندان این سرزمین، پای در وادی خدمت گذاشته‌اند.»

و یا در جایی دیگر در همان سخنرانی گفته‌اند: «آموزش و پرورش فرزندان ما نمی‌تواند فقط به کتاب درسی منحصر باشد. از طرف دیگر شاید این فرصت برای همه دانش‌آموزان و خانواده‌ها وجود نداشته باشد که خودشان منابع آموزشی و تربیتی را انتخاب کنند. به همین دلیل این وظیفه بر عهده دستگاه تعلیم و تربیت است که با شناسایی و معرفی منابع مناسب و مورد نیاز، به این نیاز اصیل و رو به توسعه پاسخ دهد.»

من می‌پذیرم که ما باید اطلاع‌رسانی بهتر و کامل‌تری داشته باشیم. سعی ما این است که ناشران آموزشی فضا و ظرفیت بیشتری برای حضور و فعالیت در این زمینه در اختیار داشته باشند؛ ان‌شالله.

ادامه دارد

فراخوان ارسال آثار

فصل‌نامه آموزشی، تحلیلی و پژوهشی «رشد جوانه»، از تمامی صاحب‌نظران، نویسندگان، مترجمان و پدیدآورندگان منابع آموزشی و اندیشمندان علاقه‌مند به مباحث تولید منابع آموزشی و تربیتی دعوت می‌کند، نوشته‌های خود را در زمینه‌های موضوعی زیر، برای دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی ارسال دارند:

۱. مطالعات تطبیقی (شیوه‌های تولید مواد و رسانه‌های آموزشی جهان)
۲. کاربرد انواع فناوری اطلاعات و ارتباطات در تولید منابع آموزشی
۳. تبیین و به روز رسانی ویژگی‌ها، استانداردها و معیارهای منابع آموزشی و تربیتی
۴. معرفی توصیفی کتاب‌های آموزشی مناسب و برتر
۵. معرفی نشریات، منابع علمی و بانک اطلاعات کتاب‌های آموزشی داخل و خارج از کشور
۶. کالبد شکافی محصولات آموزشی موجود و نقد و بررسی آن‌ها
۷. نیازسنجی آموزشی و مخاطب‌شناسی
۸. ارائه یافته‌های علمی و ایده‌های نو و تجربه در زمینه فرایند تولید منابع آموزشی مناسب
۹. معرفی دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و مؤسسه‌های انتشاراتی موفق
۱۰. تبیین روش‌های نوین خودیادگیری و خودارزش‌یابی
۱۱. مدیریت و مشارکت در تولید منابع آموزشی و تربیتی
۱۲. تبیین راهبردهای برنامه‌ریزی، تولید و ارزشیابی منابع آموزشی
۱۳. چشم‌انداز آینده تولیدات منابع آموزشی و ملزومات آن‌ها
۱۴. تبیین اصول، رویکردها و اهداف نوین حاکم بر تولید منابع آموزشی مناسب
۱۵. مباحث تحلیلی و کاربردی مربوط به کتاب، کتابخانه‌های آموزشی و کتاب‌خوانی دانش‌آموزان
۱۶. ترویج فرهنگ مطالعه، کتاب‌خوانی و دانش‌افزایی (موانع و راهکارها)
۱۷. آشنایی با مقررات و قوانین مرتبط با به کارگیری مواد و رسانه‌ها

راهنمای تهیه آثار

نشریه آموزشی، تحلیلی و پژوهشی «رشد جوانه» با هدف اطلاع‌رسانی، اشاعه یافته‌های علمی و ایده‌های نو و تبادل نظر و تجربه بین صاحب‌نظران در زمینه مباحث مربوط به فرایند تولید منابع آموزشی مناسب منتشر می‌شود تا از این طریق، پدیدآورندگان در راستای تحقق هدف‌های آموزش و پرورش، به صورت مستمر و پویا بر غنای دانش و تجربه حرفه‌ای خود بیفزایند و با به کارگیری بهینه ظرفیت‌های موجود، کیفیت تولید منابع آموزشی را ارتقا بخشند.

از استادان، صاحب‌نظران و اندیشمندان محترم عرصه منابع آموزشی و تربیتی که به منظور همراهی با این فصل‌نامه، نوشته‌های خود را برای انتشار در «رشد جوانه» ارسال می‌دارند، تقاضا می‌شود، در حد امکان نکات زیر را رعایت فرمایند:

- حجم مطالب از ۶ صفحه تایپ شده و ۱۱ صفحه دست‌نوشته تجاوز نکند.
- نوشته حاوی مقدمه‌ای کوتاه، سابقه موضوع، نتیجه و جمع‌بندی موضوع باشد.
- نسخه اصلی نوشته ارسال شود.
- نوشته ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشد و متن اصلی همراه آن ارسال شود. چنانچه نوشته را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید.
- نوشته در مجله یا نشریه دیگری به چاپ نرسیده باشد.
- محل قرار دادن جدول‌ها، نمودارها، سوتیترها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود.
- «رشد جوانه» در رد، قبول، ویرایش و تلخیص آثار رسیده آزاد است و از بازگرداندن آن‌ها نیز معذور است.
- آرای مندرج در «رشد جوانه» ضرورتاً مبین رأی و نظر «دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» نیست، بنابراین، مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با خود نویسنده یا مترجم است.
- اطلاعات منابع مورد استفاده برای تدوین اثر، به ترتیب زیر تنظیم شود:
- نام نویسنده، نام اثر، نام مترجم (اگر ترجمه باشد)، نام مجله یا نشریه، شماره مجله، سال نشر، شماره صفحه.
- نوشته را به ضمیمه نام و نام خانوادگی نگارنده یا مترجم، درجه علمی یا سمت، نشانی محل کار یا سکونت و شماره تلفن، به نشانی زیر ارسال فرمایید:

تهران، پل کریمخان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی. صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱، فصل‌نامه «رشد جوانه»

همراه با کارشناسان و ناشران آموزشی

همگام با بیست و هفتمین نمایشگاه کتاب